

Πρωλογοφία

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΒΓΑΙΝΕΙ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

Πρέπει νὰ γράφουμε μὲ τὸ

ΛΑΤΙΝΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ

1930

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ :

Τὰ «σταράτα» μας.

Μελέτες καὶ ἄρθρα γιὰ τὸ ζήτημα τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Λατινικοῦ ἀλφάβητου
στὴ γλῶσσα μας τῶν ΦΩΤΟΥ ΓΙΟΦΥΛΛΗ, Μ. ΦΙΛΗΝΤΑ, ΔΗΜ. ΓΑΗΝΟΥ,
ΓΙΑΝΝΗ ΣΙΔΕΡΗ, ΑΡΙΣΤΟΥ ΝΑΣΗ, Λ. ΡΟΥΣΣΕΛ καὶ Μ. ΒΑΛΣΑ.

«Τσιγγάνα», ποίημα ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ ΓΑΛΑΝΑΚΗ.

«Τὸ τραγοῦδι τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τοῦ σηματοφόρου Χριστόφορου Ρίλκε»,
τοῦ RAINER MARIA RILKE. (Μετάφρ. Γ. Καρανικολοῦ μὲ πρόλογο Π. Πρεβελάκη).

«Πείνα», ποίημα ΔΗΜΗΤΡΗ ΠΑΝΤΑΛΕΕΦ (Μετάφρ. Ἰ. Ν. Μεγγανάκη).

Ἡ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ : Λογοτεχνία ΦΩΤΟΥ ΓΙΟΦΥΛΛΗ καὶ «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΣ» Θέατρο ΑΓΓΕΛΟΥ
ΔΟΣΑ, Ζωγραφικὴ ΦΩΤΟΥ ΓΙΟΦΥΛΛΗ, Κινηματογράφος ΙΡ. ΣΚΑΡΑΒΑΙΟΥ. — Καινούργιες
ἐκδόσεις. — Ἡ ἀλληλογραφία μας.

ΕΙΚΟΝΕΣ : Προσχέδιο γιὰ μνημεῖο τοῦ Π. ΠΙΚΑΣΣΟ, πορτραῖτο τοῦ ποιητοῦ Ρίλκε λάδι τῆς
PAULA MODERSOHN-BECKER, «Οἱ καρποὶ τῆς αἰσθητικῆς» γελοιογραφία.

“ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ,,

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΒΓΑΙΝΕΙ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ (ΣΠΥΡΟΣ Ν. ΜΟΥΣΟΥΡΗΣ)
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΣΤΟΑ ΦΕΞΗ, ΑΡ. 59.

ΕΓΓΡΑΦΗ προπληρωμένη για ένα χρόνο: στην Ελλάδα δραχμές 60, στο εξωτερικό 10 σελίνια ή 3 δολάρια. Τα χρήματα πρέπει να στέλνονται μ' επιταγή στ' όνομα του κ. Σπύρου Ν. Μουσσούρη.

ΚΑΘΕ ΦΥΛΛΑΔΙΟ στην Ελλάδα δραχ. 5, στο εξωτερικό 1 σελίνι ή 20 σέντς.

ΓΙΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ ιδιαίτερες συμφωνίες.

ΚΑΝΕΝΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ ή φωτογραφία δέν επιστρέφεται.

“PROTOPORIA,,

(ANTAUENIRO)

Revuo por la Belarto kaj la Beletristiko. Ghi estas eldonata en Ateno chiumonate.

Direktoro kaj Administranto: Fotos Jofillis (Spiro N. Musuris). Officejo: Fexi No. 59.

Enskribo antaupagenda por unu jaro: Grekujo Draĥmoj 60. Alilande 10 shilingoj au 3 Us. Dol. La abonmono devas esti sendata je la nomo de S-ro Spiro Musuris. Chiu ekzemplero: En Grekujo Dr. 5. En eksterlando 1 Shil. au Us. Dol. 0,20. Por reklamoj apartaj kondichoĵ.

“PROTOPORIA,,

(VANGUARD)

A Review for Arts and Literature

Published monthly by: Spyros N. Moussouris, Fexi 59. Athens, Greece.

FOTOS YOFYLLIS, Editor and Owner.

Copyright 1929 by «Protoporia Review» of Athens, Greece. All rights reserved under terms of the Fourth International Convention of Artistic and Literary Copyright. 5 Drachme (1 Sh. or 20 Cents) a copy; subscription price, Greece 60 Drachmes a year; Foreign \$ 3.00 or £ 0.10.0. All subscriptions are payable in advance. Special arrangements for advertisements.

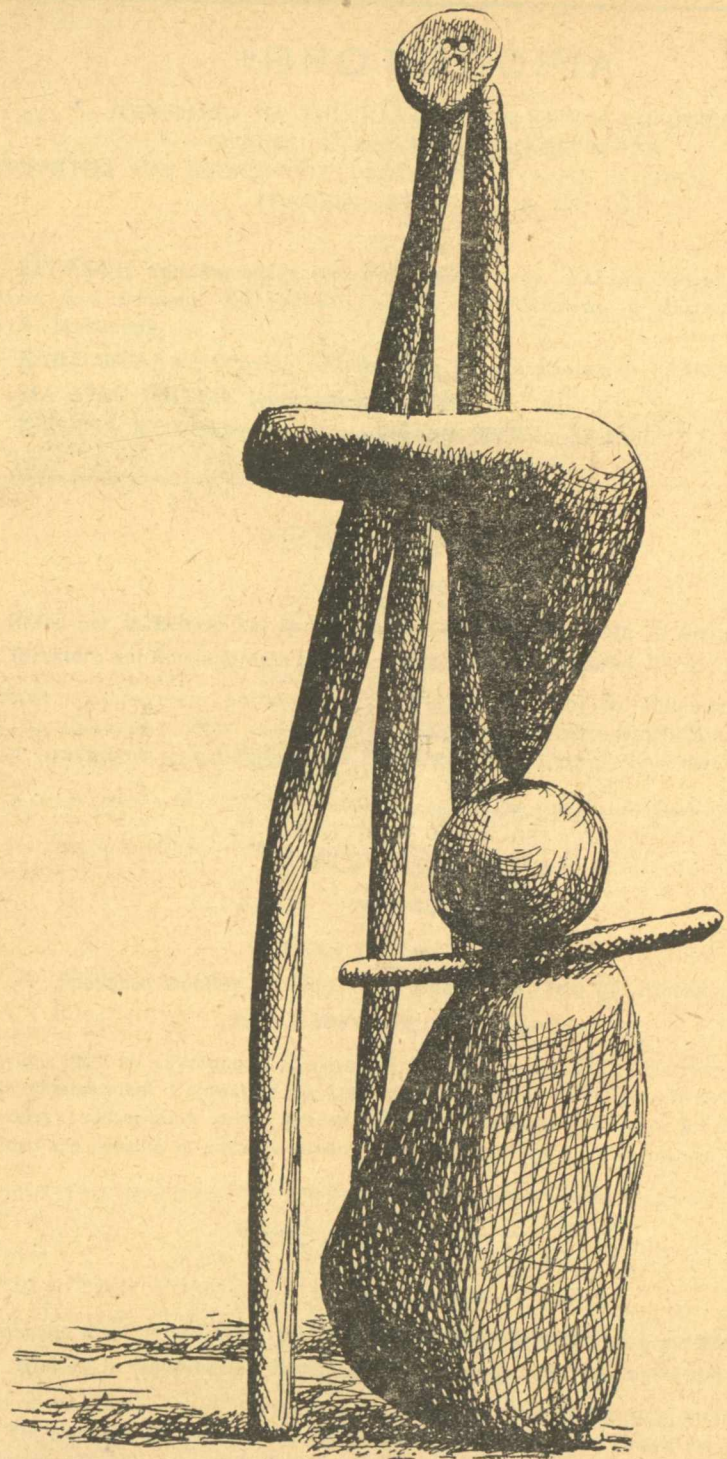
“PROTOPORIA,,

(AVANT GARDE)

Revue mensuelle d'art et littérature paraissant à Athènes. Directeur et propriétaire: Fotos Yofyllis (Spiros N. Moussouris). Rédaction et Administration: Passage Fexis No. 59.

Prix d'abonnement (payé d'avance) pour une année: Grèce 60 Drs., étranger 10 shillings ou 3 dollars. On s'abonne au bureau de la revue par mandat postal ou chèque au nom du Mr Spiros N. Moussouris. Prix dn numero 5 Drs. en Grèce et 1 shilling ou 20 cents pour l'étranger.

Pour les annonces conditions spéciales.

ΠΙΚΑΣΣΟ : ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΜΝΗΜΕΙΟ

Γταράζα

Τούτο τὸ φυλλάδιό μας ἀφιερώνει τὸ μεγαλύτερο μέρος του στὴ συζήτηση γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ στὴ σημερινή γλώσσα μας τοῦ Λατινικοῦ ἀλφάβητου. Ἦτανε καιρὸς ἡ συζήτηση αὐτή, πού ἄρχισε στὸ πρῶτο φυλλάδιό μας, ν' ἀπλωθῆ καὶ νὰ πάρῃ κάποιον ὀρισμένο δρόμο. Ξέρουμε πὼς ἡ λύση τοῦ ζητήματος θ' ἀργήσῃ, πὼς θὰ μεσολαβήσουν ἀγῶνες ἄγριοι, μὰ αὐτὸ δὲν μᾶς δειλιάζει. Εἶναι τόσο μεγάλη ἡ σημασία τοῦ ἀγῶνα καὶ τόσο σπουδαῖο τὸ ἀπολυτρωτικὸ του ἔργο, ἂν πιτύχη, πού ἀξίζει τὸν κόπο κάθε προσπάθειας καὶ κάθε συζήτησης.

**

Ἀπὸ τοὺς μορφωμένους μας, ἀπὸ τοὺς αἰδικοὺς μας κι' ἀπὸ τοὺς γενικώτερα φωτισμένους μας λίγοι ἀκόμα εἶναι κείνοι πού τολμηρὰ μπαίνουν μαζί μας στὸν ἀγῶνα. Τὸ ξέρουμε. Πολλοὶ ἀναγνωρίζουν πὼς ἡ μεταβολὴ αὐτὴ θὰ φέρῃ ἐξαιρετικὰ ὀφέλιμα ἀποτελέσματα. Μὰ πόσοι τολμᾶνε νὰ βάλουνε μπροστὰ τὸ στήθος τους σὲ μιὰ τέτοια μάχη; Ὡς τώρα συναγωνιστὲς στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ Λατινικοῦ ἀλφάβητου εἶναι:

Ὁ γλωσσολόγος μας **Μένος Φιλήντας**.

Ὁ κορυφαῖος ἐκπαιδευτικὸς, πού ἦτανε καὶ γενικὸς Γραμματέας τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, **Δημ. Γληνός**.

Ὁ διαλεκτὸς Ἑλληνιστὴς καὶ καθηγητὴς

τῆς Νεοελληνικῆς στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Μομπελιέ **Δουὶ Ρουσσέλ**.

Ὁ διευθυντὴς τοῦ Διδασκαλείου θηλέων Θεσσαλονίκης **Μίλτος Κουντουράς**.

Ὁ διευθυντὴς στὴ σύνταξη τῆς Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδείας **Ἡρ. Ἀποστολίδης**.

Ὁ λογοτέχνης **Γιάννης Σιδέρης**.

Ὁ διηγηματογράφος **Στρατῆς Δούκας**, ὁ ποιητὴς **Α. Νάσης** κι' ἄλλοι λογοτέχνες.

Μετρημένοι στὰ δάχτυλα, καθὼς βλέπετε, οἱ συναγωνιστὲς, **μὰ ὅλοι διαλεκτοί**.

**

Ἡ μεγάλη ἐπιστημονικὴ σημασία τοῦ ζητήματος τῆς γραφῆς τῆς γλώσσας μας μὲ τὸ Λατινικὸ ἀλφάβητο φαίνεται κι' ἀπὸ τὶς δυσκολίες πού βρίσκουν οἱ ἐπιστήμονες πού ἐργάζονται γιὰ τὴ σύνταξη τοῦ μεγάλου Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς γλώσσας μας. Ἄν κ' ἐργάζονται τόσα χρόνια τώρα, δὲν ἄρχισαν ἀκόμα νὰ τυπώνουν οὔτε τὴν ἀρχὴ τοῦ Λεξικοῦ. Κ' ἡ κυριώτερη ἀφορμὴ εἶν' ἡ δυσκολία τῆς ὀρθογραφίας. Ποιὰν ὀρθογραφία πρέπει νὰ μεταχειριστοῦν; Ν' ἀκολουθήσουν τὴν ἱστορικὴ; Μὰ τότες πὼς θὰ γραφοῦν τὰ διπλά σύμφωνα τῶν ἰδιωμάτων (ἀφοῦ ὑπάρχουν καὶ τὰ διπλά σύμφωνα πού προφέρεται σὰν μόνά), πὼς θὰ γραφοῦν τὰ d, τὰ b, τὰ g καὶ ὅλα τ' ἄλλα πράματα πού ἔχει ἡ σημερινὴ μας γλώσσα, μὰ πού ἡ ἱστορικὴ ὀρθογραφία δὲν ὑπορεῖ νὰν τὰ γράψῃ; Τὸ ζήτημ' αὐτὸ λοιπόν,

καθώς μαθαίνουμε, *μποδίζει τή δημοσίευσή της σπουδαιότητας αυτής εργασίας*. Μαθαίνουμε μάλιστα πώς ρίχτηκε ή ιδέα να μεταχειριστούν οι συντάχτες το Λατινικό αλφάβητο για να λείψει κάθε δυσκολία και σύγχυση. Η ιδέα όμως δεν εφαρμόστηκε. Κ' έτσι το μεγάλο Ιστορικό Λεξικό τής Ἑλληνικῆς Γλώσσας μένει και θα μένη ανέκδοτο, ποιός ξέρει ως πότε...

* *

Στο "New York Herald—Tribune Books," δημοσιεύτηκε ένα άρθρακι για το ζήτημά μας. Το άρθρακι αυτό ξαναδημοσιεύτηκε στο "The American Hellenic World," τής Νέας Υόρκης. Και, μεταφρασμένο Ἑλληνικά, είναι το ακόλουθο:

«Σε σειρά από άρθρα που δημοσιεύθηκαν στο φιλολογικό μηνιαίο περιοδικό «Πρωτοπορία», ο Κος Φιλήντας, ένας από τους αδιάλλακτους υπερασπιστές τής δημοτικής γλώσσας, προτείνει να μιμηθῆ ἡ Ἑλλάδα τή χειρονομία τοῦ Μουσταφά Κεμάλ και να εισαγάγῃ τὸ Λατινικὸ ἀλφάβητο. Τὸ κυριώτερο ἐπιχείρημά του εἶναι, ὅτι δὲν εἶναι κατορθωτὴ ἡ ἐφαρμογὴ ἀπλοποιημένης φτογγολογίας στὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα, ἀφοῦ ἡ γλῶσσα πὸν γράφεται «μιοιάζει ὀρθογραφικὰ μὲ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ». Ἡ εἰσήγησις αὐτῆ, ὅπως ἦταν ἐπόμενον ἀπλωσε μιὰ θύελλα ἀποδοκιμασίας. Ἀκόμα και αὐτὸς ὁ Ψυχάρης, ὁ περίφημος φιλόλογος πὸν εἶχε τὴν πρωτοβουλία τοῦ δημοτικιστικοῦ ἀγῶνα τὸ 1888 και πὸν ἀπὸ τότε στάθηκε ὁ ριζοσπαστικώτερος ἀρχηγός του, φάνηκε ἐπιφυλακτικὸς μπροστὰ σ' ἕνα τέτοιο ὑπερβολικὸ μέτρο. Παρατηρεῖ, πὸς τὸ Ἀραβικὸ ἀλφάβητο ἐξοστρακίστηκε ἀπὸ τὴν Τούρκικη γλῶσσα, γιατί μὲ τὴν ἔλλειψή του ἀπὸ ψηφια φωνητικῆς ἀξίας, τὴν ἔκανε δύσκολη στὴν ἀνάγνωσις και στὴ γραφή. Τὸ Ἑλληνικὸ ἀλφάβητο, ὅμως, δὲν παρουσιάζει τέτοια δυσκολία. Ὁ Ψυχάρης ἀκόμα ρωτᾷ ἐπίμονα: ἂν ἐφαρμοστῆ ἡ Λατινικὴ γραφὴ, μὲ ποῖον τρόπο οἱ μελλοντικοὶ Ἕλληνες θὰ μπορέσουν νὰ πλησιάσουν και νὰ νοιώσουν τὴν ἀνεχτίμητη κληρονομία τῆς ἀρχαίας, μέσης και νέας Ἑλληνικῆς φιλολογίας; «Θὰ μεταφέρουμε στὴ Λατινικὴ τὰ ἔργα τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Πλάτωνα, τοῦ Σοφοκλή και τοῦ Παλα-

μά;» Ἡ καθαρὰ ἀκαδημαϊκὴ αὐτὴ συζήτησις χρειάστηκε γιὰ νὰ δεῖξῃ πὸς ἡ ἀντικατάστασις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφάβητου μὲ τὸ Λατινικὸ εἶναι ἀνεπεθύμητη. Ἡ κοινὴ γνώμη ὁμόφωνα παραδέχεται, πὸς μιὰ τέτοια «μεταρρυθμισις» δὲν θὰ χρησίμευε παρὰ γιὰ νὰ ἀνακατόνη μόνον τὸ χρόνιον «γλωσσικὸ ζήτημα», σ' ἐποχὴ μάλιστα πὸν αὐτὸ ἔχει χάσει πιά τὴν παλιὰ του δεξιότητα και ξετυλίγεται ὁμαλὰ στὴ λύση του.

Αὐτὰ γράφουν οἱ Ἀμερικανοὶ γιὰ τὸ ζήτημά μας. Οἱ ἀντιλογίαι τοῦ Ψυχάρη, πὸν ἀναφέρονται στὸ ἀρθράκι, δημοσιεύθηκαν στὴν «Πρωτοπορία» και τὶς ξέρουν οἱ ἀναγνώστες μας. Μὰ δὲν εἶναι τόσο δυνατὲς ὥστε νὰ γγίξουν τὴν ἀξία τοῦ ἀγῶνα μας και τὴν πρακτικὴν και ἀπολυτικὴν του σημασίαν. Ὅσο γιὰ τὴ μεταγραφὴ τῶν ἀρχαίων ἔργων στὴ Λατινικὴ γραφὴ πιστεύουμε πὸς ὅσοι θέλουν νὰ μελετήσουν στὰ σχολεῖα ἢ μόνον τους τ' ἀρχαῖα κείμενα, θάναν πολὺ εὐκολώτερον νὰ μάθουν τὴν ἀρχαία γραφὴ ἀπὸ τὸ νὰ μελετήσουν τὶς ἄλλες δυσκολίες και τ' ἄλλα ζητήματα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσας. Ὅσο γιὰ τὰ κανούργια λογοτεχνικὰ βιβλία μποροῦν νὰ ξαναβγοῦν σὲ μελλοντικὰς ἐκδόσεις του μὲ Λατινικὰ στοιχεῖα. Τὶ θὰ βλάβῃ αὐτὸ; Αὐτὰ ὅσο γιὰ τὸν Ψυχάρη. Ὅσο ὅμως γιὰ κείνον πὸν σημειώνει στὸ τέλος ὁ Ἀμερικανὸς θὰ τοῦ ἀπαντήσαμε: *Δὲν εἴμαστε μετὶς μαζί μ' ἐκεῖνους πὸν θέλουνε νὰ πάωῃ ἡ δεξιότητα τοῦ γλωσσικοῦ ἀγῶνα. Αὐτοὶ βρίσκονται μέσα στὴν Ἀκαδημία. Ἐμεῖς εἴμαστε ἀπὸξω και λεύτεροι στοὺς ἀγῶνες μας.*

* *

Στο περιοδικό «*Ἐλεύθερη Σκέψη*» τῆς Καλαμάτας δημοσίευσεν ἕνα ἀρθρον ὁ κ. Β. Δεδούσης γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ Λατινικοῦ ἀλφάβητου. Σ' αὐτὸ συμφωνεῖ μὲ τὸν κ. Φιλήντα και ὑποστηρίζει τὸ σωστὸν και ὠφέλιμον τῆς ἀλλαγῆς. Μὰ δὲν συμφωνεῖ πὸς τὸ ἀλφάβητο πὸν προτείνει ὁ κ. Φιλήντας εἶναι τὸ καλλίτερον και γι' αὐτὸ παρουσιάζει αὐτὸς ἕνα ἀπλούστερον. Εἰν' ἀλήθεια πὸς χρειάζεται νὰ μῆτ' ἰσχύσῃ ἕνα ἀλφάβητο *ἀπλούστατον και καλὰ ἐφαρμοσμένον μαζί*. Μὰ σ' αὐτὸ πρέπει νὰ

μείνουμε ὅλοι σύμφωνοι, ὅταν θὰ πρόκειναι ν' ἀρχίσῃ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀλλαγῆς.

* *

Ἐλπίζουμε πὸς τὰ πράγματα θὰ κανονιστοῦν ἔτσι: Μόλις ἡ θεωρητικὴ συζήτησις ὠριμάσῃ και ἀρχετοὶ εἰδικοί και μορφωμένοι πάρουν μέρος στὸν ἀγῶνα, σὲ μιὰ μάζωξι (σύσκεψη ἢ συνέδριον) μποροῦν νὰ μπουν τὰ πρακτικὰ θεμέλια τῆς ἀλλαγῆς. Θὰ γένη τότες τὸ ἀπλούστερον και τελειότερον Λατινικὸ ἀλφάβητον πὸν μπορεῖ νὰ ἐφαρμοστῆ στὴ γλῶσσα μας. Καὶ κατόπι ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν αὐτῆ τοῦ σύνολου, τότες και μονάχα τότες, οἱ συναγωνιστὲς θὰ μποροῦν νὰ γράφουν *ὅλοι ὅμοια κι' ἀπαράλλαχτα*. Μονάχα ἔτσι μπορεῖ ἡ ἀλλαγὴ νὰ γένη καλὴ και σωστὴ. Καὶ τότες θάναν βέβαια κι' ὠφελιμώτατη.

* *

Τὸ ἐρχόμενον φυλλάδιόν μας θάναν ἀφιερωμένον στὰ *ἐκατόχρονα τῆς Νέας Ἑλλάδας*. Θάχουμε σχετικὴ κριτικὴ ἐργασία γιὰ τὴν πρόοδον τῆς Λογοτεχνίας, τῆς Τέχνης και τοῦ Πολιτισμοῦ μας γενικὰ μέσα στὰ ἑκατὸ χρόνια τῆς λευτεριάς μας. Μὰ θὰ βάλουμε και λίγη σχετικὴ λογοτεχνία. Ἔτσι θὰ γιορτάσουμε μετὶς τὴν «Ἐκατονταετηρίδα». Ὅσο γιὰ τὸν κρατικὸν γιορτασμὸν ἔξερον μονάχα ὁ κ. Ι. Δαμβέργης. Ὁ ἴδιος ξέρει και γιὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ Ἑθνικοῦ Θεάτρου. Τὴν ἔχει κι' αὐτὴ μέσα στὸ πρόγραμμα. Πὸς και τί ὅμως δὲν ξέρουμε. . . . Ὁ κ. Δαμβέργης ἔχει κυριετῆ ἀπὸ βαθειὰ *μυστικοπάθεια*!...

* *

Τὴν 1η τοῦ Μᾶη θ' ἀρχίσουν οἱ *Δελφικὲς Ἑορτές*. Σ' αὐτὲς θὰ παιχτοῦν «*Ἰνέτιδες*» και «*Προμηθεΐας*» τοῦ Αἰσχύλου, μὲ καινούργια σκηνικά, θὰ γίνουν και θεαματικὲς ἐπιδείξεις και θὰ ὁργανωθῆ Πανελλήνια ἔκθεσις Λαϊκῆς χειροτεχνίας. Ὁ Ἄγγελος Σικελιανὸς θάχῃ αὐτὴ τὴ φορὰ μονάχα τὴ διανοητικὴν και καλλιτεχνικὴν ἀρχιγία τῆς κίνησις αὐτῆς, μὰ τὸ οικονομικὸ μέρος τὸ ἔχουν ἀναλάβῃ ἄλλοι. Κ' ἡ ἔκθεσις τῆς Λαϊκῆς χειροτεχνίας θὰ γένη ἀπὸ τὴν «*Ἐταιρεία Φιλοτέχνων*». Οἱ Ἑορτὲς ὁργανώνονται μὲ σύστημα και μὲ

δραστηριότητα. Ἐλπίζουμε πὸς θάχουν πολὺ μεγάλη ἐπιτυχία.

Ἡ «*Πρωτοπορία*» θὰ λάβῃ μέρος σ' αὐτὲς μ' ἕνα τῆς φυλλάδιον, ὅπου θὰ μῆτ' ἴλη σχετικὴ μὲ τὶς Δελφικὲς Ἑορτὲς.

* *

Σ' αὐτὸ τὸ φυλλάδιον τῆς «*Πρωτοπορίας*» δημοσιεύουμε ἕνα ἀπὸ τὰ προσχέδια τοῦ *Πικασσό*, κανωμένο μὲ πένα. Τὰ projects αὐτὰ, πρόκειται νὰ τοῦ χορηγηθοῦν στὸ μέλλον ὡς σπουδὴ γιὰ γλυπτικὸν μνημεῖον. Τὰ μεταφέρει στὸ χαρτὶ ἀπ' τὴ σκέψιν του, τὴν τόσο βαθειὰν και τολμηρῆν, μὲ τρόπο πὸν φανερώνει πρῶτα ποῖα εἶνε ἡ δύναμις τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀρτίστα, δηλαδὴ τὴν ἀπόλυτην κυριαρχίαν και ἰκανότητα πὸν ἔχει ὡς τεχνίτης, πάνω στὰ ἐκφραστικὰ μέσα τῆς δουλειᾶς του ὕστερον, μιὰ πλαστικὴ νόησις δικῆ του, πὸν ἡ ἐνεργεία τῆς μᾶς ξαναφέρει στὶς πρῶτες ἀλήθειαι. Κ' εἶναι πραγματικὰ ὑπέροχος ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον συγκινεῖται και σχεδιάζει ὁ μέγας αὐτὸς πρωτοπόρος τῆς Τέχνης: νὰ συγκεντρῶναι μὲ τὶς μαῦρες γραμμὰς τὸ φῶς, δίνοντας ἔτσι τὸν ὄγκον, τὸ βάρος και τὴν ἀλήθειαν στὶς μορφὰς του.

Περιφρονεῖ ἕνα γέρικον σύστημα τέχνης πὸν ὑπῆρξε πρὶν ἀπ' αὐτόν, γιὰ νὰ ξαναδώσει στὴν ἴλη τὴν νεότητά της, ἀδιαφορῶντας ἂν μ' αὐτὸ ἐπιστρέφει πίσω, ἐκεῖ πὸν ξεκίνησε ὁ ἀνθρωπος ὡς παιδί. Ἀρκεῖ πὸν στέκει ὡς δημιουργὸς ἀπέναντί της—νά! γιὰτ' εἶνε πρωτοπόρος.

Ἐδῶ και κάμποσα χρόνια τὸν ἀπασχολεῖ ἡ ἰδέα νὰ πραγματοποιήσῃ *τὴν μορφὴν* ἐνὸς μνημεῖου μὲ στοιχεῖα παρμένα ὄχι ἀπ' τὴν παράδοσιν. Γιὰ τὸ κατόρθωμά αὐτὸ ἐργάστηκε πολὺ. Μελετώντας ἀδιάκοπα στὴ ματιέρα διάφορες ἀπόψεις, πότε μὲ τὴν μιὰν και πότε μὲ τὴν ἄλλη construction, ἔβγαλε μιὰ μοναδικὴν σειρά ἀπὸ σπουδὰς, παράλληλα μὲ τὶς ἀναζητήσεις του πὸν ἔκανε και στὴ ζωγραφικῆν. Σ' αὐτὲς συμπεριλαμβάνεται και τὸ προσχέδιον πὸν δημοσιεύουμε.

Στὸ ἔργον αὐτὸ, ἂς μὴ ζητήσουμε κανένα ἄλλο ἔλεγχον νὰ κάνουμε. Ξέροντας τὶς προθέσεις τοῦ τεχνίτη, ἂς δοῦμε σὲ τὴν ἀποτέλεσμα σύνθεσις ἔφτασε σύμφωνα μὲ τὰ sujets πὸν μεταχειρίστηκε. Δὲν ὑπάρχει ἄλλο θέμα.

Ὁ ἀφηρημένος χαρακτήρας τοῦ μνημείου, εὐκόλα μπορεῖ νὰ γίνει ὁ στόχος γιὰ ἐπιπόλαιες κρίσεις. Τίς ξέρουμε. Ἀπηχοῦν τὴ γερασμένη σχολικὴ παράδοση! Ἄς προσέξουμε πὶὸ βαθειά. Ἐχομε ἓνα σύνολο ἐδῶ ἀπὸ ἀντικείμενα abstraits, σκλαβωμένα στὸ νόμο τῆς ἰσορροπίας. Ὑψωμένα μέσ' στὸ διάστημα ἔχουν τὴν αὐστηρὴ ἰσορροπία, πού ἔχουν καὶ οἱ ἀρχαῖοι ναοί.

Ἄς ἀδιαφορήσουμε γιὰ τὴν παράσταση. Ἄς μελετήσουμε τὸ δέσιμο, τὴν πλαστικὴ περιπλοκὴ τῶν μαζῶν. Ὁ σκελετός αὐτὸς εἶναι τόσο θετικὰ ζυγιασμένος, ὅσο καὶ τὰ φυσικὰ ἀντικείμενα. Ἡ μορφὴ ἀλλάζει τὸ βάθος μένει τὸ ἴδιο.

Εἶνε μνημεῖο εἰρηνικῶν στοχασμῶν, ὅπου κανένας ἄλλος συμβολισμὸς δὲν ἔρχεται νὰ ταραξεί τὴν ἀπόλυτη ἡρεμία του. Γιατί, ἐκεῖνο πού ὠδήγησε τὴν ἔμπνευση τοῦ τεχνίτη, νὰ συλλάβει δουλεύοντας τὴ μορφὴ του στὴν ἀνυπότακτη ὕλη, δὲν ἤτανε καμμιά ἄλλη λατρεία, εἴτε θρησκευτικὴ εἴτε νατου-

ραλιστικὴ, παρὰ ἡ ἀκατανίκητη δύναμη πού αἰσθάνεται ὡς λυτρωμένος ἄνθρωπος πού εἶναι ἀπὸ τρέχουσες ἱστορικὲς ἀλήθειες νὰ τὴν διαμορφώνει σύμφωνα μὲ τοὺς αἰώνιους νόμους πού κυβερνοῦν τὸν κόσμον. Αὐτὴ εἶνε ἡ σημασία του. Ἀξία καθαρὰ καλλιτεχνικὴ.

* *

Ὅπως καὶ κάποιες καθυστερημένες φημερίδες, πού δὲν ἔχουν ἰδέα ἀπὸ τὴ σημερινὴ κίνηση τῆς Τέχνης, ἔτσι κι' ὁ «**Νουμᾶς**» δὲν μπορεῖ τὰ καταλάβει τὰ λογοτεχνήματα τῆς «**Πρωτοπορίας**». Κι' ἀντίς νὰ προσπαθήσῃ νὰ τὰ νιώσῃ, πιστεύει πὼς μπορεῖ νὰ κἀνῃ ἀστεῖα... Λυπούμαστε βέβαια, μὰ ξέρουμε κιόλας πὼς ὁ σημερινὸς δρόμος τοῦ «**Νουμᾶ**» εἶναι ἀντίθετος μὲ τὸ δικό μας. Φοβούμεστε μάλιστα μὴν ἰδοῦμε σὲ λίγο τὸ «**Νουμᾶ**» καὶ ὑποστηρικτὴ τῆς... καθαρῆς, πλάι στὸν Παλαμᾶ.

Η ΑΠΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΜΕ ΤΟ ΛΑΤΙΝΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ

Ξέρουμε πὼς ἐβάλαμε μπρὸς δύσκολον ἀγώνα. Ξέρουμε πὼς βρίσκονται μπροστά μας μεγάλα ἐμπόδια καὶ ἀμέτρητοι ἐχθροὶ τῆς ἰδέας μας. Ὡστόσο θὰ ξακολουθήσουμε τὸν ἀγώνα μας, τὴν προσπάθειά μας γιὰ νὰ πείσουμε τὸν Ἑλληνικὸ λαὸ πὼς πρέπει νὰ γράφῃ μὲ τὸ σύγχρονον Ἑυρωπαϊκὸ ἀλφάβητο, πού τὸ λέμε Λατινικό. Θὰ ἐπιμείνουμε, γιατί ὁ ἀγώνας μας αὐτὸς εἶναι γερὰ θρονιασμένος ἀπάνω στὴν Ἀλήθεια. Ἀγωνιζόμεστε γιὰ νὰ γένῃ ἓνα πρᾶγμα σωστό καὶ ὠφέλιμο ἀπὸ κάθε ἀποψή του.

Ἡ ἐφαρμογὴ καὶ σ' ἐμᾶς τοῦ Λατινικοῦ ἀλφάβητου ἔχει διπλὸ σκοπὸ: τὴν ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια καὶ τὴν πραχτικὴ ὠφέλεια.

Μὲ τὸ Λατινικὸ ἀλφάβητο θὰ κερδίσῃ ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια, γιατί μ' αὐτὸ θὰ καταφέρουμε νὰ γράφουμε πὶὸ σωστά καὶ μὲ περισσότερὴ ἀκριβεία ὅπως μιλοῦμε τὴ γλῶσσα μας καὶ δὲν θὰ σημειώνουμε ὅπως σήμερα τόσα καὶ τόσα περιττὰ ψηφία καὶ τόσα ἄλλα ἄχρηστα μπιχλιμπιδία. Ἡ ὀρθογραφία μας θάναί σωστή, πραγματι-

κὴ καὶ σημερινή. Δὲν θὰ γράφουμε πιά πρᾶγματα πού δὲν τὰ προφέρουμε, πού δὲν ὑπάρχουνε καθόλου στὴ γλῶσσα μας, ὅπως οἱ δίφτογγες, τὰ πνεύματα, τὰ διάφορα εἶδη τῶν τόνων, τὰ διαφορετικὰ καὶ ἀτέλειωτα εἶδη τῶν ι κ' ἓνα πλήθος ἄλλα μαραφέτια... Μὰ θὰ γράφουμε ὅπως μιλοῦμε, καθαρὰ καὶ ξάστερα. Αὐτὰ θὰ γένουνε σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια καὶ θὰ πάθουνε πιά οἱ πρόληψες, πού μᾶς καταβασανίζουνε ὡς τὰ σήμερα χωρὶς αἰτία κι' ἀφορμὴ...

Ἀπὸ τᾶλλο μέρος, γράφοντας μὲ τὸ Λατινικὸ ἀλφάβητο, θάξουμε ἀφάνταστα μεγάλη πραχτικὴ ὠφέλεια. Τὰ παιδιὰ θὰ μαθαίνουνε πολὺ γρηγόρα νὰ διαβάζουν καὶ νὰ γράφουν κι' ἔτσι θὰ τοὺς περισσεύει ἀκετὸς καιρὸς, πού πετιέται τώρα ἄδικα, γιὰ νὰ μάθουνε ἓνα πλήθος χροῖστα πρᾶγματα κι' ὄχι μονάχα τὴν ἄχρηστη ἱστορικὴ ὀρθογραφία. Ἐπειτα οἱ νεώτεροί μας, ὅταν ἐφαρμόσουνε τὴ νέα αὐτὴ γραφὴ, θὰ γράφουνε πολὺ πὶὸ γρηγόρα ἀπὸ μᾶς πού

μεταχειριζόμεστε τὴν τρομερὴ αὐτὴ ὀρθογραφία. Βέβαια γιὰ μᾶς στὴν ἀρχὴ τὸ πρᾶγμα θὰ μᾶς δυσκολέψῃ. Μὰ κ' ἐμεῖς σιγὰ-σιγὰ θὰ συνηθίσουμε. Πρέπει ὅμως νὰ συλλογιζόμεστε τόσο πολὺ μονάχα τὴ δικὴ μας εὐκολία; Πρέπει τάχα νάμαστε τόσο στενά καὶ ἄδικα ἐγωῖστές; Νὰ μὴν κοιτάζουμε τὸ καλὸ πού θὰ κάμῃ ἡ μεταβολὴ στοὺς αὐριανούς, μὰ νὰ βλέπουμε μονάχα τὸν ἑαυτοῦλη μας; Ὁχι, ὄχι! Τὸ ζήτημα εἶναι αἰώνιο. Θὰ γλυτώσῃ γενιὲς καὶ γενιὲς ἀπὸ ἄδικα βάσανα. Μὰ εὐκολία ὄχι μικρότερη θὰ φέρῃ ἡ μεταβολὴ στὰ τυπογραφεῖα. Τὰ πλήθη ἀπὸ τὰ σπιτάκια τῆς τυπογραφικῆς κάσας θὰ λιγοστεύουν σ' ἓνα πολὺ-πολὺ μικρὸ ἀριθμὸ. Μὰ κ' ἡ λινοτυπικὴ μηχανὴ κ' ἡ γραφομηχανὴ θὰ γένουνε πολὺ-πολὺ ἀπλούστερες κ' εὐκολώτερες στὸ μεταχειρισμά τους.

* *

Ὁ πόθος γιὰ τὴν ἀπλοποίηση τῆς βασανιστικῆς καὶ χωρὶς κανένα σκοπὸ σημερινῆς γραφῆς τῆς γλῶσσας μας εἶναι γενικός. Ὅλοι ποθοῦν νὰ μποροῦσανε νὰ γράφουν μὲ λιγώτερη δυσκολία. Τόσο ὁ κόσμος πού γράφει καὶ διαβάει γιὰ σκοποὺς καθαρὰ πραχτικούς, ὅσο κ' οἱ εἰδικοί ἐπιστήμονες. Μὰ οἱ τελευταῖοι φαίνονται κάπως νὰ φοβῶνται μὴν γγίξουν τὰ «κακῶς κείμενα»... Σιγὰ τὸν πολυέλαιο... Φοβοῦνται τὴ φασαρία τῆς ριζικῆς διόρθωσης. Αὐτὴ ἡ δειλία τους εἶναι παράξενη. Οἱ λογοτέχνες καὶ γλωσσολόγοι μας, αἰῶνες τώρα, παλεύουν νὰ διορθώσουν τὸ πρᾶγμα μὲ μπαλώματα, πού γρηγόρα ξεφτάνε καὶ ξεχνιῶνται. Ὁ πὶὸ ριζοσπάστης ἀπὸ τοὺς λογοτέχνες καὶ γλωσσολόγους μας ἐστάθηκε ὡς τὰ σήμερα ὁ Βιλαράς, καὶ κατόπι ἀπ' αὐτὸν ὁ Σολωμός. Λιγώτερο ὁ Σκυλίτσης, ὁ Ψυχάρης, ὁ Πάλλης, ὁ Ἑλ. Γιαννίδης καὶ τελευταῖα ὁ Γ. Χατζηδάκης. Ὅλοι πασκίσανε νὰ ἐφαρμόσουνε κάποια ἀπλοποίηση τῆς γραφῆς, μὰ μερικὴ, ἀτολμὴ καὶ συμβιβαστικὴ. Γι' αὐτὸ καὶ κανένα ἀπὸ τὰ συστήματα τους δὲν γίνεκε δεχτὸ γενικά.

Σήμερα ὅμως πρέπει πιά τὸ ζήτημα νὰ λυθῇ τελειωτικά. Τὸ κακὸ πρέπει νὰ χτυπηθῇ στὴ ρίζα του. Αὐτὸ τὸ ἀναγνωρίζουν αὐτὴ τὴ στιγμὴ ξεχωριστοὶ Ἑλληνιστές, φυσιογνωμίες σάν τὸ Μένο Φιλήντα, τὸ Δ.

Γληνὸ καὶ τὸ Λοὺι Ρουσσέλ. Κ' ἡ «Πρωτοπορία», πού ἀρχισε τὸν ἀγώνα, εἶναι πάντα στὸ πλάι τους.

* *

Ἡ ἰδέα νὰ γράφεται κ' ἡ γλῶσσα μας μὲ τὰ Λατινικὰ ψηφία εἶναι παλιά.

Ἐπάρχουν καὶ Βυζαντινῆς ἐποχῆς Ἑλληνικὰ κείμενα γραμμένα μὲ Λατινικὰ ψηφία, μὰ καὶ στὴν Κρήτη καὶ στὴν Κύπρο τὸ Μεσαίωνα γράφανε τὰ λαϊκὰ τραγοῦδια μὲ Λατινικὰ ψηφία. Ἀργότερα, ἀπὸ τὸ 1800, στὴ Σμύρνη ἐτυπώθησαν ἓνα πλήθος Ἑλληνικὰ βιβλία μὲ Λατινικὰ στοιχεῖα. Ὁ κ. Μιχ. Ροδάς, γράφοντας πέρου στὸ «Ἐλεύθερον Βῆμα» γιὰ τὸ ζήτημά μας, ἀνάφερε ἓνα ἀπ' αὐτὰ: τὸν κανονισμὸ τοῦ Νοσοκομείου τῶν Καθολικῶν τῆς Σμύρνης «Ἁγ. Ἀντώνιος». Μὰ στὴ Σμύρνη γίνεκε κι' ἀπόπειρα νὰ βγῇ κ' ἐφημερίδα Ἑλληνικὴ μὲ Λατινικὰ στοιχεῖα.

Οἱ Λεβαντίνοι τῆς Σμύρνης, πού μιλοῦσαν ὅλοι Ἑλληνικά, μὰ δυσκολεύονταν νὰ μάθουν τὴν ἀπελιπιστικὴ ὀρθογραφία μας, ἔγραφαν πάντα τὰ Ἑλληνικὰ μὲ Λατινικὰ ψηφία. Τὸ παράδειγμ' αὐτὸ ἀκολούθησαν κατόπι κ' οἱ Χιώτες κ' ἄλλοι Ἕλληνες ἔμποροι τοῦ ἐξωτερικοῦ, πού ἔγραφαν τὰ γράμματα τους καὶ τὰ τηλεγραφήματά τους, ὅσα στέλνανε Ἑλλήνας σ' Ἑλλήνα, στὴ Σμύρνη, στὴ Λόντρα κ' ἄλλοῦ μὲ λόγια Ἑλληνικά, μὰ μὲ Λατινικὸ ἀλφάβητο. Σὲ «langue Francochiotica», ὅπως ἔλεγαν κ' ἔγραφαν κ' οἱ ἴδιοι. Ὁ «Φραγκοχιώτικος» αὐτὸς τρόπος διατηρήθηκε ἀργότερα κι' ὡς τὰ σήμερα στὰ Ἑλληνικὰ τηλεγραφήματα πού στέλνονμε σ' Ἑλλήνες τοῦ ἐξωτερικοῦ ἢ πού λαβαίνουμε ἀπ' ἔξω.

Τὴν ἰδέα νὰ γράφουμε γενικά μὲ Λατινικὸ ἀλφάβητο τὴν ἔφερε πάλι στὴ μέση ἐδῶ καὶ δέκα χρόνια ὁ κ. Ἀλεξ. Πάλλης. Καὶ μάλιστα τὴν ἐφαρμόσε γιὰ λίγο καιρὸ. Ἐπειτα ὅμως φαίνεται πὼς βαρέθηκε... Ὅταν ἐμεῖς ἀρχίσαμε πέρου τὸν ἀγώνα στὸ πρῶτο μας φυλλάδιο, τοῦ τὸ στείλαμε καὶ τοῦ ζητήσαμε τὴ γνώμη γιὰ τὸ ζήτημα. Μὰ κείνος μᾶς ἔστειλε καὶ τὸ φυλλάδιο πίσω καὶ μᾶς ἀπάντησε μ' αὐτὰ τὰ λόγια γραμμένα μὲ τὴν παράξενη αὐτὴ ὀρθογραφία:

«Λυπούμαι που γυρίζω το φύλλο. Μα οἱ

ΤΟ ΛΑΤΙΝΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ

ΑΠΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΟΨΗ

Στά πρώτα δυο άρθρα μας για την αντικατάσταση στη Νέα Έλληνική γλώσσα του αρχαίου ελληνικού αλφαβήτου με το Λατινικό μιλήσαμε προπάντων για τους ιστορικούς και για τους ορθογραφικούς κ.τ.λ. λόγους, που επιβάλλουν αυτή τη μεταβολή. "Ας τη δοῦμε τώρα και στο **οικονομικό** μέρος, που είναι η βάση κάθε μεταρρύθμισης κοινωνικής και κάθε επανάστασης πολιτικής. Λοιπόν η παραδοχή της Λατινικής γραφής από κάθε έθνος έχει τους λόγους της προπάντων στην οικονομική ανάγκη: από την οποία δεν μπορεί ναποφύγει κανένα έθνος, όσο μεγάλο ή όσο συντηρητικό κι αν είναι· κ' εμείς λοιπόν όσο και νάμαστε οι απόγονοι των αρχαίων Έλλήνων, είμαστε όμως οικονομικά εξηρημένοι και μάλλον υπόδουλοι στους Εὐρωπαίους, που γράφουνε όλοι τις γλώσσες τους με το Λατινικό αλφάβητο, είτε είναι είτε δεν είναι απόγονοι των αρχαίων Λατίνων, ή Ρωμαίων. Κι' όπως παραδεχτήκαμε τον πολιτισμό τους με τα όλα του, και τώρα τελευταία και το ημερολόγιό τους, έτσι, θέλουμε δε θέλουμε, θά παραδεχτούμε και τη γραφή τους στη γλώσσα μας, γιατί αυτοί κάνουν τις μηχανές, που βοηθοῦνε τον πολιτισμό και μέρος του πολιτισμοῦ είναι και το αλφάβητο.

"Έχουμε πρώτα τη **λινοτυπική** μηχανή, που η χρήση της είναι 50 στα 100 φτηνότερη και εφκολότερη και προπάντων γρηγορότερη από την άλλη χρήση, δηλαδή να παίρνουμε τα γράμματα από τα τυπογραφικά σπιτόπουλα ένα ένα και να τα βάζουμε στην κανονική τους σειρά, για να φτιάσουμε λέξεις, πρότασες, περίοδες, κτλ. Αφοῦ λοιπόν η λινοτυπική μηχανή είναι πολύ γρηγορότερη και φτηνότερη από κάθε άλλο είδος της τυπογραφίας, χωρίς άλλο ἀφτι είναι η τυπογραφική μηχανή του μέλλοντος, αφοῦ μάλιστα όλοι οι μεγάλοι πολιτισμένοι λαοί έχουνε το Λατινικό αλφάβητο, κ' οι Γερμανοί από καιρό ἀφήκανε στην ἄκρη το Γοτθικό σήμα των γραμμάτων τους, που εἴτανε κέθνικη φιλοτιμία γι' αὐτούς, και παραδεχτήκανε

το Λατινικό, ως πιό εφκολο για τους ξένους και ως πιό φτηνό στη λινοτυπία. "Επειτα με τη λινοτυπική μηχανή κάνεις ὅ,τι είδος και ὅ,τι σήμα γραμματα θέλεις, πῶμα που είναι δύσκολο και ἀκριβό για την άλλη χρήση της τυπογραφίας. "Εμείς λοιπόν ένα μικρό και φτωχό έθνος δεν μποροῦμε ν' ἀπαιτήσουμε από τους εὐρωπαίους εργοστασιάρχες να μᾶς κάνουνε στο δικό μας αλφάβητο φτηνές λινοτυπικές μηχανές. Τα ίδια και χειρότερα συμβαίνουν και με τις **γραφομηχανές**, που είναι πολύ ἀκριβές και πολύ ἀτελές, ὅσες έχουν το ελληνικό αλφάβητο, ενώ είναι στην ἐντέλεια συμπληρωμένες και φτηνές ὅσες έχουν το Λατινικό. Κ' ἐγὼ βέβαια εἶμαι "Ελληνας κ' ἀπόγονος των αρχαίων όσο και ἀναγνωστές μου τουλάχιστο, κ' όλα μου τα βιβλία είναι βγαλμένα με το ελληνικό αλφάβητο, ἔχω λοιπόν κέγὼ τὸν ἐθνικό ἐγωισμό μου και την προσωπική μου φιλοτιμία, μα τί βγήκε ἀπ' αὐτά; Μήπως γιατί είναι τα συγγράμματά μας κτλ. τυπωμένα με το ελληνικό αλφάβητο και την αρχαία λίγο πολύ ορθογραφία θά τα σεβαστεί η οικονομική ἀνάγκη των δημοθνῶν μας, και μάλιστα των μεταγενεστέρων, και δὲ θά εισαγάγει στη γλώσσα μας το Λατινικό αλφάβητο, που είναι και φτηνότερο κ' εφκολότερο! "Υπάρχει η στραβή ιδέα πὼς ἅμα παραδεχτούμε το Λατινικό αλφάβητο θ' ἀλλάξουμε κ' ἐθνολογικά.

"Αφτό είναι, να ποῦμε, φάνισμα στενοκεφαλιᾶς. "Εσύ, ἀδερφέ μου, σήμερα φορεῖς τα ίδια ροῦχα που φοροῦσε ὁ παππούλης σου;—"Οχι βέβαια· και ὅμως δὲν εἶσαι λιγότερο Έλληνας ἀπὸ κείνονε. Μερικοί θά μου ποῦνε πὼς η ἐνδυμασία δὲ μοιάζει με το αλφάβητο, μοιάζει ὅμως το αλφάβητο με τους ἀριθμούς, αἱ; "Οἱ ἀριθμοί λοιπόν που μεταχειριζούμαστε σήμερα 1, 2, 3 κτλ. ἀρχαίοι Έλληνικοί βέβαια και δὲν είναι, ἀρχαίοι Έλληνικοί εἴταν οι α', β', γ', κτλ. και τους εἴχαμε ὡστα προχτές ἀκόμα για τους νόμους μας, μα και τους νόμους σήμερα τους γράφουμε με τους κοινούς ἀριθμούς και κανείς δὲ διαμαρτυρήθηκε

για τοῦτο, ἂν και τους κοινούς ἀριθμούς τους λέμε "Αραβικούς μα είναι καθ' ἀφτό "Ινδικοί· ἀφτοι ὅμως, που τους γράφουνε, τους θαροῦν Έλληνικούς, γιατί οι ἴδιοι είναι Έλληνες· οι ἀπλοϊκότεροι μάλιστα λένε πὼς κοί Φράγκοι τους ἀριθμούς τους τους γράφουνε "Ελληνικά. "Ετσι κ' ἅμα παραδεχτούμε το Λατινικό αλφάβητο οι μεταγενεστεροί ἀπλοϊκοί μας θά θαροῦνε πὼς κοί Φράγκοι γράφουν το ελληνικό αλφάβητο. Σ' ἀφτό ὅμως δὲ θάχουν και τόσο ἄδικο, γιατί, καθὼς εἶδαμε στο πρώτο μας ἄρθρο, το Λατινικό αλφάβητο δὲν εἴτανε ἄλλο ἀπὸ το δυτικό ελληνικό των Χαλκιδέων, που ἀπ' αὐτούς το πήρανε οι "Ιταλοί. "Ὅστόσο, ὅπως καθόλου δὲ χάσαμε τὸν ἑλληνισμό μας κείμαστε και θάμαστε βέροι Ρωμιοί ἂν και γράφουμε ἐπίσημα κἀνεπίσημα τους "Αραβικούς η "Ινδικούς ἀριθμούς πουνα σήμερα πανεθνικοί, δηλ. οι ἴδιοι για όλα τα ἔθνη, ὡστόσο το κάθε ἔθνος ξεχωρίζει ἀπὸ το ἄλλο, ὄχι βέβαια κατά τους ἀριθμούς του και τα γράμματα του αλφαβήτου του, ἀλλὰ κατά τὸν ἐθνικό του χαρακτήρα και τη γλώσσα του κ.τ.λ. "Ετσι κέμεις, ἂν παραδεχτούμε τα ψηφία του Λατινικοῦ αλφάβητου, δὲν έχει να χάσουμε τίποτε ἀπὸ τὸν ἐθνισμό μας, οὔτε θά νάψουμε να μιλοῦμε τη γλώσσα μας και νάμαστε ἀπόγονοι των αρχαίων Έλλήνων, ἀφοῦ δὲν πάσαμε νάμαστε και ὅταν ἀλλάξαμε τους θεούς τους, τη φορεσιά τους κτλ. κιὰπ τα γραφτά τους ἀριθμούς τους. "Αφτά βέβαια είναι γνῶσες για πολὺ μικρά παιδιά, και δὲν ἔπρεπε νάνοιχτοῦμε με τόσο ἀφέλεια σὲ τέτοια ζητήματα. Μα οι περισσότεροι γραμματισμένοι μας, ὄχι μόνο οι καθαρεβουσιάνοι, ἀλλὰ και οι ὀπαδοί της δημοτικής είναι ἀπλοϊκοί κέγωιστάδες σὰν τα παιδιά, και γιαφτό ἀναγκάστηκα να τα πῶ ἔδῳ, λίγο φαρδιά. Δὲν τα λέω βέβαια για τους συστηματικά ὀπισθοδρομικούς δημοσιογράφους, οὔτε για τους παιδιατικά ἐγωῖστές γραμματισμένους. Τα λέω για τους πρωτοπόρους μας και για τα ἄγνα και λέφτερα πνέβματα του ἔθνους μας. "Όταν ἔγραφα στην «Πρωτοπορία» στα φυλλάδια του Γενάρη και του "Απρίλη 1929 τα δυό μου ἄρθρα για να παραδεχτοῦμε στη γραφή μας το Λατινικό αλφάβητο, δὲν πίστεβα πὼς θά γινότανε τόσο θόρυβος στη

διεθνή γραμματεία, πίστεβα μόνο πὼς θά κάμανε σούσουρο οι ρωμιοί μας, τόσο οι δημοσιογράφοι ὅσο και οι δασκάλοι μας, γιατί οι γραμματισμένοι ρωμιοί είναι 99 της 100 δημοσιογράφοι και δασκάλοι. ("Όταν λέγω δημοσιογράφους και δασκάλους, δὲν ἐννοῶ βέβαια τις λίγες ὡραίες διάνοιες των γραμματισμένων που ἔτυχε να δημοσιογραφοῦν η να διδάσκουν παιδιά, μα ἐννοῶ τις στάσιμες διάνοιες των μικροσυζητητῶν που μπορεῖ καθόλου να μην διδάσκουν παιδιά, οὔτε να δημοσιογραφοῦνε συστηματικά, που μπορεῖ ἀκόμα να είναι πολὺ ἀνεξάρτητοι οικονομικά και ὅμως να είναι σχολαστικοί). "Ὅστόσο όλα τα περιοδικά της Εὐρώπης και της "Αμερικής που σχετίζονται με μᾶς και με τη γλώσσα μας ὀπωσδήποτε, γράψανε γιαφτό το ζήτημα, ὄχι βέβαια ἀστειεβόμενοι νερόβραστα μηδὲ πουλώντας πνέβμα ἄνοστο, ἀλλὰ γράψανε και συζητήσανε σοβαρά. "Ακόμα και οι Σλάβοι δηλ. Ρῶσοι και Σέρβοι ἀρχίσανε να σκέπτονται σπουδῶνα για την αντικατάσταση της αλφαβήτας τους με τα Λατινικά στοιχεία. Κιᾶμα παραδεχτοῦνε κιὰφτοι το Λατινικό αλφάβητο θά μείνουμε ἐμεις μονάχοι ἔχοντας τα 19 μόνο ψηφία του αρχαίου "Αττικοῦ αλφαβήτου για τους 32 φθόγγους της Νέας "Ελληνικής γλώσσας. Εἶπα 19 ψηφία, γιατί τα η, ι και υ στη Νέα "Ελληνική είναι ἴδιος φτόγγος, τα ο και ω είναι ἐπίσης ἴδιος, το ξ εἶνε κ και σ, το ψ είναι π και σ, που ὑπάρχουνε ψηφία γι' αὐτούς τους φτόγγους· είναι λοιπόν και τα ξ και ψ περιττά, γιατί μαζι με τους περιττούς ἀρχαίους διφτόγγους φέρνουν μεγάλη σύγχυση στην ορθογραφία μας, κείναι το μισὸ τουλάχιστο κῆμα της ἀγραμματοσύνης της νεολαίας μας, (και της δημοσιογραφίας μας), που τόσος λόγος ἔγινε τώρα τελευταία γι' ἀφτό. "Αλλὰ, καθὼς φαίνεται, και των τυπογράφων μας γιατί στο πρώτο ἄρθρο· που δημοσίεψα στην «Πρωτοπορία» για το Λατινικό αλφάβητο. το Λατινικό Y, y=γλ η και ἄπλο 2 το εἴχανε=ι. "Επίσης το θ ἐγὼ στο χειρόγραφο το εἶχα γλωσσολογικό Φ, που κιᾶ δὲν εἴχανε στοιχείο, μποροῦσαν να φτιάδουνε σπάνοντας ἀπὸ ἀριστερὰ το μισὸ το Φ· ἐπίσης μποροῦσαν να οἰκονομήσουνε και το δ, που τους το εἶχα ὀπω-

σδήποτε σημειωμένο ξεχωριστά παρά το Λατινικό D d.

Ἐπειδὴ ἀργὰ ἢ γρήγορα ἔμεις ἓνα μικρὸ καὶ καθυστερημένο στὸν πολιτισμὸ ἔθνος παραδεχόμεσθε ὅ, τι μᾶς ἐπιβάλλουν οἱ ἔβρωπαῖοι, καὶ τὸ παραδεχόμεσθε πάντοτε ἀπὸ ἀνάγκη οἰκονομικὴ μάλιστα, χωρὶς νὰ καλοξοίουμε τὴν αἰτία, θὰ πα-

ραδεχτοῦμε μιά μέρα καὶ τὸ Λατινικὸ ἀλφάβητο, γιὰ τοῦτο λέω ἐδῶ διὰ πλατὰ τὴ γνώμη μου γιὰ νὰ ξαίρουνε οἱ κατόπι πὼς ἀνάμεσα στὴ σύγχυση τῆς πρόληψης καὶ τῆς ἐκμετάλλεψης τοῦ καθεστὶ ὑπαρχαν καὶ μερικοὶ Ἕλληνες, πού εἶχανε ὀρθὴ ἀντίληψη καὶ γιὰ τοῦτο τὸ ζήτημα.

M. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ ΑΓΡΑΜΜΑΤΩΣΥΝΗΣ

Ὁ κ. Δημ. Γληνὸς ἀπὸ πέρον τὸ Φλεβάρη ἐκήρυξε τὴν ἀνάγκη νὰ ἐφαρμώσουμε τὴ Λατινικὴ γραφὴ, γιὰ νὰ γλυτώσουμε ἀπὸ ἀνόητους κόπους καὶ ἀπὸ τὴν πληγὴ τῆς ἀγραμματώσυνης. Μὲ τὸν τίτλο «Τὸ κῶμα τῆς ἀγραμματώσυνης» ἐδημοσίεψε στὸ περιοδικὸ «Ὁ νέος δρόμος», πού ἐβγαίνει τότες, μιά σειρά ἀπὸ ἄρθρα. Τὸ συμπέρασμα ἀπὸ τὰ ἄρθρα ἐκεῖνα, πού καταλήγει στὴν ὑποστήριξη τῆς ἰδέας γιὰ τὸ Λατινικὸ ἀλφάβητο, τὸ ξαναδημοσιεύουμε ἐδῶ.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι, πὼς τὸ ἑλληνικὸ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα καὶ τὴν ὀργάνωση τῶν σχολιῶν καὶ στὰ προγράμματα, καὶ στὴ μόρφωση τῶν δασκάλων καὶ στὴ διοίκηση καὶ στὰ ὑλικά μέσα τῆς ἀγωγῆς, ἂν συγκριθεῖ μὲ τὰ ἄλλα ἀστικά συστήματα, εἶναι ἀπόλυτα καθυστερημένο καὶ χρειάζεται ριζικὴ ἀναδιοργάνωση.

Ἰσχυρὰ λοιπὸν ἀπὸ τὴ διαπίστωση, πού κάμαμε ὡς πρὸς τὰ βαθύτερα αἷτια τῆς ἀγραμματώσυνης, εἶναι ὀλοφάνερα τὰ μέσα, πού ἐπιβάλλονται γιὰ τὴ θεραπεία:

Α'. Ὡς πρὸς τὴν ὀρθογραφία: Ἡ σημερινὴ ἑλληνικὴ ὀρθογραφία δὲ μπορεῖ νὰ κρατηθεῖ. Οἱ λύσεις εἶναι τρεῖς. 1) **να-πλοποιηθεῖ** τὸ σημερινὸ ὀρθογραφικὸ σύστημα συντηρητικὰ. Δηλαδή: Νὰ καταργηθοῦν οἱ τόνοι καὶ τὰ πνέματα. Ὁ Ἐλισαῖος Γιανίδης ἔχει προτείνει ἓνα ἀρκετὰ καλὸ σύστημα ὡς πρὸς ἀφτό. Ἐνα ἄλλο σύστημα εἶναι νὰ κρατηθεῖ ἓνας τόνος γιὰ κάθε τονιζόμενὴ λέξη. Νὰ καταργηθοῦν τὰ διπλὰ σύμφωνα παντοῦ. Τὸ αυ, ηυ, ευ, νὰ γράφονται ὅπως προφέρονται. Ἡ συνίτηση νὰ γράφεται παντοῦ μὲ ι. 2) **Νὰ εἰσαγάγουμε τὴ φωνητικὴ ὀρθογραφία.** Οἱ Ἕλληνες τῆς Ρουσίας ἔκαμαν τὴν ἀρχή. Μποροῦμε νὰ μελετήσουμε τὸ σύστημά τους καὶ νὰ τὸ διορθώσουμε. 3) **Νὰ πάρουμε τὸ λατινικὸ ἀλφάβητο.** Τὴν τρίτη λύση θεωροῦμε γιὰ τὴν καλύτερη, γιὰτὶ πρώτα πρώτα μᾶς εἰσάγει μορ-

φικά στὴν οἰκογένεια τῶν ἔβρωπαϊκῶν λαῶν, ἔπειτα **λύνει μὲ μιάς ὀλόκληρο τὸ ὀρθογραφικὸ πρόβλημα.** Δὲ θὰ μπορεῖ καὶ θέλοντας κανεὶς νὰ ὀρθογραφήσει. Τρίτο καὶ πολὺ σπουδαῖο: Διατηρεῖ ἀνέπαφη τὴν ὀρθογραφία τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς ἀρχαίως, δὲ δημιουργεῖ ἐπομένως διπλῆς ὀπτικῆς εἰκόνες γιὰ κάθε λέξη. Ἔτσι ἡ ψυχολογικὴ ἀντίσταση γιὰ ὄλους μας ὑπερνικιέται μὲ μιάς καὶ ἐφοκλύνονται, ὅσοι θὰ μαθαίνουν τὰ ἀρχαία ἑλληνικά. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ «Ἐθνικοῦ φιλότιμου» ἀρκεῖ νὰ ὑπενθυμίσουμε, πὼς οἱ καὶ πρόγονοί μας τὸ ἀλφάβητο τὸ πήραν ἀπὸ τοὺς Φοίνικες καὶ ἀκόμα πὼς τὸ **Λατινικὸ ἀλφάβητο κατάγεται ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ.**

Β'). Ὡς πρὸς τὴ γλώσσα. Νὰ καθιερωθεῖ ἡ δημοτικὴ ἀπὸ τὸ δημοτικὸν σχολεῖδ ὡς τὸ Πανεπιστήμιον. Ἐνας λαός, μιά γλώσσα. Ἄν ἡ καθαρῆ βουσα ἔχει ὅποιοδῆποτε μνημεῖο ἀξιο νὰ κρατηθεῖ—πὸν εἶναι πολὺ προβληματικὸν—νὰ μεταφραστεῖ στὴ δημοτικὴ.

Γ'). Ὡς πρὸς τὸν κλασικισμό: Ἡ σπουδὴ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς νὰ περιορισθεῖ σὲ κείνους, πού ἐπαγγελματικὰ ὑπηρετεῖ, φιλόλογους, νομικούς, θεολόγους. Τὰ ἀρχαία λογοτεχνικὰ μνημεῖα νὰ διαβάζονται ἀπὸ ὄλους τοὺς ἄλλους σὲ μετάφραση στὴ δημοτικὴ. Ὁ «κλασικισμὸς» θὰ πάρει τὸ οὐσιαστικὸν περιεχόμενον, πού τοῦ δίνει ἡ σημερινὴ στιγμή τοῦ πολιτισμοῦ.

Δ'). Ὡς πρὸς τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα. Τέλεια ἀναδιοργάνωση ἀπὸ τὸ δημοτικὸν σχολεῖδ ὡς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ὡς πρὸς τὴν ὀργάνωση καὶ ὡς πρὸς τὰ προγράμματα καὶ ὡς πρὸς τὴ διοίκηση καὶ

ὡς πρὸς τὴ μόρφωση τῶν δασκάλων καὶ ὡς πρὸς τὰ ὑλικά μέσα τῆς παιδείας.

Ἄφτη εἶναι ἡ σωστὴ θέση τοῦ προβλήματος τῆς ἀγραμματώσυνης στὴ γενικότερη ἐπισκόπησή του. ΔΗΜ. ΓΛΗΝΟΣ

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ ΓΙΑ ΤΟ ΛΑΤΙΝΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ

Ἀνοίγοντας ἡ «Πρωτοπορία» μιά τέτια συζήτηση, χαρίζει σπουδαία βοήθεια στὸν παλιτισμὸν μας: βέβαια ἡ προσπάθειά της δὲν θὰ ἔχει ἄμεσα τ' ἀποτελέσματά της. Καὶ δὲν πιστεύω νὰ μὴν τὸ ξέρει. Ἡ ἐποχὴ μας δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει τὴν τιμὴ νὰ πραγματοποιεῖ αὐτὲς τὶς προόδους, ὡς τόσο τῆς μένει ἡ εὐτυχία νὰ τις προετοιμάζει.

Τὴν ἡμέρα πού θὰ ἐπιβληθεῖ πιά τὸ λατινικὸ ἀλφάβητο καὶ πού θὰ μπεῖ στὰ σχολεῖα, θὰ ἔχουμε προχωρήσει πολὺ καὶ θ' ἀποδειχθεῖ πὼς ἔχουν γκρεμιστεῖ ἓνα σωρὸν προλήψεις καὶ ἀμορφωσιές.

Ἀκόμα δὲ λύσαμε τὸ γλωσσικὸ ζήτημα. Καί, χωρὶς αὐτό, δύσκολα μπορεῖ νὰ μιλάει κανεὶς γιὰ τὸ λατινικὸ, πού εἶναι τὸ ἀκρότατο σημεῖον, πού θὰ μᾶς φέρει ἡ ἀπελευθέρωση ἀπὸ τὴν καθαρῆ βουσα, ἀπὸ τὴ Γραμματικὴ καὶ ἀπὸ τὴν ὀρθογραφία. Σήμερα κυριαρχοῦν τὴν Παιδεία τὸ λογοκοπάνισμα, οἱ φλυαρίες καὶ οἱ σαπυνοφουσκες. Τὸ λατινικὸ ἀλφάβητο εἶναι ἀπαραίτητο, γιὰτὶ μὲ τοῦτο θὰ λείψουν αὐτὰ τὰ βλαβερότατα πράγματα. Καὶ ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴ δημοτικὴ θὰ πάει μαζὶ μὲ τὸν ἀγῶνα γιὰ τὸ ἀλφάβητο καὶ θὰ βοηθοῦν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο καὶ τὰ δυὸ μαζὶ θὰ μᾶς γλυ-

τώσουν ἀπὸ τὸ κυριότατο αἷτιον τῆς στραβομάρας, ἀπὸ τὴν τυπολατρεία, πού συνηθίζει τὰ παιδιὰ ἀπὸ μικρὰ νὰ προσέχουν στὴ μορφὴ, ἀντὶ νὰ σπουδάσουν τὴν οὐσία καὶ νὰ χάνουν τόσα χρόνια καὶ νὰ μὴν τὴν πλησιάζουν.

Λατινικὸ ἀλφάβητο θὰ πεῖ αὐτὸ ἀκριβῶς: νὰ λείψη κάθε τι πού ἐμποδίζει τὸ νοῦ νὰ πάει στὴν οὐσία τῶν γραφομένων—καὶ πιὸ γενικά, τῶν γεγονότων.—Οἱ συλλαβὲς θὰ εἶναι μόνον σημεῖα, ὅπως πρέπει νὰ εἶνε, μέσα καὶ ὄχι σκοπὸς καὶ μάλιστα ὁ μοναδικὸς σκοπός.

Φυσικὰ πάρα πολλοὶ θὰ πάρουν στὰ χέρια τους τὴν ἐπιστήμη—δῆθεν!—καὶ τὰ ὄσια καὶ τὰ ἱερὰ καὶ θὰ φωνάξουν γιὰ τὸν κίνδυνον. Θὰ ξαναποῦν ὅσα εἶπανε γιὰ τοὺς μαλλιαρούς. Μὰ ὅ, τι κ' ἂν ποῦν, ἐκεῖνοι πού ψυχομαχᾶνε θὰ εἶναι αὐτοί. Μᾶς μολέψανε τόσον καιρὸ τὴ ζωὴ μας, ἄς τοὺς ἀφήσουμε νὰ ξεψυχήσουνε, μολεῦοντας, ὅσους ζήσανε.

Γιατὶ—καὶ ἄς μὴ τὸ ξεχνοῦμε!—ζοῦμε σ' ἓνα τόπο ἔλεινόν, πού ὡς κ' ὁ Χάρος δὲν ἔξει ἀκόμα τί κάνει: πῆγε καὶ πῆρε τὸν Ψυχάρη καὶ μᾶς ἄφησε ἀναμεταξὺ μας τὸ Χατζηδάκη!—Σύμβολον!—

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΙΔΕΡΗΣ

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΣΥΖΗΤΗΘΗ

Στὴ σημερινὴ ἐποχὴ τῆς νευρικότητος καὶ τῆς ταχύτητος, ἐποχὴ πού κάθε τι τείνει νὰ γίνῃ πιὸ ἀπλό καὶ πιὸ πρακτικόν, εἶναι, μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς, βλακεία τὸ ὅτι διατηροῦμε καὶ μεταχειρίζομασθε τὴν ἀρχαία γραφὴ. Εἶναι μάταιος ὁ κόπος, εἶναι κρῖμα νὰ καταναλίσκωμε κύτταρα τοῦ ἐγκεφάλου μας, γιὰ νὰ μαθαίνωμε ἓνα ἀλφάβητο, μὲ τὴν πολυπλοκώτατη ὀρθογραφία του,

πού ποτὲ δὲν μποροῦμε νὰ μάθωμε στὴν ἐντέλεια. Καὶ γιὰτὶ; Ἐπειδὴ τὸ βρήκαμε ἔτσι ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους. Μὰ κείνοι εἶχανε τὸ λόγο τους καὶ τὰ διάφορα, ι, καί, ο, π, χ, εἶχανε τὴν ἀνάλογη προφορὰ τους.

Μιά καὶ λοιπὸν λείψανε οἱ λόγοι αὐτοί, γιὰτὶ νὰ διατηροῦμε δύσκολα, καὶ χωρὶς πρακτικὴ ἀξία πράγματα;

Ὁ κ. Φιλήντας μὲ σοφία καὶ λογικὴ ἀ-

νάπτυξε τούς λόγους αυτούς, και τὸ κυριώτερο βούλωσε τὰ στόματα τῶν διαφόρων μανταρίνων και καλαμαράδων, ἀποδείχνοντας πὼς και τὸ λατινικὸ ἀλφάβητο εἶναι Ἑλληνικόν.

Μερικοὶ ἀκόμη εἶπαν πὼς μιμούμαστε τούς Τούρκους. Μὰ κι' αὐτὸ εἶναι ἐπιλόλαιον. Ἡ ἰδέα ῥιχτήκε στήν Ἑλλάδα πολὺ πρὶν. Ἄλλωστε σιγὰ-σιγὰ κι' οἱ Ρῶσοι, κι' οἱ Βούλγαροι, κι' οἱ Γιαπωνέζοι, κι' ὅλοι ὅσοι ἔχουνε διαφορετικὸ Ἀλφάβητο, θὰ τὸ παραδεχοῦνε, βλέποντας τις ὠφέλειες πού θ' ἄχουνε.

Κι' ἔτσι δὲν μένει πιά παρὰ νὰ συζητήσωμε πὼς εἶναι τὸ τελειότερο σύστημα και νὰ τὸ ἐφαρμόσομε. Καὶ ἰδίως ἐδῶ πρέ-

πει νὰ προσέξουμε γιὰ τὸ Λατινικὸ Ἀλφάβητο ἔχει μεταρρυθμισθῆ ἀναλόγως, ἀπὸ τὰ διάφορα κράτη πού τὸ μεταχειριστήκανε. Καὶ δὲν πρέπει βέβαια νὰ πέσομε στὴν ἀναρχία, ἐκεῖ πού πᾶμε νὰ τὴν ἀποφύγουμε. Ὅπωςδῆποτε ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Λατινικοῦ ἀλφαβήτου θὰ μᾶς κάνει νὰ προσεγγίσουμε πὼς πολὺ στὸν σημερινὸ πολιτισμὸ, και θὰ μᾶς βοηθήσει νὰ ἀναμιχτοῦμε στὰ παγκόσμια σύγχρονα ρεύματα.

Μὰ εἶναι ἔξω ἀπὸ ἀμφιβολία πὼς ἡ μελλοντικὴ γραφὴ τῆς Ἑλλάδας θὰ εἶναι ἡ Λατινικὴ

«Τὰ πάντα ῥεῖ», εἶπε ὁ Ἡράκλειτος. Μαζὶ κι' ἡ γλῶσσα.

(Ἀθήνα)

ΑΡΙΣΤΟΣ ΝΑΣΗΣ

ΓΙΑ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΛΑΤΙΝΙΚΟΥ ΑΛΦΑΒΗΤΟΥ

(Κομμάτια ἀπὸ δύο ἀρθράκια τοῦ περιοδικοῦ "Libre...")

Ὁ κ. Φιλήντας κηρύττει με τὸλμη πὼς πρέπει νὰ υἱοθετήσουμε τὴ γραφὴ με τὸ Λατινικὸ ἀλφάβητο. Σημειώστε πὼς ἡ Κρήτη τῶχει κι' ὄλας μεταχειριστῆ, χωρὶς τὰ σχετικὰ Κρητικὰ κείμενα νὰ εἶνε πὼς δυσκολοδιάβαστα.

Οἱ Ἕλληνες θὰ γράφουν ὅπως ἐμεῖς τὸ γαλλικὸ μας ἀλφάβητο a b d e f i k l m n o p r s t v y z. Τὸ δέλτα θὰ γίνη ἕνα δ με ἕνα σημειοδιακριτικὸ ἀπὸ πᾶνω, τὸ g θὰ εἶτε τὸ gu (ὄπως γράφεται ἡ λέξη guette), τὸ h θὰ εἶνε kh i μπροστὰ στὸ a και στὸ o κλπ. τὸ c θὰ γίνη ts, τὸ j ἕνα dz, ἕνα γράμμα πού θὰ δυσκολευόμουνα νὰ διαβάσω εἶνε τὸ γάμμα μπροστὰ στὸ a και στὸ o, κ. λ. π. . . .

Αὐτὸ τὸ ἀλφάβητο εἶνε παραδεχτό, ἀλλὰ ἔχει ἕνα τεραστίον μειονέκτημα. Μεταχειρίζεται χαρακτηριστῆρες με διακριτικὰ σημεῖα πού δὲν φέρει σήμερα. Λοιπὸν ἡ ἀνάγκη νὰ τὰ συγχωνέψουμε συναντᾷε σοβαρὰ ἐμπόδια. Ὑπενθυμίζω ὅτι στὴν δική μου γραμματικὴ ὑπόδειξα ἕνα ἀλφάβητο πολὺ λογικώτερο, τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ τυπωθῆ ἀπὸ ὁποιαδήποτε τυπογραφία.

Ἀλλοίμονο! ὁ κ. Φιλήντας διατρέχει τὸν κίντυνο νὰ τὸν φωνάζουνε προδότῆ τῆς Πατρίδας, και παράλληλα, νὰ διατηρηθῆ τὸ παλιὸ ἀλφάβητο. Στὸ μεταξύ, ὁ Τουρ-

κικὸς λαὸς ἀρχίζει νὰ γίνεται λαὸς καλλιεργημένος.

Ἐστὸ φυλλάδιο τῆς Ἀπριλῆ τῆς «Πρωτοπορίας» συζητήθηκε ἡ σκοπιμότητα τῆς ἀνακαινίσεως, σ' ἕνα ἀρθρο τοῦ Ψυχάρη πολὺ ἄτονο: Τὸ ἐνδιαφέρον ἀπὸ παιδαγωγικῆς ἀποψῆς τῆς κατάργεσης τῆς ὀρθογραφίας, ἡ τεοασία τυπογραφικῆ ὠφέλεια και ἡ διάδοσις τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας, πού θάχε τὸ εὐχάριστο ἀποτέλεσμα νὰ ἐπωφεληθῆ τὸσων πραγμάτων με τις σημερινές συνθῆκες, τοῦ ξεφεύγουνε. Ἐπρότεινε ὁ Ψυχάρης νὰ γράφωμε «*ψιχί*». Δὲν ἀντελήφθηκε ὁ δάσκαλος ὅτι θὰ ἔπρεπε τότε νὰ γράψωμε «*ψιχι*» και ὅτι ἀπὸ τὸ σημειοαὐτὸ και πέρα τὰ πνεύματα και τ' ἄλλα διακριτικὰ σημεῖα τῆς ἐλληνικῆς γραφῆς θάνε περιττὰ. Οἱ Ἕλληνες δὲν θὰ διαβάζουνε πιά, ἐκλαύτηκε. Μὰ λέγοντάς το δὲ θὰ συλλογίζονταν βέβαια, παρὰ τὴν τωρινὴ γενεά, λησημονώντας τις ἐπίκομενες...

Ἀναρωτηθήκαμε ποτέ, (αὐτὸ εἶνε ὑστερόγραφο) ποῖα σπατάλη διακριτικῶν σημεδιῶν παρουσιάζουνε ἀναγκαστικά οἱ ἐλληνικοὶ χαρακτηριστῆρες (στοιχεῖα), γιὰ νὰ γίνεται ἡ ἀπαιτούμενη εὐφωνία στὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα, τὴ στιγμὴ πού ὄλα αὐτὰ εἶνε συχωνεμένα στὴ λατινικὴ; L. ROUSSEL

ΖΗΤΗΜΑ ΑΛΦΑΒΗΤΩΝ

Ἐνα καινούργιο γλωσσικὸ ζήτημα φαίνεται νὰ συνταράξῃ πάλι τὴν Ἑλλάδα. Ὁ γλωσσολόγος κ. Φιλήντας χτυπάει τὸ κουδούνι. Σ' ἕνα ἀρθρο του πού δημοσιεύτηκε στὸ καινούργιο περιοδικὸ «Πρωτοπορία», πού διευθύνει ὁ κ. Φῶτος Γιούφλης, ὁ Φιλήντας ὑποδεικνύει, οὔτε πολὺ οὔτε λίγο, τὴ δυνατὴ χρῆση τοῦ Λατινικοῦ ἀλφαβήτου, ἡ τοῦ λεγόμενου τέτοιου, γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα, και ἐπομένως τὴν κατάθεση στὰ ἀρχεῖα τοῦ τωρινοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου.

Τὸ ζήτημα εἶνε σπουδαῖο, παρὰ τὴν ἄλειψη σοβαρότητος πού παρουσιάζει. Θὰ δοῦμε δέ, ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ τεθῆ ὅπως τὸ ἐκθέτει ὁ κ. Φιλήντας, και πού ἔξ αιτίας τῆς ἔλλειψῆς σοβαρότητος με τὴν ὁποῖα ἐμφανίζεται βρῆκει ἀναμεταξὺ στοὺς Ἕλληνας θερμοὺς θιασιώτες.

Και πρῶτα-πρῶτα ἄς σημειώσωμε ὅτι στὴ λέξη «*παραλογισμὸς*» με τὴν ὁποῖα ἐχαρακτηρίσαμε τὴ διεξαγόμενη σχετικὴ συζήτηση, δὲν ἀποδίνουμε καμμιά ἀμφίβολη ἰδέα γιὰ τὴ νοημοσύνη ἢ γιὰ τις γνώσεις ἐκείνων πού δὲν συμμερίζονται τὴ δική μας γνώμη, πᾶνω στ' ἀντικείμενο τῆς συζήτησῆς μας. Ἀπλούστατα θέλομε νὰ πῶμε πὼς ἕνα τέτοιο ζήτημα δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ὅταν κανένας θελήσῃ νὰ ἐμβαθύνῃ σ' αὐτό, ὄχι μόνο ἀπὸ γλωσσικὴ ἀποψη, ἀλλὰ και ἀπὸ αἰσθητικὴ.

Σαγηνευμένοι ἴσως ἀπὸ ψεύτικα προσήματα, ἀπορορημῆνοι ἀποκλειστικά ἀπὸ τὸ φωνητικὸ μέρος, παρασερόμενοι ἀπὸ ἔξαρονη γεμάτη γενναιοφροσύνη γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσουνε τὴν διάδοσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας, οἱ πρωτοσυρογοὶ τοῦ γραφικοῦ αὐτοῦ ραδικολισμοῦ, γελιοῦνται κατὰ τὴν ἰδέα μου ὀλοκληρωτικά, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀποτελεσματικότητα πού θὰ ἔχη ὁ νεωτερισμός τους.

Κανένας βέβαια ἀπ' ὄσους παρακολουθῆσανε τὴ φιλολογικὴ με δουλειά, δὲ θὰ μᾶς κατηγορήσῃ γιὰ τὴν συντηρητικὴ ἀφοσίωσή μας στὶς παραδόσεις.

Ἀς πῶμε, γιὰ ν' ἀρχίζωμε, ὅτι τὸ παράδειγμα τῶν Τούρκων, σύμφωνα και πρὸς τὴν ὁμολογία τοῦ κ. Φιλήντα δὲν ἐδόθηκε χωρὶς νὰ ἐπηρεάσῃ τούς ἐκθειάζοντας τὴν

ἀλλαγὴ. Οἱ γείτονές μας ἐπιβάλλοντες τὸ Λατινικὸ ἀλφάβητο ἀντὶ τοῦ ἀραβικοῦ, θὰ πιτύχουνε, ὅπως φαίνεται, σημαντικώτατες προόδους στὸ πνευματικόν, πραχτικὸν και σ' ὄλα τὰ ἐπίπεδα, ἀν θέλετε.

Αὐτὸ εἶνε πιθανόν, ἀν και φαίνεται κάπως ἀμφίβολο, ἀν ὄχι προβληματικόν, ἀν πιστέψῃ κανένας μερικὲς πρόσφατες ἀνταποκρίσεις ἀπὸ τὴν Τορκία, πού δημοσιεύτηκανε σ' Ἑγγλέζικα και Γαλλικὰ φύλλα, πρὸ πάντων δὲ στὸ «Χρόνον».

Ἀλλὰ ἄς μὴ προτρέχουμε κι' ἄς ἐξετάσωμε τὰ πράματα ἀπὸ πὼς κοντά. Ἀς συγκρίνωμε τ' ἀραβικὸ ἀλφάβητο με τὸ λατινικόν. Τὸ ἀραβικὸ ἀλφάβητο ἀποτελούμενο ἀπὸ τριάντα ψηφία ἔχει γιὰ καθένα ἀπ' αὐτὰ «*τριεῖς*» γραφικὲς διαφορὲς (ἐχτός ἐξη ψηφίων τῶν: ἄλφ, ντᾶλ, ζᾶλ, ρὲ, ζᾶιν και οὐάου, ἀναλόγως ἀν τὸ ψηφίον ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἀρχῆς, τῆς μέσης ἢ τοῦ τέλους τῆς λέξης, και τὰ ὁποῖα εἰκοσιτέσσερα στοιχεῖα δίνουνε ἀπὸ τρεῖς φορὲς (ἀφοῦ γράφονται κατὰ τρεῖς διαφορετικούς τρόπους) ἐβδομήντα δυὸ στοιχεῖα, ἐχτός τῶν ἐξη γιὰ τὰ ὁποῖα μίλησα πὼς πᾶνω, δηλαδῆ συνολικά ἐβδομήντα ὄχιw στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ θυμᾶται κανένας γιὰ νὰ διαβάσῃ τὰ ἔντυπα και γιὰ νὰ διευκρινίσῃ τὰ γραφτά. Μεταχειρίζομαι τὴν τελευταία αὐτὴ λέξη ἀπὸ σκοποῦ, γιὰ τὴ γραφὴ με τὸ χέρι τῶν γλωσσῶν πού μεταχειρίζονται τ' ἀραβικὸ ἀλφάβητο δὲν εἶνε προσιτὴ παρὰ μόνο σ' ἐκείνους πού ἐξέρουνε ἤδη καλὴ ἀνάγνωσις. Τ' ἀραβικὸ ἀλφάβητο παρουσιάζει τέτοια καλλιγραφικὰ ἐνδεχόμενα (ἐκφραση τὴν ὁποῖα θ' ἀπεπειράτο κανένας νὰ χρησιμοποιήσει ἔξ ἀντιφράσεως στὴν περίπτωσι τούτῃ) ὅστε ἕνα κείμενο κατάντᾷε δυσανάγνωστο ἢ σχεδόν κάτι τέτοιο, γιὰ ἕναν πού δὲν θὰ ἦτανε καλὸς ἀναγνώστης ἢ δὲ θὰ τὸ ἔξερε ἀπὸ τὴν ἀρχή. Γιὰ τὴ χρειάζεται ἐιδικὴ προπόνησις γιὰ νὰ μὴ βρεθῆ κανένας ἀπειροσμπροστὰ στὰ ἰχνογραφήματα τὰ ὁποῖα παρουσιάζουνε ὄλες οἱ ποικιλλίες τῶν συνδασμῶν τῶν στοιχείων πού χρησιμοποιοῦν οἱ ἀραβικὲς γλῶσσες.

Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶνε ὄλο. Κεῖνα πού ἐμεῖς ὀνομάζωμε φωνήεντα δὲν ὑπάρχουνε

στ' αραβικό αλφάβητο. Οί Τουρκοί, όπως οί Άραβες, οί Αιγύπτιοι κ.τ.λ. δὲ χρησιμοποιοῦνε παρὰ στοιχεῖα φωνητικά (δάμμα, φάθα, κάσρα) τὰ ὁποῖα βοηθᾶνε τὸν ἀρχάριο νὰ εἰσχωρέσῃ στὰ ἀπόροητα τῆς ἀνάγνωσης. Γενικὰ ὅμως τὰ σήματα αὐτὰ παραλείπονται καὶ τὸ κείμενο γίνεται γριφοῦς παρόμοιος μ' ἐκείνους πού δημοσιεύονται στὰ περιοδικὰ ὅταν πρόκειται νὰ μαντευθῆ μιὰ φράση πού τῆς λείπουνε τὰ φωνήεντα. Δὲν πρέπει λοιπὸν ν' ἀπορῆ κανένας ἂν ἡ ἀνάγνωση καταντάει νὰ γίνεται ἀληθινὸ προνόμιο γιὰ μεμνημένους στίς Μουσουλμανικὲς χῶρες. Βέβαια ὅμως αὐτὸ δὲν ἐμπόδιζε τ' ἀραβικὸ ἀλφάβητο νὰ χρησιμοποιηθῆ γιὰ τὴ συγγραφὴ γλαφυρῶν ποιημάτων καὶ συγγραμμάτων βαθυτάτων. Δὲν πρόκειται γιὰ τὸ πνεῦμα τῆς γλώσσας, ἀλλὰ γιὰ τὸν τρόπο τῆς ἔκφρασης τοῦ ἀλφαβήτου τῆς, τὸ ὁποῖο συγκρινόμενο μὲ τὸ ἑλληνικὸ, κυριλλικὸ, γοθθικὸ ἢ λατινικὸ ἀλφάβητο εἶνε γιὰ τὸν βέβηλο ἐξαιρετικὰ περιπλεγμένο.

Ὑπὸ τις συνθῆκες αὐτὲς οἱ δυσκολίες τῆς ἐξάπλωσης τῆς Τουρκικῆς γλώσσας εἶνε ἀποδειγμένες. Ἡ λέξη γραφείας στίς Μουσουλμανικὲς χῶρες εἶνε συνώνυμη τοῦ διανοούμενου καὶ τοῦ ἀνθρώπου τῶν γραμμάτων.

Οἱ διοικοῦντες σήμερα τὴν Τουρκία, παραδεχόμενοι τὸ λατινικὸ ἀλφάβητο μὲ τὸ σκοπὸ νὰ ἐκπαιδεύσουνε τὰ πλήθη, δὲν ἐκάνανε τίποτε ἄλλο παρὰ ν' ἀπλοποιήσουνε τοὺς δρόμους τῆς διείσδυσης πρὸς τὴν πάγια γενικὴ μόρφωση, τὴν ὁποία προσφέρουνε σήμερα οἱ προκαταρκτικὲς σχολῆς τῆς δύσης.

Καὶ τώρα ἂς δοῦμε ἂν ἡ ἴδια ἀνάγκη ἐπιβάλλεται καὶ γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Πρώτιστα, δὲν ὑπάρχει οὕτως εἰπεῖν οὔτε λατινικὸ ἀλφάβητο, οὔτε ἑλληνικὸ. Ἄκριβέστερα δέ, θὰ ἔλεγε κανένας ὅτι τὸ ὀνομαζόμενον λατινικὸ ἀλφάβητο εἶνε μιὰ ποικιλία τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ὅτι τὸ ἑλληνικὸ, εἶνε μιὰ ποικιλία τοῦ φοινικικοῦ.

Τὰ ἀλφάβητα τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν ἔχουνε τοῦτο τὸ κοινὸ, ὅτι μεταχειρίζονται πάντα τοὺς ἴδιους χαρακτῆρες, στήν ἀρχή, στὴ μέση καὶ στὸ τέλος τῶν λέξεων. Τὸ πολὺ-πολὺ θὰ μπορούσε κανένας νὰ κἀνῃ μιὰ διάκριση κάποιος διαφορᾶς μόνο

μεταξὺ τῶν κεφαλαίων στοιχείων. Ἐξ ἄλλου ἡ παρουσία τῶν φωνηέντων διευκολύνει τὴν ἀνάγνωση καὶ στοὺς πιὸ περιορισμένους διανοητικά. Ἕνας ἄνθρωπος πού ἔξερει νὰ διαβάσῃ στὴν Εὐρώπη δὲν εἶνε φαινόμενο ὅπως στὴν Ἀνατολή, (ὅπου ὁ λαὸς εἶνε ἀναλφάβητος).

Ἐκεῖνο ὅμως πού μπλέκει τὴ μορφολογικὴ μελέτη μιᾶς γλώσσας στὴν Εὐρώπη δὲν εἶνε τόσο τ' ἀλφάβητο, ὅσο ἡ ἱστορικὴ ὀρθογραφία τῆς, ἄλλη πληγὴ αὐτῆ.

Καὶ τὸ ἑλληνικὸ ἀλφάβητο βέβαια, δὲ στερεῖται ἀπὸ ἐλαττώματα. Εἴκοσι τέσσερα ψηφία ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα δυὸ διπλᾶ, τὸ πσ καὶ τὸ κσ. Δυὸ γράμματα γιὰ τὸ ὀμικρο καὶ τὸ ὀμέγα. Ἄλλα τρία γιὰ τὸ γιώτα, ἦτα καὶ ὕψηλον. Κατὰ συνέπεια πέντε γράμματα πάρα πάνω, πρᾶμμα πού ὑποβιβάζει τοὺς χρῆσιμους χαρακτῆρες σὲ δέκα ἐννιά. Ἐξ ἄλλου, οἱ ἦχοι μπ καὶ ντ καὶ γκ δὲν ἀντιπροσωπεύονται μὲ εἰδικὰ σύμφωνα. Ὁ ἦχος ῡ λείπει, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει στὴν ἑλληνικὴ γλώσσα, ὅπως παράλληλα λείπουνε ἀπὸ τὸ λατινικὸ ἀλφάβητο τὰ στοιχεῖα γιὰ τοὺς ἦχους δέλτα, γάμμα καὶ θήτα. Ἡ προκλητικὴ ρινοποίηση τῶν ἔκκρηχτικῶν συμφωνῶν μεταβάλλει τὸ κ, π καὶ τ εἰς γκ, μπ, καὶ ντ. Ἄμα τηρήσωμε ὅλες τίς ἀναλογίες τὸ πιὸ πάνω φαινόμενο μπορεῖ νὰ συγκριθῆ μὲ τὴν ἐνωση πού γίνεται στὴ γαλλικὴ γλώσσα.

Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ γράψῃ κανένας «ὁ πατέρας, τὸν πατέρα», ὁ πατέρας ὑποκείμενο καὶ κατηγορούμενο ἄμεσο, ὅπως ἐπίσης δὲν εἶνε ἀπαραίτητο νὰ ὀρθογραφῆσῃ φωνητικὰ τὸ «σίξ ἔρ» ἢ «σῑ μινὺτ» (χωρὶς νὰ ὑπολογισθῆ καὶ τὸ ὅτι λέγεται ἀκόμα καὶ «τὸ τραῖνο τῶν τριῶν ὡρῶν siss»).

Οἱ ἀρχαῖες δίφθογγες καὶ πρὸ πάντων τὰ τωρινὰ ἰ μπλέχουνε τὴν ἑλληνικὴ ὀρθογραφία. Γι' αὐτὸ εἴμαστε σύμφωνα. Ἄλλ' ἂς καθορίσωμε ὅτι πρόκειται μάλλον γιὰ τὴν ἀλλαγὴ τ' ἀλφάβητου παρὰ γιὰ τὴ μεταρρύθμιση τῆς ὀρθογραφίας. Οἱ ἀρχαῖες «μακρές» καὶ «βραχείες» ἔχουνε χάσει τὴν ἀξία τους. Αὐτὲ εἶνε φανερό. Ἄλλὰ μπορεῖ κανένας καὶ ν' ἀπλοποιήσῃ τὸν ἀριθμὸ τῶν φωνηέντων.

Ἡ ἀτέλεια τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφάβητου, τὸ ὁποῖο μολαταῦτα ἐπὶ εἰκοσιτέσσερις αἰῶνες ἐστάθηκε ὁ διερμηνέας τῆς ἑλληνικῆς σκέ-

ψης καὶ καλλιέργειας, δὲν τοῦ εἶνε ἐλάτωμα ἀναπόσπαστο. Εἶνε τ' ἀποτέλεσμα μιᾶς πολὺ μεγάλης συνήθειας. Ἄλλὰ ἀπὸ τὴν τελευταία αὐτῆ, ὡς τὴ φθορὰ, ἡ ἀπόσταση εἶνε μεγάλη.

Πάντως, ἐκτὸς τῆς μεγαλείτερός του ἐξάπλωσης, τὸ λατινικὸ ἀλφάβητο μὲ τὸ ὁποῖο μᾶς προτείνουνε ν' ἀντικαταστήσωμε τὸ ἑλληνικὸ, εἶνε τέλειο καὶ ἀπαλλαγμένο ἀπὸ στίγματα; Θεέ μου, θᾶπρεπε νᾶνε κανένας πολὺ στραβὸς γιὰ νὰ τὸ παραδεχθῆ! Ἀλλὰ πρῶτα-πρῶτα, γιὰ ποιὸ λατινικὸ ἀλφάβητο πρόκειται; Ὑπάρχουνε τόσα λατινικὰ ἀλφάβητα, ὅσες εἶνε κ' οἱ γλώσσες πού τὰ χρησιμοποιοῦνε. Τὸ ἴδιο στοιχεῖο τοῦ, συμβαίνει ν' ἀλλάξῃ ἦχο, ἀναλόγως τῆς γλώσσας πού τὸ μεταχειρίζεται. Τὰ στοιχεῖα b καὶ d συγγέονται στὴν Ἰσπανικὴ μὲ τὸ β καὶ δ τῆς ἑλληνικῆς (ἦχος τοῦ ἐγγλέζικου δάτ). Τὸ c στοιχεῖο νοθογενές, δὲν ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ ἑλληνικὸ κ, τὸ ὁποῖο μόνο οἱ γερμανικὲς γλώσσες μεταχειρίζονται. Αὐτὸ τὸ c προφέρνεται καὶ σ καὶ κ, ἀναλόγως τοῦ φωνήεντου πού ἀκολουθεῖ στὴ γαλλικῆ (σικατρίς, ἀκισνιάν, ἀκάσια). Τὸ ἴδιο c προφέρνεται τσὲ καὶ κ στὴν Ἰταλική, θήτα ἑλληνικὸ (ἦχος τοῦ θιν στὰ ἐγγλέζικα) καὶ κ στὴν Ἰσπανική. Τὸ ἴδιο c ἐπαναλαμβάνει τὴν προφορά τοῦ σ στὴ γαλλικὴ μὲ τὴν ὑποστιγμὴ (σεντίγ).

Τὸ g προφέρνεται κατὰ διάφορους τρόπους ἀναλόγως τοῦ συμφωνοῦ τοῦ ὁποῖου προηγεῖται. Στὰ Ἰσπανικὰ γίνεται συνήθως πολὺ σκληρὸ καὶ εἰσπνεόμενο ὅπως τὸ ἑλληνικὸ γάμμα. Στὰ Ἰταλικὰ πέρνει συνήθως τὸν ἦχο τοῦ δζί. Τὸ j Ἰσπανικὰ προφέρνεται χι πολὺ σκληρὰ ἐπίσης, σὰν τὸ ἑλληνικὸ χι περίπου. Στὰ ἐγγλέζικα δζί, στὰ Γερμανικὰ γι μὲ μισοφωνήεντο. Τὸ w στὰ γερμανικὰ ἔχει τὴ θέση τοῦ φ. Τὸ x προφέρνεται κξ. Στὰ Γαλλικὰ ξ (φίξ, ἔξαμεν). Τὸ z εἶναι ζ στὰ ἐγγλέζικα τσ στὰ Γερμανικὰ καὶ ἀναλογεῖ μὲ τὸ ἑλληνικὸ θήτα στὰ Ἰσπανικὰ.

Τὶ σαλατοποίηση! Κ' ἀκόμα δὲν ἐμιλήσαμε γιὰ τοὺς ὀμίλους τῶν συμφωνῶν (ὅπως τὸ Ἰταλικὸ γκλ), ch, hh, tsch, ἀναλόγως δηλαδὴ στὴν περίπτωσιν, τὸ Ἰσπανικὸ ll, τὸ ἐγγλέζικο gh, οὔτε καὶ γιὰ τὰ φωνήεντα ἢ τοὺς ὀμίλους τῶν φωνηέντων (πρὸ πάντων στὰ ἐγγλέζικα), οὔτε καὶ γιὰ

τίς ἄλλες γλώσσες πού χρησιμοποιοῦνε ἐπίσης τὸ λατινικὸ ἀλφάβητο ὅπως ἡ Πορτογαλλικὴ, ἡ Πολωνέζικη, ἡ Οὐγγαρέζικη, ἡ Σουηδικὴ, ἡ Νορβηγικὴ, οἱ ὁποῖες ξεφεύγουνε τῆς εἰδικότητάς μας, ἀλλὰ πού ἡ προφορὰ τους (ἀφοῦ μιλάμε γιὰ τ' ἀλφάβητα) διαφέρειν σὲ διάφορα σημεῖα.

Ἄς ὁμολογήσωμε λοιπὸν ὅτι καὶ τὸ λατινικὸ ἀλφάβητο δὲν εἶνε ἐπίσης τέλειο. Κάθε γλώσσα πού τὸ παραδέχτηκε τῶς διαπλάσει ἀνάλογα μὲ τὸ ἴδιο τῆς πνεύμα. Αὐτὸ ἄλλωστε ἦταν μοιραῖο κ' ἀναπόφευκτο.

Ὑπὸ τις συνθῆκες λοιπὸν αὐτὲς, ἀναρωτιόμαστε ἂν θὰ ὑπῆρχε καμμιά ὠφέλεια γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες ν' ἀλλάξωμε τ' ἀλφάβητό μας μὲ κείνο τοῦ παινοῦ μας. Νομίζομε ὄχι.

Σήμερα, μόνο ἐξ ἀφορομῆς τῶν ἀπαίδευτων ὁ βεβυλωνισμὸς βασιλεύει στὴν Ἑλλάδα τῶν καινούργιων συγγραφέων. Μὲ τὸ πρόσχημα ὅτι ἡ τᾶδε ξένη λέξη «χωραεῖ» στὴ γλώσσα μας χρησιμοποιοῦνε μιὰ διάλεκτο παραφθαρμένη, ἡ ὁποία κάνει τὸν ἀναγνώστη ἢ τὸν ἀκροατὴ, τότε νὰ γελᾷ καὶ τότε νὰ κλαίῃ, προσβάλλοντας ταυτόχρονα καὶ αὐτὴ τὴν καλαισθησία. Τὶ θὰ ἐσήμενε λοιπὸν ἂν αὐτοὶ οἱ κύριοι γράφανε τ' ἀριστουργήματά τους μὲ λατινικοὺς χαρακτῆρες; Στὸ ἀκατανόητο, θὰ ἐρχόντανε νὰ προστεθῆ καὶ τὸ δυσανάγνωστο. Ὁ ἕνας θᾶγραφε σύμφωνα μὲ τὴν Ἰταλικὴ φωνητικὴ (ὑπάρχουνε, βλέπετε, Ἕλληνες πού ὀνομάζονται Valianos, Fourketis κ' οἱ ὁποῖοι ὑπογράφουνε κατὰ τὸν Ἰταλικὸν τρόπο Vagliano, Fourchetti), ἄλλοι πάλι σύμφωνα μὲ τὴ Γαλλικὴ προφορά, ἄλλοι σύμφωνα μὲ τὴν Γερμανικὴ κ' ἔχει ὁ Θεός.

Τὸ Ἑλληνικὸ Κοινὸ πού εἶνε κίβλας τόσο ἐπαναστατικὸ ἐναντία στὴν ἀνάγνωση τῶν ἑλληνικῶν ἔργων, δὲ θὰ διάβαζε πιὰ καθόλου καὶ θᾶστελνε στὸ διάβολο καὶ πεζοὺς καὶ ποιητῆς.

Ἄν ἐξ ἄλλου θέλει κανένας νὰ ἀντιληφθῆ μὲ τὰ ἴδια τοῦ τὰ μάτια τὴν ἀποψη τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας γραμμένης μὲ τὰ λατινικὰ φευτοσκαλισμάτια τῆς, δὲν ἔχει παρὰ νὰ διαβάσῃ τὰ Κορητικὰ ἔργα τοῦ 16ου καὶ 17ου αἰῶνα. Ὁ Χορτάτσος καὶ οἱ σύγχρονοὶ τοῦ χρησιμοποιήσανε τοὺς λατινι-

κούς χαρακτήρες κατά τὸ Ἰταλικὸ σύστημα. Ὁ Λεγκράν ἐδημοσίεψε μιὰ ἀντιπαράσταση ἐνὸς χειρόγραφου τῆς Ἐρωφίλης, τῆς κρητικῆς τραγωδίας. Μπορῶ νὰ βεβαιώσω ὅτι γιὰ τὸ ρωμεῖκο μάτι ἐχτὸς τῆς δραματικῆς μεταφορᾶς τίποτα δὲν εἶνε τραχύτερο. Εἶνε βέβαιο πὼς ἡ κρητικὴ ποίηση θᾶτανε διαδομένη πολὺ περισσότερο ἀνῆτανε γραμμένη μετ' ἑλληνικοὺς χαρακτῆρες.

Ἄς παραδεχοῦμε μολαταῦτα τὴ δυνατότητα μιᾶς διεθνοῦς συνενόησης ἀπάνω στὴ δημιουργία ἐνὸς κανόνα προφορᾶς γιὰ τὸ λατινικὸ ἀλφάβητο κ' ἄς ὑποθέσωμε ὅτι τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος ἀπορρίπτοντας τ' ἀλφάβητό του θ' ἀποτελέσει μέλος τῆς καινούργιας δημοσπονδίας. Τὶ ὠφελήματα θὰ προσπορίζονταν; Ἄν κανένας καταλάβῃ καλὰ τοὺς πρωτογενεῖς τῆς ἀλφαβητικῆς μεταβολῆς, ἀν καὶ δὲν τὸ λένε ἀπόλυτα, τρεῖς σοβαρὰ πλεονεχτήματα θ' ἀπορροῦσαν ἀπὸ τὴν ἀποδοχὴ καὶ τὴ χρῆσιν τοῦ λατινικοῦ ἀλφάβητου: 1) Ὁ ἄλποιοῦντανε σημαντικὰ ἡ διδασκαλία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας. 2) Θὰ ὑπῆρχε μεγαλύτερη δυνατότητα ἐξάπλωσης τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας σ' ὅλοκληρο τὸν κόσμον. 3) Μιὰ ἀξιόλογη πρόοδος θὰ σημειωνότανε σ' ὅλα τὰ ἐπίπεδα, πρακτικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ.

Ἀπὸ τώρα ὁμοῦ μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς ὅλα τὰ πλεονεχτήματα αὐτὰ εἶνε χιμαϊρικά, γιατί εἶνε ἀπραγματοποίητα. Τοὺς λόγους ἀπάνω στοὺς ὁποίους στηρίζομε τὴν πεποίθησή μας αὕτη σκοπεύομε νὰ τοὺς ἐκθέσωμε σ' ἓνα ἐρχόμενὸ μας σημείωμα.

(Μετάφρ. IP. ΣΚΑΡΑΒΑΙΟΥ)

Μ. ΒΑΛΣΑΣ

ΣΗΜ. «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΣ».— Ἡ μελέτη αὐτῆ τοῦ κ. *M. Valsa*, δηλαδὴ τοῦ Ἑλληνα

M. Βαλοαμίδη, δημοσιεύτηνε Γαλλικὰ στὴ «*Revue Méditerranéenne*» τοῦ Παρισιοῦ κι ἀπὸ κεῖ ξανατυπώθηκε στὴν Καϊρινῆ «*La semaine Égyptienne*», πού τὴ συνόδευε μάλιστα καὶ μετ' ἐπισημοῦντο πρὸς ὄλεον. Ἔμεῖς μεταφράζομε τὴ μελέτη καὶ τὴ δημοσιεύομε, γιατί συζητεῖται πλατεῖα τὸ σπουδαῖο ζήτημα. Μετ' ἐννοεῖται αὕτη πρέπει νὰ κάνομε καὶ τὶς σχετικὰ δικεῖς μας παρατηρήσεις σ' αὕτη, πού εἶναι οἱ ἀκόλουθες:

1) Πού τὴ βρῆκε ὁ κ. *M. Βάλσας* τὴν «ἐλλειψη ἀπὸ σοβαρότητα» στὰ ἄρθρα τοῦ κ. *M. Φιλήντα*; Οἱ Ἕλληνες εἶμασθε βέβαιοι πὼς, μόλις φωτιστοῦν ἀρκετὰ, θὰ γίνουιν θερμοτάτοι θιασῶτες τῆς λατινικῆς γραφῆς. Ὀχι ὁμοῦ ἀπὸ «ἐλλειψη σοβαρότητας», μὰ γιατί θὰ καταλάβουιν τὴν πρακτικὴ ὠφέλεια καὶ τὴν ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια τῆς μεταβολῆς.

2) Παραδεχοῦμε πὼς ἡ δυσκολία τοῦ γραψίματος καὶ τοῦ διαβάσματος στὴν παλιὰ Τούρκικη γραφὴ ἦτανε πολὺ μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ δικὴ μας σημερινὴ δυσκολία. Μὰ αὐτὸ δὲν θὰ πῆ πὼς ἐμεῖς πρέπει νὰ κρατήσομε τὴν τυραννία αὐτῆς τῆς χωρῆς σκοπὸ δυσκολίας τῆς γραφῆς μας.

3) Γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ τρόπου μετ' ὅποιο θὰ ἐφαρμόσωμε τὸ λατινικὸ ἀλφάβητο, εἶπαμε πολλὰς φορὰς πὼς χρειάζεται μεγάλη σκέψη καὶ πὼς δὲν πρέπει ν' ἀρχίσῃ κανένας νὰ γράφῃ μετ' ἑλληνικὴν γραφὴν πρὶν γένη δεχτὸ ἓνα κοινὸ σύστημα. Τὸ σύστημα αὐτὸ πρέπει νὰναι τὸ πιὸ ἀπλό καὶ τὸ πιὸ σύμφωνο μετ' τὴν γλώσσα μας. Ὅπως οἱ Ἰσπανοὶ, οἱ Γάλλοι, οἱ Ἴταλοί, οἱ Ἀγγλοὶ, οἱ Ρουμάνοι, οἱ Γερμανοὶ, οἱ Σκανδιναβοὶ, οἱ Οὐγγροὶ κλπ. καὶ τελευταῖα οἱ Τούρκοι, οἱ Ρῶσοι κ' οἱ Ἰαπωνέζοι ἀκόμα καταφέρανε νὰ τὸ ἐφαρμόσωμε ὅλοι στὶς γλώσσας τους—τόσο διαφορετικὰς μεταξὺ τους!—θὰ τὸ ἐφαρμόσωμε κ' ἐμεῖς μετ' τὸ δικό μας τρόπο. Γιατί σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο δειλιάζει ὁ κ. *M. Βάλσας*;

4) Ἄν φτάσομε κάποτε σὲ «μιὰ διεθνή συνεννόηση ἀπάνω στὴ δημιουργία ἐνὸς κανόνα προφορᾶς γιὰ τὸ λατινικὸ ἀλφάβητο» σὲ ὅλες τῆς γλώσσας, αὐτὸ βέβαια θάναί καί ποὺ πολὺ ὠφελιμότερο. Μὰ ἄς γένη, γιὰ τὴν ὥρα, τὸ εὐκολότερο.

ΤΣΙΓΓΑΝΑ

Στὰ δάχτυλα πατάς, πηδᾶς καὶ γέρνει,
κ' ἀρχίζεις τὸν τρελλό σου τὸ χορό.
Πυρὸ τὸ πρόσωπό σου, φλογισμένο,
μὲ τὸ κορμί σου μαῦρο καὶ θερμό,
στὰ χέρια σου κουνᾶς τὸ ντέφι
λυγιέσαι ὅλη στὸ ρυθμό!

Στὰ μάτια σου Τσιγγάνα τὰ βαθεῖα
μεθάνε οἱ πόθοι μας ἀπόψε...

ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΓΑΛΑΝΑΚΗ

Ζάλη ὁ χορὸς σου ἠδονικὰ,
τὸ μεσοφουστάνο σου φλόγα.
Τὰ ξελυμένα μαῦρα σου μαλλιά
ἐρωτικὴ ὀλάκαιρη νυχτιά!
Πετάει στὰ χέρια σου τὸ ντέφι
τὰ στήθια μας καίει φωτιά!

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ ΣΗΜΑΙΟΦΟΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΡΙΛΚΕ

Ἕ Ο Ράινερ Μαρία Ρίλκε γεννήθηκε στὴν Πράγα στὰ 1875 κ' ἀπέθανε στὴ Βαλαισία τῆς Ἑλβετίας στὰ 1926. Βαστοῦσεν ἀπὸ ἀρχοντικὸ γένος τῆς Καρινθίας καὶ τὸν προορίζανε γιὰ τὸ στρατιωτικὸ. Σπούδασε φιλοσοφία στὸ Μόναχο καὶ ταξίδεψε στὴ Γερμανία, στὴ Σκανδιναβία, στὴ Ρωσία, στὴν Ἰταλία καὶ στὴ Γαλλία, ὅπου ἐμεῖνε περισσότερο κ' ἔδωσε φιλία μετ' τὸ μεγάλο Ροντέν, ὄντας πολὺν καιρὸ γραμματέας του. Τὶς δυὸ πρώτες μικρὲς λυρικές συλλογές του «Ζωὴ καὶ τραγούδια» (1894) καὶ «Προσφορὰ στοὺς Λάρητες» (1895) τὶς ἔβγαλε στὰ 1909 καὶ 1913 μετ' τὸ γενικὸ τίτλο «Πρώτα τραγούδια». Ὑστερα ἔγραψε τὸ «Βιβλίον τῶν εἰκόνων» (1902), τὸ «Ὡρολόγιον» (1905) καὶ τὰ «Νέα τραγούδια» (1907—8) 2 τόμ. Ὑστερα ἀπὸ μεγάλη σιωπὴ, δημοσίεψε τὶς «Ντουένξικες ἐλεγείες» (1923) καὶ τὰ «Σονέττα στὸν Ὀρφέα» (1923). Συνάμα μεταφράσεν πολλοὺς ξένους ποιητῆς: Ἐλισάβετ Μπράουνινγκ, Ἀντρέα Ζίντ, Βαλερύ, Λουίζα Λαμπέ κλπ. Πρὸς ἐξέτασι: Τὰ διηγήματα «Κοντὰ στὴ ζωὴ» (1898), «Τὸ τραγούδι τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ θανάτου τοῦ σημαιοφόρου Ρίλκε» (1906), τὸ ἔργο πού δημοσιεύεται παρακάτω καὶ πού ἔμαθε νὰ τὸ τραγουδαίει ὀλάκαιρη ἡ Γερμανία, τὸ μυθιστόρημα «Τὰ σημειώματα τοῦ Μάλτε Λάουριτς Μπρίγγε» (1910), μὰ βιογραφία τοῦ Ροντέν (1903) κ' ἄλλα.

Τὸ ἔργο τοῦ Ρίλκε, πού λογαριάζεται ὡς ἓνα ἀπὸ τοὺς τρυφερότερους λυρικούς τῆς Γερμανίας, κυβερνᾶ βαθῆς μυστικισμός. Στὸ Θεὸ βλέπει τὸ ὄν πού ἐφήμερη σπάθια του εἶναι ὁ ἀνθρώπος, ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, πού μετ' τὴν ἀδιάκοπην καὶ βαθιὰ συγκέντρωση πάει νὰ σμίξει ὀριστικὰ μετ' αὐτό. Τὰ πιὸ ἀγαπητὰ του θέματα εἶναι ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος (πού δὲ λογαριάζεται τέλος τῆς ζωῆς, μὰ τέχνασμα τῆς πλάσης), ἡ θρησκεία, ὁ ἔλεος κ' ἡ ἀγάπη. Ἡ ἐκάντητά του στὴν ἀπόδοση τῶν εἰκόνων καὶ στὴν ἀνάδειξη τῶν εὐγενῶν χαρακτῆρων εἶναι μεγάλη. Ἡ γλώσσα του ἔχει πλοῦτο καὶ βαθιὰ μουσικὴ γοητεία. Στὰ 1927—28 βγήκανε σ' ὄχιτὸ τόμον τ' Ἀπαντὰ του κ' ἡ ἀλληλογραφία του μετ' τὸν Ροντέν.

Στὸ πεζὸ ἀπὸ τὸ τραγούδι πού δημοσιέβεται, ὁ ποιητῆς ἐομιξε τὸ ἐπικὸ μετ' τὸ λυρικὸ στοιχεῖο μετ' ὁμοῦ ὅσο ὀριστικὰ ξετελειωμένο πού καμιά φιλοδοξία δὲ θὰ σκεφετῆ νὰ τὸν ξεπεράσει. Συγκίνηση πηγαία κ' ἰσχυρὴ, ἀφέλεια γνήσιον λυρικοῦ, στοργὴ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ πράματα, ἀνταμώνονε στὸ μοναδικὸ τοῦτο ἀριστοῦργημα, ὅπου μετ' ἀδραματικὴ ἐνταση ἀνασταίνοντα οἱ πολεμιστῆς.

Ὅταν γνώρισεν τὴ μετάφραση τοῦ κ. Καρανικολοῦ, πού ἀγάπησεν καὶ μετᾶφρασε μέγα μέρος τοῦ Ρίλκε, ἡ συγκίνησιν μ' ἐπνίξε. Ποτὲ δὲν πίστευεν πὼς μπορεῖ ἀκόμα νὰ καρδιά μου νὰ ταράζεται ἐταί. Παρακάλεσα τὸ μεταφραστὴ νὰ μ' ἀφήσει νὰ τὸ δημοσιέσω νὰ τὸ γνωρίσει ἡ Ἑλλάδα.

Π. ΠΡΕΒΕΛΑΚΗΣ

«...τὶς 24 τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1863 ἐδόθηκε στὸν Ὁθωνα Ρίλκε Ἄφέντη τοῦ Λάνγκενάου τοῦ Γκραινίτς καὶ τοῦ Τσίγγρα

PAULA MODERSOHN-BECKER:
ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΤΟΥ ΡΙΛΚΕ

Συγκύριο στη Λίνντα και τὸ μερτικό τοῦ ἀδερφοῦ τοῦ Χριστόφορου (ποῦ σκοτώθηκε στὴν Οὐγγαρία) στὸ φέουδο τῆς Λίνντας μὰ ὑπόγραψε πρωτίτερα ἓνα χαρτί ὅτι ἡ παραχώρηση αὐτὴ θάηταν ἀκυρὴ καὶ ποτὲς γινομένη ἂν ὁ ἀδερφὸς τοῦ ὁ Χριστόφορος (ποῦ σύμφωνα μὲ ἓνα δηλωτικὸ θανάτου σκοτώθηκε ὡς σηματοφόρος τῆς Κομπανίας τοῦ Βαρώνου Πρόθανο—στὸ αὐτοκρατορικό σύνταγμα τῶν καβαλλαρῶν τοῦ Χάϊστερ) τύχη καὶ γυρίση ξανά...»

Νύχτα καὶ ἡμέρα στᾶλογο, νύχτα καὶ ἡμέρα. Καβάλλα, καβάλλα, καβάλλα.

Καὶ τὸ κουράγιο κουράστηκε κ' ἡ νοσταλγία γιγάντησε.

Πᾶν τὰ θονᾶ—κ' ἓνα κλαρί δὲ βλέπει.

Τίποτας δὲν τολμάει νὰ ἀνασηκωθῇ.

Ἐρμῆς καλύβες πλαγιάζουσε σιμὰ σὲ βουρκοπήγαδα. Πουθενὰ ἓνα καστέλλο.

Τὰ δυὸ σου τὰ μάτια τὰ θαριέσαι, γιατί τὴν ἴδια εἰκόνα πάντα μπροστά τους βλέπουνε. Μόν' τὴ νυχτιά καμμιά φορά θαρρεῖς ὅτι ξαίρεις τὸ δρόμο. Μὴν πάει καὶ τὴ νυχτιά γυρίζουμε τὸ δρόμο πάλε πίσω, ὅπου μὲ μόχτο τὴν ἡμέρα κάτου ἀπ' τὸν ξέρον ἥλιο ἐκάμαμε; Μπορεῖ κι αὐτός.

Κι ὁ ἥλιος καίει θαριά, ὅπως σ' ἐμᾶς τὸ θερό. Μὰ ἐμεῖς τὸ θερό ξεκινήσαμε. Πλουμιστὰ ἐφανιάζανε μέσα στὴν πρασινάδα του τῶν γυναικῶν τὰ σκουτιά. Καὶ—εἵμαστε τὸ πρῶτον καιρὸ τώρα καβάλλα στᾶλογο. Πρέπει λοιπὸν νᾶεῖναι χυνόπυρο.

...Τοῦλάχιστο ἐκεῖ πέρα, ποῦ πικραμένες γυναῖκες μᾶς μελετᾶνε.

* *

Ὁ Ἄφέντης τοῦ Λάνγκενάου ἀνασηκώνεται πάνου στὴ σέλλα του καὶ λέει: «Κύριε Μαρκέζε...»

Πλάι τοῦ ὁ μικρὸς, ὁ φίνος ὁ Φραντσέζος τρεῖς μέρες ἰλάκαιρες ἐμίλαε καὶ γέλαε—στὴν ἀρχή. Τώρα δὲν ξαίρει πιά τίποτα.

Κ' εἶναι ὡσάν μικρὸ παιδί, ὅπου ζητάει νὰ κοιμηθῇ.

Ἡ ὠραία του, ἡ λευκή, ἡ νταντελένια τραχηλιά γιόμισε κουρνιαχτό. Μὰ οὔτε κἀν τὸ βλέπει... Μαραίνεται σιγά-σιγά ἀπάνου στὴ δελουδένια σέλλα του. Καὶ μὲ χαμόγελο γλυκὸ τοῦ λέει ὁ Λάνγκενάου: «Τὶ ὄμορφα μάτια ποῦχετε, κύριε Μαρκέζε—σίγουρα μοιάζετε τῆς Μάνας σας—. Καὶ νᾶσου ἀσκῶνε

τὸ κεφάλι τοῦ ὁ Μικρὸς, καὶ ξεσκοναίει τὴν τραχηλιά καὶ ξανανιώνει.

* *

Κάποιοι μολογαίει γιὰ τὴ Μάνα του.

Σίγουρα κάνας Γερμανός. Σιγὰ-σιγὰ καὶ στρογγυλὰ θάνει τὰ λόγια του. Σὰ μιὰ κοπέλλα, ποῦ δένει ἓνα μπουκέτο καὶ σκεφτικὰ τὸν ἓνα ἀνθὸ κοντὰ στὸν ἄλλον πλέκει, καὶ καλὰ-καλὰ δὲν ξαίρει τί θὲ ν' ἀποφραῖσει:—Ἔτσι ἀραδιάζει τὰ λόγια του.

Γιὰ καλὸ; Γιὰ κακὸ;

Κι ὅλοι ἀκουμάζονται προσεχτικά. Καὶ τὰ ροχαλοφύσματα κ' ἐκεῖνα πάσανε· τὸ τί ὅλοι ἐδῶ εἶναι ἀφέντηδες, ποῦ ξαίρουνε νὰ φέρνουνται.

Κι ὅποιος μέσα στ' ἀσκέρι δὲν ξαίρει τὰ γερμανικά, γιὰ μιὰς τὰ νιώθει τώρα, αἰστάσσεται ἐδῶ κ' ἐκεῖ μερικὲς λέξεις: «Ἐνα βραδάκι...», «ποῦημουνα μικρός...»

* *

Γιατί ἐδῶ σμίγουνε ὅλοι τους ἐτοῦτοι οἱ ἀφεντάδες, ποῦ ἀπ' τὴ Γαλλία ἦρθαν κι ἀπὸ τὴ Μπουργκουντία, ἀπὸ τοῦ Κράιν τις λαγκαδιές κι ἀπὸ τὴν Ὀλλαντία, ἀπ' τὰ βοημικὰ πυργιά κι ἀπὸ τὸν Κάιζερ τὸ Λεοπόλντο.

Γιατί ὅτι ὁ ἓνας μολογαίει, ὅλοι τους τὸ περάσαν κι ὅλοι ἔτσι ἀπαράλλαχτα. Σὰ νᾶητανε στὸν κόσμο ὀλάκαιρο μιὰ Μάνα μόνο...

* *

Κ' ἔτσι μὲ τὴν κουβέντα ἀποσπεριάζουνε, στᾶλογο κάθε ἐσπέρα. Σωπαίνουνε, μὰ φαεινὰ τοὺς ἀκλουθᾶν κείνα τὰ λόγια.

Ἐναν καιρὸ θγάνει τὸ κρᾶνος τοῦ ὁ Μαρκέζος καὶ γέρνει τὸ κεφάλι του. Μετάξι εἶναι τὰ μαύρα του μαλλιά καὶ σὰ γυναίκα ἀπλώνονται ἀπάνου στοὺς ὦμοις του. Κοι-

τάει κι ὁ Λάνγκενάου, βλέπει πέρα μακριὰ κάτι τι σκοτεινὸ, λιγνὸ, ποῦ ἀνασηκῶνεται μὲς στὴν ἀστροφεγγιά. Κάποια κολῶνα, μοναχὴ, μισοπεσμένη...;

Ἄργότερα, σὰν ἔχουνε μακριὰ πιά προπεράσει, νιώθει πὼς ἦταν ἓνας σταυρὸς μὲ τὴν εἰκόνα τῆς Παρθένας.

* *

Σταμάτησαν κι ἀνάψανε φωτιά. Γύρω τῆς κάθονται καὶ περιμένουνε. Προσμένουνε νὰ εἰπῇ ἓνας τους κάνα τραγοῦδι. Μὰ εἶναι πεθαμένοι ἀπὸ τὴν κούραση. Κι ἡ κοκκινάδα τῆς φωτιάς τοὺς χαϊδοναουρίζει. Διαπλώνεται ἀπάνου στὶς μπότες τους, ποθεῖναι γιομάτες κουρνιαχτό. Σέρνεται ἴσαμε τὰ γόνατα, πάει νὰ κοιτάξῃ ἀνάμεσα στὰ σταυρωμένα χέρια τους. Βαριά εἶναι ἡ κοκκινάδα αὐτὴ, φτερά δὲν ἔχει. Σκοτεινιασμένα εἶναι τὰ πρόσωπα. Μόνο γιὰ μιὰ στιγμὴ λάμπουν τὰ μάτια τοῦ μικροῦ τοῦ Φραντσέζου μὲ λάμψη ἰδιαίτερη· ἓνα τριαντάφυλλο μέσα ἀπ' τὸν κόρφο του ἐθγαλε, τὸ ἀσπᾶστηκε, καὶ πάλι μέσα τὸ κρυψε—γιὰ ν' ἀπομαραθῇ. Καὶ τρεῖδε ἐτοῦτο ὁ Λάνγκενάου, γιατί δὲ μπόρει νὰ κοιμηθῇ. Καὶ σκέφτεται: ἐγὼ δὲν ἔχω ἓνα τριαντάφυλλο, δὲν ἔχω.

Κι ἀρχίζει ἓνα τραγοῦδι. Ἐνα παλιό, λυπητερό τραγοῦδι, ποῦ τραγοῦδαν στὸν τόπο του οἱ κοπέλλες τὸ χυνόπυρο, σύντας τελειώνει ὁ θέρος.

* *

Ὁ μικροῦλης ὁ Μαρκέζος τοῦ λέει: «Εἴσατε ἀκόμα πολὺ νέος, Ἄφέντη μου;!»

Κι ὁ Λάνγκενάου, κάτι μὲ πείσμα—κάτι μὲ παράπονο: «Δέκα κι ὀχτώ». Στερνὰ σωπαίνουν.

Ἄργότερα ρωτάει πάλε ὁ Φραντσέζος: «Ἐχετε ἀφίσει καὶ Σεῖς τὴν ἀρρεβωνιαστικὰ σας σπίτι;»

«Ἐσεῖς;» τοῦ ἐρωτοαπαντάει ὁ Λάνγκενάου.

«Εἶναι ξανθὰ ὅμοια μὲ Σᾶς.»

Πάλε βουβαίνουνται ἴσα ποῦ νὰ φωνάξῃ ὁ Γερμανός:

«Μὰ διάσολε! γιατί καθῶστε τότες στᾶλογο καὶ πάτε μέσα στὴν ἀφιονισμένην αὐτὴ χῶρα, νὰ πολεμῆστε τὰ τουρκόσκυλα;»

Χαμογελάει ὁ Μαρκέζος. «Γιὰ νὰ ξαναγυρίσω.» Καὶ τὸ παράπονο πνίγει τὸν Ἄρ-

χοντα, τὸ Λάνγκενάου. Θυμάται μὰ ξανθιά, ὅπου μαζί ἐπαίζανε. Τρελλὰ παιγνίδια. Καὶ θάθελε νᾶητανε σπίτι του, γιὰ μιὰ στιγμὴ, γιὰ τόσο μόνο, ποῦ νὰ μπορούσε νὰ τῆς πῆ: «Μαγδαληνὴ πὼς ἔτσι πάντοτε ἦμουνα, συχώρα με!»

Πῶς—ἦμουνα; σκέφτεται ὁ νιὸς ὁ Ἄφέντης. Καὶ πᾶνε πέρα.

* *

Κ' ἓνα πρῶτ, νάσου ἓνα καβαλλάρης, κ' ἓνας ἀκόμα· τέσσερες· δέκα. Σιδερένιοι γίγαντες. Χιλιάδες πάρα πέρα: τὸ ἀσκέρι.

Ἐδῶ πρέπει νὰ χωριστοῦνε.

«Μὲ τὸ καλὸ πίσω, Μαρκέζε μου.»

«Ἡ Παναγία νὰ Σᾶς φυλάξῃ, Ἄφέντη μου.»

Καὶ δὲ μπορούνε ν' ἀποχωριστοῦν. Νιώθουν γιὰ μιὰς, πὼς ἐγινήκαν φίλοι, ἀδερφοί. Γιατί ἔχουν τόσο εἶπει ὁ ἓνας στὸν ἄλλον κ' ἔχουν ἀκόμα τόσο γιὰ νὰ εἰποῦνε. Καὶ κοντοστέκουε Καὶ πεταλοχτυπάνε διαστικὰ γύρω τους τᾶλογο.

Τότες τραβάει καὶ θγάνει ἀπ' τὸ δεξί του χέρι ὁ Μαρκέζος τὸ μεγάλο γόντι του, καὶ πέρνει τὸ τριαντάφυλλο ἀπ' τὸν κόρφο του καὶ κόβει ἓνα ἀπ' τὰ φύλλα του. Σὰ νᾶκοβε μιὰ ψυχα ἀπὸ νᾶ ἀντίδωρο.

«Πάρ' τὸ γιὰ φυλαχτάρι. Ἐχε γιὰ!»

Θαγμάζει ὁ Λάνγκενάου. Πολὺν καιρὸ κοιτάει τὸ Φραντσέζο, ποῦ πάει πέρα. Ἐτῆρα θάνει τὸ ξένο ροδόφυλλο κάτου ἀπ' τ' ἀμπέχωνο. Κι ὡσάν τὰ κύματα τὰ φύλλα τῆς καρδιάς του παραδέρνουνται.

Σάλπιγγα!

Τραβάει νὰ πάη στὸ ἀσκέρι ὁ Ἄρχοντας. Χαμογελάει λυπητερά: ξένη γυναῖκα τὸν φυλάει.

* *

Μιὰ ἡμέρα στὸν καταυλισμό. Πὲ τί κακὸ, τί γέλια, τί τραγοῦδια!—καίγεται ὁ ντουνιας.

Περνᾶν λεβέντες πλουμιστὰ! Εὐλο! Φωνάρεις! Διαβαίνουν πόρνες μὲ πορφυρὲς κορδέλλες στὰ ξέπλεγα μαλλιά. Καὶ γνέφουνε. Καὶ μαυροσιδερένιοι—θαρρεῖς ἢ νύχτα ἢ ἴδια περπατάει—ἐρχονται οἱ πολεμιστές. Ἀρπάζουνε τίς πόρνες ἔτσι ἄγρια, ποῦ τίς ξεσκίξουν τὰ σκουτιά. Τὶς σέρνουνε ἀπάνου στὰ τύμπανα. Κι ἀπὸ τὸ λάγνο ἀμπόδιασμα λαγνώτερων χειρῶν ἀνάβουνε τὰ τύμπανα κι

δνειροφαντασμέναβροντοχτυπᾶν,βροντᾶνε—

Κι ἀλλόκοτους φανούς σου φέρνουνε, σύνταξ ἀποσπερίαση:

Κρασί, πού φλέγεται μέσα σὲ σιδερένια κράνη.

Κρασί γιὰ αἷμα;

Ποῦ νὰ τὸ ξεχωρίσης!

*
**

Τέλος—μπροστὰ στὸ Σπόρκ. Πλάι στὸν ψαρή του, γίγαντας, στέκεται ὁ Κόντεξ. Τὰ μακριὰ μαλλιά του ἔχουν τὴ λάμψη τοῦ σίδερου.

Ὁ Ἄρχοντας τοῦ Λανγκενάου δὲ ρώτησε κανέναν.

Ἄμεσως γνώρισε τὸ στρατηγὸ, πῆδησε ἀπ' τάλωγο καὶ μέσα σ' ἕνα σύγγεφο ἀπὸ κουρνιαχτὸ ὑποκλίθηκε. Φέρνει μαζὶ του ἕνα γραφτὸ γιὰ σύσταση στὸν Κόντεξ. Κ' ἐκεῖδ' ἐπρόσταξε: «Τὶ λέει ἐφτοῦν' τὸ παλιόχαρτο;» Καί, λέξ, τὰ χεῖλη του δὲν κινήθηκαν. Δὲν τᾶχει γιὰ κουβέντες. Κα μιά βλαστήμια μοναχά. Τὸ παραπάνου τοῦ λέει τὸ δεξί του. Καί τι καλά!

Ὁ νιὸς ὁ Ἄφέντης ἔχει πιά κιώσει τὸ διάβασμα.

Καὶ στέκεται. Δὲν ξαίρει πιά, πού θρῖσκειται. Ὅλα τὰ σβύνει ὁ Σπόρκ. Κι ὁ οὐρανὸς ὁ ἴδιος ἔσθυσε...

Καὶ τότες λέει ὁ Σπόρκ, ὁ τρανὸς ὁ στρατάρχηξ: «Σημαιοφόρος!»

Δὲν εἶναι λίγο!

*
**

Ὁ λόχος του ἔχει κατασκηνώσει στὴ ἀποκει μεριά τοῦ Ράαμπ. Ὁ Ἄρχοντας τοῦ Λάνγκενάου ἐγγῆκε καθάλλα, μοναχὸς του.

Κάμπος. Βραδιά.

Τὸ μέταλλο μπροστὰ στὴ σέλλα γυαλίζει κάτου ἀπὸ τὸν κουρνιαχτό. Στερνὰ σηκώνεται ἡ σελήνη. Τὸ νιώθει βλέποντας τὰ χέρια του.

Ὁνειροπολεῖ.

Ἄλλὰ μιά κραυγὴ τὸν τρομάζει.

Φωνάζει, φωνάζει.

Ἐσκήζει τὸνειρό του.

Δὲν εἶναι καμιὰ κουκουβάγια. Θέ μου βοήθησε:—ἕνα κλαρὶ τοῦ φωνάζει:

Ρέ, σὺ!

Κοιτάζει: κάτι ἀναδεύεται ἐκεῖ. Ἐνα κορμί δεμένο ἀπάνου στὸ κλαρὶ—καὶ μιά

γυναίκα, μιὰ νιά, αἱματομένη, γυμνή, τοῦ φωνάζει:

Λύσε μου ἐδῶ τὰ σκοινιά!

Πηδάει στὴν αἱματοβαμένη πρασινάδα καὶ κόβει ἀπ' τὸ σῶμα ἀκόμα θερμὰ τὰ δεσμά: καὶ βλέπει τὰ μάτια της ἀναμένα, τὰ δόντια της μισανοιγμένα—σὰ γιὰ διαγκιά.

Γελάει;

Τρομάζει. Στὸ αὐτὸ πηδάει καὶ κυνηγάει τὴ νυχτιά.

Αἱματοβαμένα σκοινιά βαστάει στὸ χέρι σφιχτά.

*
**

Σὲ στοχασμοὺς βαθιὰ θυτισμένος, γράφει ὁ Λάνγκενάου μιὰ ἐπιστολή. Σιγά-σιγά ζωγραφίζει μεγάλα, σοβαρά, ὀρθόκοφα γράμματα:

«Καλή μου Μητέρα,

«νᾶισαι περήφανη: ἐγὼ κρατῶ τὴ σημαία,

«νὰ μὴ μοῦ φοβάσαι: ἐγὼ κρατῶ τὴ σημαία,

«. . .ἀγάπα με: κρατῶ τὴ σημαία—».

Κ' ὕστερα θάνει τὴν ἐπιστολὴ κάτου ἀπ' τ' ἀμπέχωνο, βαθιὰ ἐκεῖ ποῦναι τὸ ροδόφυλλο.

Καὶ σκέφτεται: σὲ λίγο θὰ μωσκοβολάει ἡ ἐπιστολή.

Καὶ σκέφτεται: κάποτε, κάποιος θὰ τὴ βρῆ.....

Καὶ σκέφτεται: . . . —γιατί σιμώνουν τὸν ὄχτρο.

*
**

Τάλωγα περνᾶνε ἀπάνου ἀπὸ ἄνα σκοτωμένο χωρικό.

Τὰ μάτια του εἶναι ὀρθάνοιχτα καὶ κάτι τις μέσα τους καθρεφτίζεται: ὄχι ὁ οὐρανός. Κι ἀργότερα οὐρλιάζουνε σκυλιά.

Ἐπὶ τέλους—νὰ κι ἕνα χωριό.

Καὶ πίσω, ἀπάνου ἀπ' τίς καλύβες πέτρινο ὀρθώνεται ἕνα καστέλλο.

Πλατιά ξεδιαπλώνεται μπροστὰ τους ἡ γέφυρα.

Τρανὴ ἀνοίγεται ἡ πόλη.

Καλωσῳρίσατε σαλπίζει ἡ σάλπιγγα.

Κι ἀκούς τίς θύρες, πού ἀνοίγουν, νὰ τρί-

ζουνε—καὶ τὰ σκυλιά νὰ γαυγίζου—τᾶλογα νὰ χλιμινῶνε καὶ νὰ ποδοχτυπᾶνε τὴ γῆ.

Κι ἀκούς καὶ χουγιάσματα!

*
**

Ἄχ—λίγη ξανάσα! Τὶ εἶν' καλὸ τὸ νᾶισαι μουσαφίρης. Κι ὄχι πάντα μονάχος σου νὰ ὑπερετᾶς τοὺς πότους σου μὲ ξέρινο φαί. Κι ὄχι πάντα σὰν ὄχτρος νὰ διαρπάξῃς, ὅτι μπροστὰ σου βρεθῆ. Μιά φορά ἕνας ἄλλος νάρθη, νὰ σὲ περιποιηθῆ—καὶ σὺ νὰ αἰσθάνεσαι μοναχά: ἄχ—τι καλά!

Καὶ τὸ κουράγιο θέλει μιὰ φορά νὰ ξεκουραστῆ, μέσα σὲ μεταξένιες μπόλιες νὰ τυλιχθῆ.

Ὅχι πάντα στρατιώτης. Μιά φορά ἐλευτέρα νάφισξ τὰ μαλλιά πάνου στοὺς ὤμους σου νὰ πέφτουσε καὶ τὸ γιὰκὰ νάφισξ ἀνοιχτό, καὶ σὲ θελοῦδινες πολτρόνες νὰ στρωθῆς, κ' ἔτσι νὰ αἰσθάνεσαι τὸ σῶμά σου: σὰν ὕστερα ἀπὸ τὸ λουτρό.

Πάλε νὰ ξαναθυμηθῆς τὸ τί εἶναι οἱ γυναίκες.

Πῶς οἱ γαλαζίες σου μιᾶν κ' οἱ ἄσπρες σου γελᾶνε, τὸ τί πεντάμορφα τὰ χέρια τους κρατοῦν, τὸ γέλιο τους πῶς τραγουδοῦν, σὰν ἔρχονται ξανθὰ παιδοπούλα μὲ τίς ὡραίες φρουτιέρες, βαριές ἀπὸ δλόχυμος καρπούς.

*
**

Σὰν ἀπλὸ δεῖπνο ἀρχίνησε. Κ' ἔγινε γλέντι καὶ γιορτή, χωρὶς κανεὶς καλὰ νὰ νιώσῃ πῶς. Ὁρθοαψηλὸς λαμπάδες λαμπυρίζανε, κι ἄταχτες οἱ φωνές στριφογυρίζανε, κι ἀπ' τὰ ποτήρια κι ἀπ' τὴ λάμψη τους μέθης τραγοῦδῃ ἀναβλύζανε—καὶ σὰν οἱ τόνοι πιά ἐγινήκανε ρυθμός: ξεπήδησε ἀπὸ μέσα τσου ὁ χορός!

Κι ὄλους συνάρπαξε!

Καὶ νάσου σὰν τὰ κύματα στίς σάλλες ἔδερνόςαντε κι ἀνταμονόσαντε καὶ διαλεγόσαντε, ἐχωριζόσαντε, πάλε θρῖσκόσαντε, γλενοῦσαντε τὸ γλέντι—τὰ μάτια θαμπωμένα ἀπ' τὸ πολὺ τὸ φῶς, καὶ λιχνίζόσαντε στίς θαλπερὲς πνοές, πού ὀλόθερμες γυναίκες σὰ στήθια ἔχουνε.

Μέσα ἀπὸ μελανὸ κρασί καὶ χίλια ρόδα σὰ χείμαρρος κυλᾶνε οἱ ὡρες στὸνειρο τῆς νυχτιάς.

Κ' ἕνας στὸ πλαῖ στέκεται ἐκεῖ—θαμπωμένος μπροστὰ σ' αὐτὴν τὴ χλιδή. Κ' εἶναι ἔτσι φτιασμένος, πού ἐρωτιέται χαμημένος ἀν γρηγορῆ. Γιατί μονάχα στὸνειρο βλέπει κανεὶς τέτοια χλιδή, τέτοιες γιορτὲς τέτοιωνε γυναικῶν. Ἡ κίνηση τῶν χεριῶν τους, ἡ πὺδ μικρή, εἶναι ἀπαλή σὰ μιὰ πτυχή μέσα σὲ μεταξένιο μπροκάτι.

Μὲ λόγια ἀσημένια πληρώνουν τίς ὥρες, καὶ καμιὰ φορά σηκώνουν τὰ χέρια τους, ἔτσι, ἀψηλά, πού θαρρεῖς, ὅτι ἐκεῖ, σὲ κάποια μεριά, ὅπου σὺ νὰ φτάσης ἀδυνατεῖς, δρέπουνε ρόδα ἀπαλά, πού σὺ νὰ ἰδῆς δὲν μπορεῖς.

Κι ὀνειροπολεῖς:

Νὰ μὲ στολιζᾶν μὲ αὐτὰ, νᾶημιον ἀλλιῶς εὐτυχῆς—καὶ μιὰ κορῶνα νὰ κέρδιζα, νὰ-ξίζα ἐγὼ γιὰ τὸ μέτωπό μου, ποῦναι ἀδειανό.

*
**

Κι ἐκεῖνος ὁ ξένος, σὲ ἄσπρο μετάξι ντυμένος, νιώθει, πῶς δὲν μπορεῖ νὰ ξυπνήσῃ: τί γρήγορος εἶναι καὶ μόνο ἀπ' τὴν πραγματικότητα ζαλισμένος.

Καὶ φοβισμένος μὲς στὸνειρο τρέχει καὶ στέκει μονάχος στὸ πάρκο, στὸ πάρκο τὸ σκοτεινὸ. Καὶ μακριὰ εἶναι πιά ἡ γιορτή. Καὶ τὸ φῶς τὸν παραπλανεῖ. Κ' ἡ νυχτιά τὸν ἀγκαλιάζει ὀλογοῦρω κοντά, δροσερῆ. Κι ἐρωτᾶ μιὰ γυναίκα, ποῦρθε σιμά του:

«Μὴν εἶσαι ἡ νυχτιά;»

Ἐκεῖνη χαμογεᾷ.

Τότες ντρέπεται γιὰ τὸ λευκὸ τὸ ἔντυμά του.

Κ' ἠθελε νᾶητανε πέρα μακριὰ, μοναχὸς του, μὲ τᾶρματά του.

Ἀπ' τὴν κορφήν ὡς τὰ νύχια ὠπλισμένος.

*
**

«Ἐχινᾶς, πῶς εἶσαι δικός μου αὐτὴν τὴ νυχτιά;—Δὲ θέ νὰ φύγῃς; Ποῦ πᾶς; Δικαίωμα μοῦ δίνει ἡ λευκὴ ἔντυμασί σου.—»

«Μὴν πεθυμᾶς τὴ σκοτεινὴ φορεσιά σου;»

«Ριγεῖς;—Θυμᾶσαι τὸ σπῆτι σου καὶ πονεῖς;»

Κ' ἡ κοντέσσα χαμογεᾷ.

“Όχι. Μάειναι μοναχά, γιατί έφυγε—έ-
πεσε από τὸ κορμί του ἢ γλυκιά, ἢ σκοτει-
νή έντυμασιά: ἡ παιδικίσσια ἢ ὑπαρξή του
Ποιὸς τοῦ τὴν πῆρε;

«Ήσύ;» ρωτάει μὲ μιὰ φωνή, πού δὲν
τὴν εἶχε ἀκούσει ποτέ του— «Ήσύ!»

Καὶ τώρα δὲν ἔχει πιά τίποτα, πούδιναι
δικό του.

“Ὀλόγυμνος εἶναι σάν ἕνας Ἁγιος.

Ξανθὸς καὶ λιγνός.

***

Καὶ σιγά-σιγά σβεί στο καστέλλο τὸ φῶς.

“Ὄλοι τους εἶναι θαρύγκομοι: κουρασμέ-
νοι, ἔρωτεμένοι, πιομένοι.

Στερνά από τόσες κρίες, κακὸς τοῦ ὑπαί-
θρου νυχτιές: ... ἕνα κρεδάτι. Ἐνα κρεδάτι,
πλατύ, ἀπὸ δρῦ—!

Τὶ ἀλλιώτικη εἶναι τώρα ἐδῶ ἢ προσευκή,
ἢ βραδυνή, ἀπὸ κείνες, πού λέγανε μισο-
στρατίς, σὲ καμιά ξέρικη γράνα πεισμένοι,
πού, μόλις σιγογλαριάζεις, σά μνήμα ἀπά-
νου σου κλειτεται.

«Γεννηθήτω τὸ θέλημά Σου!»

Μικρὸς εἶναι στὸ κρεδάτι οἱ προσευκὲς.
Ἄλλὰ τόσο εὐλαδικές.

***

Στὸ δωμάτιο ψηλά στήν κορφή τοῦ πύρ-
γου εἶναι σκοτεινά.

Μὰ φωτίζονται ἀπαλά τὰ πρόσωπά τους
ἀπ' τὸ μειδιάμα τους.

Ψηλαφοῦνε μπροστά τους ὡσάν τυφλοί,
καὶ βρίσκουνε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο σὰ θύρα
ἀνοιχτή. Σάν παιδάκια μικρά, πού φοβοῦν-
ται μὲς στὴ νυχτιά, τρέχει ὁ ἕνας στοῦ ἄλ-
λου στήν ἀγκαλιά. Καὶ τώρα δὲ σκιάζονται
πιά. Τίποτας δὲν εἶναι ἐναντιό τους: κανένα
«ἐφές» καὶ κανένα «αὔριο»· γιατί ὁ χρόνος
σωριάστηκε χάμου πεισμένος. Κι ἀπ' τὰ συν-
τρίμματα τοῦ ἀνθίζουνε οἱ δύο τους.

Δὲν τὴ ρωτάει: «ὁ ἄντρας σου;»

Δὲν τὸν ρωτάει: «τῶνομά σου;»

Τὶ ἐσμίχανε οἱ δύο τους, γιὰ νᾶειναι μιὰ
νέα γενιά.

Μύρια δνόματα θὰ δώσουν ὁ ἕνας στὸν
ἄλλο γλυκά, γιὰ νὰ τὰ πάρουνε πίσω ξανά—
σιγά κι ἀπαλά, ὅπως ἔγανει ἢ κοπέλλα ἀπ'
τ' αὐτὶ της τὸ σκουλαρήκι.

***

Ἄπάνου σὲ μιὰ πολτρώνα στὸν προθά-
λαμο εἶναι ἀπιθωμένα τὸ ἀμπέχωνο, ἢ ζῶ-

στρα καὶ τὰπανώμι τοῦ Ἄφέντη τοῦ Λάνγ-
κενάου. Τὰ γάντια του εἶναι πεταμένα στὸ
πάτωμα.

Ἵρθή στέκει ἢ σημαία, ἀκουμπισμένη στὸ
παράθυρο.

Μαύρη εἶναι καὶ λιγερή.

“Ὄξω μανιάζει ἢ θύελλα καὶ κομματιάζει
τὴ νυχτιὰ σ' ἄσπρα καὶ μαύρα κομμάτια. Ἐ
ἀναλαμπή τοῦ φεγγαριοῦ διαβαίνει καὶ σβύ-
νεται σάν ἕνα ἀστροπελέκι—κ' ἢ σημαία ἢ
ἀκίνητη ἰσικιάζεται ἀνήσυχα. Ὀνειρεῦεται.

***

Μὴν εἶναι πουθενά κανένα παράθυρο
ἀνοιχτό;—

Ἐ θύελλα μπῆκε στὸ σπίτι;—

Τίς πόρτες, μὲ θόρυβο τέτοιονε, εἰπές,
ποιὸς τίς κλεῖ;—

Μέσα στίς κάμαρες ποιὸς περπατεῖ;—

— Ἄφισε. Ἄς εἶναι ὅ,τι θέλει. Στὴν
κορφή ἐδῶ τοῦ πύργου νάρθη δὲν μπορεῖ.

Σάν πίσω ἀπὸ χίλιες πόρτες εἶναι κλει-
σμένος ὁ τρανὸς ἐτοῦτος ὁ ὕπνος, πού δυὸ ἀν-
θρώποι συντροφικὸ τὸν ἔχουνε: συντροφικό,
σὰ μιὰ Μάνα, ἢ ἕνα θάνατο.

***

Ἐρθε ἢ αὐγή; Ἐνάτειλε ὁ ἥλιος;—

Τρανὸς πούδιναι ὁ ἥλιος!

Κελαῖδανε πουλιά; Ὀλοῦθε ἀγροικάω τὴ
λαλιά τους!—

Ἄπ' ὀλοῦθε φέγγει, μὰ ἢ μέρα δὲν ἦρθε.

Κι ἀπ' ὀλοῦθε λαλιές, μὰ πουλιά δὲ
λαλᾶνε.

Τὰ δοκάρια, πού φλέγονται, φέγγουν. Τὰ
παραθύρια κραυγάζουν. Κραυγάζουνε, πορ-
φυρά, φωνάζουν τοῦ ὄχτρου, πού στέκεται
πέρα μακριά, κραυγάζουνε:

Πυρκαϊά!

Καὶ μὲ πρόσωπα ἀκόμα ὕπνο γιομάτα
σπρώχνονται ὅλοι τους—μισοντυμένοι, ἄρ-
ματωμένοι, γυμνοί—ἀπ' τῶνα δωμάτιο σᾶλ-
λο, ἀπ' τὸν ἕνα διάδρομο νὰ βροῦνε τὸν
ἄλλο, νὰ βροῦνε τὴ σκάλα καὶ τὴν αὐλή.
Καὶ μὲ πιασμένη πνοή, τρομαγμένες σαλπί-
ζουνε οἱ σάλπιγγες στήν αὐλή:

Συναγερμό, Συναγερμό!

Καὶ τὰ τύμπανα τρέμουνε μέσα σὲ βού-
ῖσμα τρομαχτερό.

***

Μὰ... ἢ σημαία—δὲν εἶναι ἐδῶ;!!

Κι ἄκου πὸς κράζουνε: Σημαιοφόρε!

Ἄλογα ἀφριάζουνε, στρατιῶτες φωνά-
ζουνε ἢ κάνουνε τὴν προσευκὴ τους.

Καὶ βλαστημᾶνε: Σημαιοφόρε!!

Σίδερα κι ὅπλα τραντάζουνε.

Προσταγή! Διαταγή! Σιωπή... Σημαιο-
φόρε!!!

Κι ἀκόμη μιὰ φορά, μιὰ στερνὴ: Ση-
μαιοφόρε!

Καὶ μὲ βουίχτο ὄρμᾶνε ὄξω μὲ τὰ-
λογά τους.

Μὰ... ἢ σημαία—δὲν εἶναι κοντά τους.

***

Παρατρέχει στὰ κορριντόρια μὲ τὴν πυρ-
καϊά, διαβαίνει ἀπὸ πόρτες, πού τὸν ἀγκα-
λιάζουνε ὀλο φωτιά, πηδάει σὲ σκάλες, πού
τοῦ φλέγουνε τὰ σκουτιά κι ὄρμᾶει ὄξω
ἀπὸ τὴ μανιασμένη φωλιά.

Στὴν ἀγκαλιά τὴ σημαία κρατεῖ σὰ μιὰ
λιπόθυμη γυναῖκα λευκή. Καὶ βρίσκει ἕνα
ἄτι καὶ ξαπολυέται σάν τὴν κραυγή, κ'
ὑπερπηδάει ὅ,τι μπροστά του βρεθῆ, καὶ μα-
κριά πέρα πάει καὶ ξεπερνάει καὶ τὰ στρα-
τεύματα τὰ δικὰ του.

Καὶ νᾶσου ἢ σημαία, σὰ νὰ ἐγείρεται ἀπὸ
τὴ λιποθυμία, διαπλύνεται ὠραία καὶ ποτέ
της δὲ φάνταζε τόσο βασιλικιά· καὶ τώρα
τὴ βλέπουνε ὀλοι ἐκεῖ πέρα μπροστά καὶ ξε-
χωρίζουν τὸ νέον τὸν ξανθὸ, πούδιναι χωρὶς
περικεφαλαία, κι ἀναγνωρίζουνε τὴ σημαία...

Μὰ ἐκεῖν' τὴ στιγμὴ ἀρχίζει νὰ κοκκι-
νίζει ἢ σημαία καὶ κυματίζει τρανή—πορ-
φυρή...

Πέρα, ἐκεῖ πέρα, μὲς στὸν ὄχτρο, καίε—

ΣΤΓΧΡΟΝΗ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΠΕΙΝΑ

Ὁ ἥλιος δὲ φτάνει γιὰ νὰ ρθεῖ μέσα στήν κἀμαρά μου
καὶ στὸ παράθυρό μου δὲν ἀνθεῖ ὁ βασιλικὸς—
στριφογυρνώντας ὁ ἄνεμος ἀπ' τὸ πολὺ τὸ κρῶ
στὸ βιολεὶ πάνω τῆς ὄξιᾶς παίζει μὲς στήν αὐλή.

Τὸ σούρουπο κἀτρακυλάει μὲς ἀπ' τὴν κἀπνοδόχη
καὶ πέφτει σάν ὀμίχλη στὰ σανίδια καταγῆς,
πού κοίτομαι κατὰχλωρος ἐγὼ καὶ πεινασμένος
καὶ πού περνὰν κοιμᾶμενος κι ἀργὸς ὄλημερῆς.

ΔΗΜΗΤΡΗ ΠΑΝΤΑΛΕΕΦ

(Μεταφραστὴς: ΔΗ. Ν. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗΣ)

ται ἢ μπαντιέρα—καὶ κοντά της νὰ πᾶνε
ἔξορμᾶνε.

***

Βαθιά μέσα—ἀνάμεσα στὸν ὄχτρο βρίσκε-
ται ὁ Ἄφέντης τοῦ Λάνγκενάου, μονα-
χός του.

Γύρω του ἐπλάτυνε ὁ τρόμος ἵναν κύκλον
πλατύ, καὶ στὸ κέντρο του στέκεται ἐκεῖ,
κάτου ἀπὸ τὴ σημαία, πού μὲς στίς φλόγες
τελειώνει.

Ἄργά—ἀργά κ' ἦσυχα, σὰ νὰ συλλογιέ-
ται κάτι τίς, κοιτάει γύρω του. Ζώνη, πλου-
μιστὰ χρωματισμένη εἰκόνα μπροστά του.
Μπαξέδες—σκέφτεται καὶ χαμογελάει.

Μὰ νὰ πού αἰστάνεται, πὸς ματιές ἔχθρι-
κὲς τότε σφίγγουν, καὶ νιώθει πὸς εἶν' τὰ
τουρκόσκυλα:—κι ἀνάμεσό τους χιουμίζει
μὲ τᾶτι.

Μὰ τώρα πάλε, πού κύματα—γύρω του,
ἀπάνου του—κλειόνται. βλέπει πάλε μπαξέ-
δες — — — καὶ τὰ δεκάξη σπαθιά, πού
ἀπάνου του πέφτουν, ἀστραπὴ σὲ ἀστραπή,
τοῦ φαίνονται νᾶειναι γιορτῆ... πανώρια
γιορτῆ.

***

Τὸ ἀμπέχωνο ἐκἀὴ στὸ παλάτι, ἢ ἐπι-
στολή καὶ τὸ φύλλο ἀπ' τὸ ρόδο μιᾶς ξένης
γυναίκας.

Τὴν ἀνοιξη πούρθε (κρύα ἦταν καὶ θλι-
βερή) μπῆκε ἕνας καθαλλάρης—ἀγγελια-
φόρος τοῦ θαρώνου Πιρόβανο σιγά-σιγά
στὸ Λάνγκενάου. Κ' εἶδεν ἐκεῖ μιὰ γυναῖκα,
μιὰ γρηῃά νὰ θρηνη.

RAINER MARIA RILKE

Μεταφραστὴς ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΟΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

-Νίκου Νικολαΐδη: «Η καλή συντρόφισσα». (Διηγήματα).

Δέ θάν τό κρύφω: Νοιώθω μιά ξεχωριστήν ή-δονή και μιά χαράν άκράτητη, πού θα γράφω για ένα τόσο όμορφο βιβλίο. Είναι ο τρίτος τό-μος από διηγήματα του Νίκου Νικολαΐδη, του Κυπριώτη κ' Αιγύπτου μαζί. Το ξεχωριστό του ταλέντο είναι γνωστό από χρόνια τώρα κ' ή έρ-γασία του τιμάει τή σύγχρονη λογοτεχνία μας. Μέ τον τόμο αυτό το ταλέντο του Νικολαΐδη άνε-βαίνει. Δάμπει πιο καθαρό, πιο λαγαρό, πιο σύγ-χρονο. Αντικρύζει, αναλύει, ξεσκεπάζει και στο-λίζει τήν μοντέρνα ψυχή μέσα στις χιλίες-μύριες άπόχρωσές της. Τή γυμνώνει από τις άμέτρητες μεριές της...

Στήν «Καλή συντρόφισσα» ο μοντέρνος άν-θρωπος, πού έχει μείνει μέσα του ή σκουριά τής παλιάς του οικογενειακής εδγένειας, πάει να ΐδη τό ρημαδιακό των προγόνων του για να προσκυ-νήση εκεί στον εθγενικό πύργο τις οικίες τους. Μα παίρνει για συντροφή μαζί του ένα εύθυμο κορί-τσι. Αδτή ή αντίθεση του γέλιου με τό σκουρια-σμένο μέσα του κόσμο, κάνει τον προγονόπληκτο να ζυπνήση μέσα στην πραγματικότητα. Τό γέλιο τής συντρόφισσάς του σκοτώνει με τήν ειρωνία τήν προγονοπληξία του. Αδτή είναι ή υπόθεση του κομματιού. Μα με τί εικόνες εξότερες και πολύχρωμες και με τί ζέσεις και χάρη μαζί είνε στολισμένο! Και τί ύφος! Τι γοητεία!

«Έπειτα έρχεται «Τό ξυλόνο πόδι». Η Άννα δουλεύει σ' έργοστάσιο κι' ο γιός τό άφεντικό της τή γλυκοβλέπει. Μα κείνη συλλογιέται τή φιλενάδα της τήν "Όλγα, πού της κόψανε τό πό-δι και δέν μπορεί να βγῆ δέω, να χαρή τή φύση και τή ζωή. Η Άννα αγαπάει πιο πολύ τήν "Όλγα και πιο λίγο, μπορεί και καθόλου, τό γιό τό άφεντικό της. Ώστόσο ή "Όλγα θέλει ένα ξύλινο πόδι κ' ή μητέρα της δέν έχει τά μέσα να τής τό πάρη. Κ' Ίσα-Ίσα ο φίλος τής Άννας τής λέει τώρα να ζητήσει ό,τι θέλει απ' αυτόν. Κ' έ-κεινι του ζητάει... ένα ξύλινο πόδι. Η φίλη του νέου είναι τρομερή, μόλις τ' άκούει, μα δέν τής χαλάει χατήρι. Έτσι ή "Όλγα σε λίγες μέρες έχει τό ξύλινο πόδι. Χαρά γενική! Η φτωχή «πήρε ξεγέλασμα ζωής». Είναι θαυμαστό τό πως ο συγγραφέας ξεχύνει στο διήγημα αυτό τή γλυ-κειά συμπάθεια τής Άννας προς τήν "Όλγα μέσα στη σύγχρονη, στην πραγματική ζωή. Μα και ο γιός του έργοστασιάρχη, άγαθός και τίμιος, μα δούλος κι' αυτός τής ανάγκης, άν και πλουσιώ-τατος, ζωγραφίζεται με ζωή. Κι' όλο τό διήγημα είναι ύπόδειγμα από μοντέρνο γράψιμο.

Τό κατόπι διήγημα, ή «Σκρόφα», μάς φαίνεται τό άνωτερο από τή σειρά. Είναι μέσα σ' αυτό σκορπισμένα τά πολύχρωμα άφύσικα ξεσπάσματα του σεξουαλικού ένστικτου μέσα σ' ένα μοναστήρι άρσενικών. Τό πολυσύνθετο θέσιμο του διηγίμα-τος, γύρω στη βάση αυτού του εκφυλισμού, είναι κάτι τι μοναδικό. Τό αίσθημα για τήν γυναίκα πού λείπει, ή άνικανοποίητη έρωτική όρμη ξε-σπάει σε παραληρήματα λογών-λογιών. Τι είναι θηλυκό; Κάλι θάνατι... Και γυρίζει τό αίσθημα για τό άπαγορευμένο προς τό βουνό τής Σκρόφα, προς τή γελάδα και στο τέλος προς τό τραίνο... Ο δεκαοχτώ χρονών τσομπάνης του μοναστηριού, άφου βολοδαρθή σ' ένα σωρό περιπέτειες, τρελ-λαίνεσαι και ζητάει να ένιωθῆ έρωτικά με τό ... τραίνο πού τρέχει. Πέφτει άπάνω του και σκοτώ-νεται!... Τά πιο τολμηρά και «άπίθανα», σύμ-φωνα με τήν αντίληψη των άποεραμένων κριτι-κών, γίνονται μέσα στο διήγημα αυτό. Μα όλα πείθουν, όλα δένονται, όλα υπάρχουν νόμιμα και άναγκαία μέσα στο συνολικό καλλιτεχνικό θέσιμο τής ούσας του λαμπρού αυτού κομματιού.

Τό τέταρτο διήγημα τής σειράς «'Εγώ κ' ε-κεινος» παρουσιάζει τό συναπάντημα δυο τύπων πολύ διαφορετικών, πού αναλόονται βαθεία, μα πού ή άστυνομία τους βάζει μαζί, τους συγχίζει... Τό πέμπτο είναι «Τά κορόιδα». Σ' αυτό μέσα παλιοαρίτια του καφέ-σαντάν κοροϊδεύει κόσμο και κομαήκη και τους κόβει δλους. Στο τέλος όμως ένας τή δέννει και χαιρέται δια τής βίας τον έρωτά της. Πως ζωγραφίζει ο συγγρα-φέας τή χαρά και τήν βουδή έκδίκηση των γε-λασμένων!...

Τό έκτο και τελευταίο διήγημα «Σά σκυλί» ζωγραφίζει έναν άνθρωπο, πού είχε τό χαρακτή-ρα σκυλιού. Προσκολλήθηκε σαν τό σκυλί σ' ένα σπίτι κ' είχε καταντήσει ναχή και κινήσεις και φέριμο σκυλιού. Η ζωγραφία αυτού του τύπου και τό χρωμάτισμα του περιβάλλοντος ενός μεγά-λου ξενοδοχείου έχουν γοητευτική τέχνη.

Ο τόμος αυτός με τά έξη διηγήματα του κ. Ν. Νικολαΐδη, χωρίς ναίνα: βέβαια τό ύπόδειγμα του άδριανού γραψίματος, είναι ένα βιβλίο από τά καλλίτερα και συγχρονότερα, από τά πιο καλογραμμένα λογοτεχνικά μέσα στις εκατοντά-δες πού βγήκανε κατά τά τελευταία χρόνια.

-Ντόλυ Νίκβα: «Άνθρώπινες μαριονέ-τες». (Νουβέλλα).

Γιατί να θέλη ο κ. Νίκβας να κρίνουμε τά προηγούμενα έργα του; Μπορούσε χωρίς φόβο να χάση τίποτα, να τά πετάξη σ' άχρηστα. Αδτό όμως τό καινούργιο βιβλίο του άξίζει πολύ τήν προσοχή μας.

Οι «Άνθρώπινες μαριονέτες» δέν είναι καθαυ-τό νουβέλλα, όπως τό θέλει ο συγγραφέας. Είναι μιά ήθογραφία, όπου ζωγραφίζεται ή άθλια ζωή ενός θεατρικού μουλουκιού, πού πάει σε μιά λου-τρόπολη. Μα εκεί δέν κάνει δουλειά. Ώστόσο ε-νας πρόστυχος ξενοδόχος θέλει να κάμη έρωμένη του τή δυστυχισμένη Ρόζα, τήν «πρωταγωνίστρια» δηλαδή του μουλουκιού. Κείνη κρατάει στην άρχή τήν «τιμή» της, μα αυτό φέρνει κακό σ' όλο τό μουλουκιό. Κατόπι όμως πέφτει, κι' ο ξενοδόχος δίνει τήν ευτυχία στο θίασο.

Όπως βλέπει ο άναγνώστης, ο Ιστορικός ύλι-σμός δίνει τά χέρια εδω με τήν ανθρώπινη πα-λιανθρωπία και όλη ή μικρή ιστορία ξετυλιγεται φυσικά και με όλη τήν έλλειψη ανθρωπισμού. Ο συγγραφέας δίνει με πολλή τέχνη τά ανθρώπινα αίσθήματα τής στοργής, του έρωτα, τής φιλοτι-μίας συμπεριμένα από τήν ανάγκη, από τον οι-κονομικό παράγοντα. Έφέρει έπειτα να ζωγραφιση φυσικά και ζωντανά τους τύπους του και ιδιαι-τερα δυό: τον πειναλέο θεατρικό θράσο και τή Ρόζα.

Μαζί μ' αυτά, ή όμορφη δημοτική του κ. Νίκ-βα και γενικά τό έπιμελημένο του γράψιμο προ-σθετουν πολύ σ' αυτό τό έργο του. Του μένουν όμως ακόμα κάποια έλαττώματα. Και πιο πολύ απ' όλα μιά πολυλογία, έντελως περιττή, πού κά-νει βαρετό τό έργο του σε μερικά σημεία. Γενικά όμως τό έργο αυτό του κ. Νίκβα σημειώνει ένα μεγάλο βήμα στην έργασία του. Πιστεύουμε πως μ' αυτό μπαίνει στη Λογοτεχνία μας κι' άρχίζει να ύπάρχη μέσα σ' αυτή.

-Μαρίας Πολυδούρη: «'Ηχώ στο χάος» (Ποίηματα).

Είναι γνωστές οι Ιδέες μας για τή σημερινή και τήν άδριανή λυρική ποίηση. Αν δέν βλέπου-με σ' έναν ποιητή ζωνρή προσωπικότητα και άνη-σχια για τό άνοιγμα καινούργιων λυρικών όρ-μων και τρόπων, στεκόμαστε αδιάφοροι. Γι' αυτό και στον τόμο αυτό των νέων ποιημάτων τής δι-δας Μαρίας Πολυδούρη δέν είμαστε μεϊς πού θα δείξουμε ένθουσιασμό για τους άληθινά καλο-φκιαγμένους και άρμονικούς στίχους και για τό λυρικό θέσιμο των τραγουδιών της. Έμεις θα ζητήσωμε κάτι πιο βαθύ και πιο νέο στην ούσια τής λυρικής τους πνοής και τέχνης. Κ' είναι αλή-θεια πως βρίσκουμε στα ποιήματά της κάτι άνώ-τερο και νεώτερο. Αντιθετα από παλιότερα ποιή-ματά της, αυτά τά νέα μπαίνουν σε μιά διάθεση πεισματική, πολύ συγχρονισμένη. Τα σημερνά αίσθήματα, ο νευρικός λυρισμός, οι παλιές όμορ-φιές πού αντιλαλούν οθυσμένα από τό χάος, ή ζωή ή πολυσύνθετη και τυραγνισμένη: όλα ζούνε μέσα σ' αυτούς τους στίχους. Βέβαια μεϊς θα θέ-λαμε στη μορφή και στην ούσια πιο γοργό βάδι-σμα και μιά πιο μοντέρνα πολυχρωμία και τε-χνική. Ώστόσο ή νέα ποιήτρια άρχίζει να μπαίνει σε πιο πολυσύνθετους κόσμους. Τήν άκούσαμε να μιλάη με τον «Άλφρέδο», τον ψεύτικο πιθηκό της, έτσι:

«Παράξενα άσχημο εσύ πλάσμα χωρίς ψυχή, μιλάς με τήν ψυχή μου

για τή συμπάθεια, για τήν τύψη και κάποτε μιά δύναμη είσαι έχθρή μου». ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

-'Η «Μούσα» του Ψυχάρη.

Η εθγενική φροντίδα του κ. Δημ. Πετροκόκ-κινου για να δοθούν στην «Πρωτοπορία» τά άνέκδοτα έργα του άθάνατου Ψυχάρη, όσα ο ίδιος είχαν ύποσχεθῆ να στείλη να δημοσιευτούν στο περιοδικό μας, έφερε τό άποτέλεσμα πού προσμέναμε. Κατόπι από τήν ένέργεια του κ. Πε-τροκόκκινου, ή Κα Ψυχάρη και ο σοφός καθη-γητής κ. André Mirambel εξέτασαν στα χειρό-γραφα του άλησμόνητου δασκάλου μας και βρή-κανε τρία από τά άστά έργα πού ζώντας μάς είχε τάξη. Τά έργα αυτά είναι «'Η Μούσα», «'Ο Μαρσάας» και «Τό στεφάνι τής Μαργα-ρίτας». Θα ξεκολουθήση όμως ακόμα ή έρευνα μήπως υπάρχουν τελειωμένα και άλλα από τά 7 αυτά έργα. Η «Μούσα» βρίσκεται στα χέρια μας και θα μπει στο έρχόμενο φυλλάδιό μας, πού θάναί άφιερωμένο στα έκατό χρόνια τής Νέας Έλλάδας, γιατί κιόλας τό δραματάκι αυτό έχει μεγάλη σχέση με τά έκατόχρονα πού γιορ-τάζουμε και ζωγραφίζει μαζί τήν τυραννία μά και τή λευτεριά τής σύγχρονης Έλλάδας.

-Μαρινέτι και Καβάφης.

Ένας παλιός πρωτοπόρος, πού ή επίδρασή του και στη Λογοτεχνία και στην Τέχνη έφερε μιά ρωμαλέα καρποφορία: ο Μαρινέτι πήγε τελευ-ταία στην Αίγυπτο. Ο άρχιφυτουριστής βρέθηκε στο Κάϊρο για τό Συνέδριο τής πνευματικής Ιδιο-κτησίας, πού γίνηκε κεί, κ' έκαμε και δυό όμι-λίες: για τήν Ιταλική Τέχνη Ιταλικά και για τό Φουτουρισμό Γαλλικά. Πήγε και στην 'Αλε-ξάνδρεια—δηλαδή στον τόπο τής γέννησής του— όπου επισκέφτηκε και τον ποιητή μας Κ. Καβά-φη. Μαζί με τον Ιταλό λογοτέχνη κ. Κατράρο πήγανε στο σπίτι του ποιητή μας ένα βράδι. Και κατόπι από τήν επίσκεψη αυτή ο 'Αλεξαν-τριανός τύπος μίλησε γι' αυτή και τόνισε τό έν-διαφέρον του Μαρινέτι για τήν ποιητική τάση του Καβάφη και τήν ευχαρίστηση του ποιητή μας από τή γνωριμία του άρχιφυτουριστή. Τή συνάντηση αυτή με ιδιαίτερη χαρά σημειώνουμε. Η "ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ",

ΘΕΑΤΡΟ

-Τό «Θέατρο εφαρμογής».

Ο κ. Συναδινός μιάς παρουσιάσε έτοιμο να λειτουργήση με όργανισμό, με προσωπικό, με διεύθυνση, με θέατρο, με οικόνομική εξασφάλι-ση (χωρίς τήν επίδουρωση κανενός) τό «Θέα-τρο Έφαρμογής». Σκοπός του νέου θεάτρου θα ήσαν να δοθούν έργα Έλλήνων συγγραφέων από άποφοίτους τής επαγγελματικής σχολής θεά-τρου ένισχυμένους κι' από άναγνωρισμένες μο-νάδες θεατρικές, σ' ένα κεντρικό θέατρο, με καθημερινές παραστάσεις.

*Όλα ήσαν έτοιμα, όταν μιά μέρα έδημιουρ-

Ἀθήνα με τὸ ζόρι γιὰ τρεῖς βραδύες Ἀπὸ τὴ φαιδρὴ αὐτὴ ἀποψη τὸ θέαμα ἦταν ἐπίσης ἐνδιαφέρον.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΟΞΑ

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

— *Ἐκθέσεις Καρ Ναταρίδου καὶ Κου Παγκάλου.*

Στὶς σάλες τοῦ κ. Στρατηγόπουλου ἡ Κα Κάκια Ναταρίδου παρουσίασε 36 ζωγραφικὰ τῆς ἔργα. Ὅλα λάδια. Ἡ ζωγράφος αὐτὴ πρωτοφάνηκε στὸν «Παρνασσό» ἐδῶ καὶ τρία χρόνια. Τώρα ἀναφαίνεται ἀρκετὰ προχωρημένη. Παρουσιάζει πορτραίτα καὶ νατουρ-μόρτ. Στὸ πορτραίτο ἔχει μιὰ ἀτομικὰ δική της διάθεση. Μὰ οἱ προσωπικὲς τῆς κλίσεις ἀκόμα δὲν ἔχουν τέλεια ξεκαθαριστῆ, γιὰ τὸ τάλεντο τῆς θέλει ἀκόμα, καθὼς φαίνεται, καλλιέργεια. Ὡστόσο ἡ ἀντίληψή της στὸ πορτραίτο κ' ἡ ἔκφραση εἶναι ἀτομικότητα. Μαθαίνουμε πὼς ἡ Κα Ναταρίδου τώρα σκοπεῖ νὰ πάη στὸ Παρίσι γιὰ μελέτες πλατύστερες. Ἐλπίζουμε πὼς γλήγορα θὰ τὴν ἰδοῦμε σὲ δρόμο πιὸ σταθερό, πιὸ βέβαιο, πιὸ ἐπιδοφόρο.

Κι' ὁ κ. Κ. Παγκάλος, ποῦ μᾶς ἦρθε ἀπὸ τὸ Παρίσι, ἀνοίξει ἐκθεση στὶς σάλες τοῦ κ. Στρατηγόπουλου. Παρουσίασε 53 λάδια, δηλαδὴ 50 τοπεῖα, ὅλα τοῦ Παρισίου καὶ τοῦ Σηκουάναι, καὶ 3 νατουρ-μόρτ. Ἄξιο προσοχῆς εἶναι πὼς ὅλα τὰ 50 τοπεῖα τοῦ ἔχουν μιὰ ἐνότητα πολὺ σφιχτῆ. Εἶναι φανερό πὼς ὁ ἴδιος καλλιτέχνης, βαδίζοντας στερεὰ, τὰ δημιουργήσε ὅλα. Σ' αὐτὰ τὸ χρῶμα, τὸ ὄφρος, ὁ τρόπος ποῦ ξεχωρίζουν οἱ μᾶζες, μὰ καὶ ἡ ἀπόδοση τῆς ἀτμοσφαιρῆς ἔχουν ὅλα μαζὶ μιὰ ἀτομικὴ πνοή. Δὲν βλέπουμε βέβαια τόλμη στὴ σύνθεση ἢ μιὰ ἀτομικότητα ξεχωριστὰ προχωρημένη. Ἡ συνολικὴ ὅμως αὐτὴ ἐνότητα στὰ 50 κομμάτια παρουσιάζει ζωγράφον μὲ σχηματισμένο ἐγώ.

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΤΛΛΗΣ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

— *«Μακρὰ ἀπὸ τὸν Κόσμο» (Παραγωγή τῆς «Ὀλύμπια-Φίλμ»).*

Θεωρῶ στοιχειώδη ὑποχρέωση νὰ θυσιάσω τὴν κριτικὴ ἐνημερότητά μας πάνω στὰ ξένα ἔργα ποῦ εἶδαμε τὸ Φλεβάρη στὴν Ἀθήνα, γιὰ ν' ἀσχοληθῶ πλατύτερα μὲ τὴ ντόπια ταινία. Τὴ σχετικὴ ἀφορμὴ μοῦ δίνει τὸ φιλμ «Μακρὰ ἀπὸ τὸν Κόσμο» ποῦ ἐπαίχτηκε στὰ μέσα τοῦ παρεμνοῦ μηνῆ, μὲ τὰ ἀξιοπρόσεχτα προσόντα του.

Στ' ἀλήθεια, μοῦ φαίνεται πὼς παραεῖνε καιρὸς πιά νὰ ἐνδιαφερθοῦμε γιὰ τὴν τύχη τοῦ ντόπιου Κινηματογράφου. Δὲν τὸ λέω γιὰ μᾶς προσωπικὰ, ποῦ βλέπουμε κι' ἀποφαινόμαστε, κρίνοντας τὶς διάφορες προσπάθειες, οὔτε καὶ γιὰ τὸ κοινὸ ποῦ μὲ περισσὴ προθυμία ὑποστηρίζει καὶ τὶς πιὸ ἀναξιόλογες κινηματογραφικὲς προσπά-

θειες, ἀλλὰ γιὰ τοὺς πραγματοποιητὲς ταινιῶν, γιὰ τοὺς κεφαλαιούχους, καὶ πρὸ πάντων, γιὰ τὸ Κράτος ποῦ ἐξ αἰτίας τῆς ἀστοργίας του ὁ Κινηματογράφος προχωρεῖ σὰν τὸν κάδουρα στὸν τόπο μας, ὅπου ἡ Τέχνη πάντα προπορευότανε, σὲ κάθε τῆς ἐκδήλωση.

Περάσανε κίβλας δυὸ ὀλόκληρα χρόνια ἀπὸ τότε ποῦ οἱ Ἀδελφοὶ Γαζιάδῃ μᾶς δώσανε τὴν πρώτη τους ταινία «Ἐρως καὶ Κύματα», τὴν ὁποία ἐγὼ προσωπικὰ, ὑποδέχτηκα πολὺ αὐστηρὰ, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ μᾶς παρουσιάσουνε αὐριο καὶ πολὺ καλλίτερο ἀπ' αὐτὴν τὴν μέτρια ταινία, κάτι ποῦ νὰ στέκεται στὰ πόδια του δηλαδὴ. Μέσα σ' αὐτὰ τὰ δυὸ χρόνια οἱ Ἀδελφοὶ Γαζιάδῃ μᾶς δώσανε τρεῖς ἀκόμα ταινίες. (Ὅλες τους ἔχουνε κριθεῖ σὲ τούτῃ τῇ στήλῃ). Ἀκόμα κ' ἄλλοι δυὸ κινηματογραφιστὲς, ὁ Μαδρᾶς κ' ὁ Δελουδάς, μᾶς δώσανε μὲ τὴ σειρά τους ἀπὸ μιὰ ταινία ὁ καθένας. Δὲν κατακρίνωμε κανένα ἀπ' ὅλους τους, ἀν οἱ πραγματοποιήσεις μαρτυροῦσανε «φτώχεια καὶ κακομοιριά», κ' ἐξ αἰτίας τῶν δυὸ τελευταίων αὐτῶν χαρακτηριστικῶν τους παρουσιάζανε τεράστιες κ' ἀσυγχώρητες ἑλλείψεις, κάθε λογῆς. Ἐκάναν ὁ καθένας τους ὅτι μπόρεσε. Οἱ Ἀδελφοὶ Γαζιάδῃ, σταθήκανε τυχεροὶ κ' ὑποστηρίχτηκαν γενναῖα ἀπὸ τὸ Κοινό. Ἀπ' αὐτοὺς λοιπὸν ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ περιμένουμε ὅτι ἡ καινούργια τους πραγματοποίηση τῶν «Ἀπάχηδων», θὰ εἶνε πλούσια, μὲ διαλεγμένα πρόσωπα, δαπανηρὴ σκηνοθεσία, μὲ καλλιτεχνικὲς δηλαδὴ ἀξιώσεις, καὶ ὑψηλότερη «τεχνικὴ». Οἱ ἄλλοι πραγματοποιητὲς σταθήκανε πὸ ἄτυχοι. Ἡ συναίσθησις τῆς σημασίας τῆς ἀποστολῆς τῆς εὐεργετικῆς γιὰ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα ἐβδόμης τέχνης ποῦ δὲν εὐδοκίμησε στὰ χέρια τους, μᾶς κάνει νὰ θλιθώμαστε βέβαια, μὰ καὶ δὲ μποροῦμε νὰ ξεχνᾶμε ὅτι τὰ χρόνια περνᾶνε χωρὶς ὁ ντόπιος κινηματογράφος νὰ κἀνῃ οὔτε ἓνα βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρός.

Τὸν περασμένο μῆνα καὶ νέοι, μᾶς παρουσιάζαν τὴν πρώτη ταινία ποῦ «γυρίσανε» γιὰ λογαριασμὸ τους. Εἶνε οἱ ἴδιοι ζῆν πρεμιέ ποῦ εἶχαμε γνωρίσει ὡς ἀστέρες τοῦ Οἴκου Γαζιάδῃ καὶ ποῦ διακόψανε τὴ συνεργασία τους μ' αὐτὴ τὴ φέρμα γιὰ νὰ δουλέψουνε μόνοι τους. Ἡ πρωτοβουλία τῶν νέων εἶνε πάντα ὠραία καὶ τὴν ἐπιδοκιμάζουμε ἀνεπιφύλαχτα, ἀδιάφορο ἀν ἔχει γιὰ ὅλο τὴν τόλμη ἀντὶ τὴν πείρα, ἐνθὸν παράλληλα, τὰ «μέσα» τους εἶνε κάπως ἀτροφικὰ.

Γιὰ τὸ σενάριο τοῦ Λάσκου, γεννήθηκε κάποιον ζήτημα ὕστερα ἀπὸ τὴ γνωστὴ διαμαρτυρία τῆς συγγραφέως κ. Δεκουλάκου ὅτι εἶνε μίμηση τοῦ δικοῦ της ρωμάντζου «Στὸ Μοναστήρι». Ἡ συζήτηση ἔφτασε ὡς τὸ εἰσαγγελέα ποῦ ἐβγαλε ὅμως ἀπαλλακτικὴ ἀπόφαση γιὰ τὸ σενاريوγράφου. Ἀλλὰ καὶ μίμηση ἀκόμα νὰ ἦταν τὸ σενάριο αὐτό, ἔχει κάποιον νόημα, θὰ τολμοῦσα νὰ πῶ καὶ κάποιον βάθος, ἀντίθετα ἀπὸ ἄλλες μιμήσεις γιὰ τὶς ὁποῖες οἱ δόλιοι συγγραφεῖς δὲν διαμαρτυρηθήκανε κἀν, ἀκόμα δὲ λιγώτερο κ' ἡ Ἐταιρία τῆς... ξένης πνευματικῆς ἰδιοκτησίας.

Ἡ σκηνοθεσία τοῦ κ. Δημ. Τσακῆρη, ὁ ὁποῖος ἄλλως τε δὲν ἐμφανίζεται μὲ ἀξιώσεις μεγάλου ρεζισέρ, εἶνε προσεχτικὴ, ἀδιάφορο ἀν εἶνε φτωχούτικη, πρᾶγμα ποῦ ἐμποδίζει νὰ φανῇ ἡ ἐπιμέλειά της. Εὐτυχῶς ποῦ τὰ «ἔξωτερικά» πλεονάζουνε κ' ἡ ὁμορφὴ νησιωτικῆς φύσης τῆς βασιλισσας τῶν Ἐβτάνησων, τῆς ὠραίας μας Κέρκυρας, συμπληρώνει τὶς ἑλλείψεις τῶν «ἔσωτερικῶν», ἀποζημιώνοντάς μας μὲ τὸ παραπάνω.

Δυστυχῶς, ἡ φωτογραφία δὲν εἶνε καλὴ. Κρίμα γιὰ τὴν μᾶς στερεὴ συχνὰ ἀπὸ «τὸ φῶς τῆς ἑλληνικῆς φύσης», ποῦ εἶνε ἡ ψυχὴ τῶν μαγευτικῶν μας τοπεῖων. Ὑπάρχουνε ὅμως καὶ μερικὰ, ἀρκετὰ καθαρὰ καὶ καλοπαρμένα, σὰν τὸ Ποντικοῦνσι.

Ἡ ὑπόκριση εἶνε τὸ μεγαλύτερο πλεονέκτημα τοῦ φιλμ «Μακρὰ ἀπὸ τὸν Κόσμο». Ἡ Σαγιάννου-Κατσέλη, στὸν πρῶτο γυναικεῖο ρόλο εἶνε πολὺ καλὴ. Ἐκφραστικὴ, ἀφέλης, συμπαθέστατη, συχνὰ δὲ καὶ πολὺ ὁμορφὴ, σ' ὠρισμένες σκηνές, μᾶς ἱκανοποίησε πολὺ μὲ τὴν ἐμφάνισή της αὐτῆ, σὲ βαθμὸ ὥστε νὰ πιστεύωμε ὅτι μιὰ καλὴ «θεῖσθυσον» στὸ μέλλον, θὰ ἐπιβεβαίωνε ἀκόμα πῶτερο τὶς μεγάλες ἐλπίδες ποῦ ἐστηρίξαμε στὴν ἀπόδοσή της. Ἴσως νὰ εἶνε γραφτό, τὸ θέατρο τῶν Σκιῶν, νὰ τὴ στερήσῃ ἀπὸ τὴ Σκηνὴ. Γιὰ ὅχι, ἀφοῦ γιὰ χάρη της τόσο ἀνυψώθηκε ὁ Ἑλληνικὸς Κινηματογράφος;

Κι' ὁ Τσακῆρη στὸν πρῶτο ἀντρικὸ ρόλο δείχνει μιὰ ἀπροσδόκητα μεγάλη ἐξέλιξη καταβάλλοντας μιὰ φιλότιμη προσπάθεια νὰ μεγαλώσῃ τὸ μέτρο τῆς δυνάμεις του ποῦ ὡς τὰ χτῆς δὲν ἦτανε ὅποια τὴ θέλαμε. Μπράβο του.

Ὁ Λάσκος στὸ πλευρὸ τοῦ Τσακῆρη, μᾶς ἀπέδειξε κ' ἐκεῖνος ὅτι μπορεῖ μὲ μεγάλη εὐκέρεια νὰ κρατήσῃ ἓνα δεύτερο ρόλο. Ἡ ἀναγνώρησή μας αὐτὴ ἐπιβεβαιώνει παλαιότερη πρόβλεψή μας ὅτι μπορεῖ νὰ προσφέρει στὸν κινηματογράφου περισσότερες ὑψηλές ἀπὸ κείνες ποῦ τοῦ ἐπρόσφερε ἡ πένητα του, ὅταν ἔγραψε τὸ σενάριο τοῦ «Διμανιῶ τῶν Δακρύων» καὶ μᾶς ἔφεξε (μὲ τὴ ἡρώσιμὸ τὸ εἶχε κάνει!), ἐπειδὴ τολμήσαμε νὰ τὸ ἐπικρινωμε. Ἄς εἶνε, χαλάλι του.

Ἡ Κανδύλη στὸν ρόλο τῆς καλόγρης εἶνε κ' ἐκεῖνη πολὺ καλὴ. Ὁ Βονασέρας ὄχι σπουδαῖος. Σπάταλος σὲ χειρονομίες καὶ συχνὰ ὑπερβολικός. Ἐντελῶς μέτριος ὁ Κοκκίνης. Οἱ ἐμφανίσεις του δίνουνε στὰ νεῦρα.

Ἡ ταινία αὐτὴ ὑποστηρίχτηκε ἀπὸ τὸ Κοινό. Ἴσως αὐτὸ νάχη τὴν εὐχάριστη συνέπεια νὰ μᾶς παρουσιάσῃ αὐριο ἡ «Ὀλύμπια Φίλμ» καὶ καλλίτερο. Τὸ εὐχόμαστε γιὰ ν' ἀποδειχθῇ ὅτι ὅταν οἱ νέοι ἔχουνε ὄρεξη κ' ἀγάπη στὴν Τέχνη καὶ τρέφουμε σεβασμὸ στὸ Κοινό, τότε μπορεῖ νὰ δώσουνε πολλὰ, ἄπειρα πράγματα ποῦ θὰ ἀνυψώσουνε τὴ στάθμη τοῦ Ἑλληνικοῦ Κινηματογράφου, ὁ ὁποῖος εἶνε καιρὸς πιά ν' ἀρχίσῃ νὰ λογαριάζεται καὶ στὸ ἔξωτερικὸ, ἀφοῦ τὰ κατὰ φερε κίβλας κ' ἀντί τῃ... Τουρκία.

ΙΡΙΣ ΣΚΑΡΑΒΑΙΟΥ

ΟΙ ΚΑΡΠΟΙ ΤΗΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ

— Σὰν πιὸ πολλές ἀποδείξεις αὐτὸ τὸ μῆνα, κύρ Ζαχαράκη.

— Ναι. Ἡ ἔβδομη εἶναι γιὰ τὸ μισθὸ μου ὡς προέδρου τῆς ἐπιτροπῆς καλλιθεσίας πόλεων καὶ αἰσθητικῆς Ἀκροπόλεως.

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

— *Βιβλία.*

Ντόλη Νίκη: «Ἀνθρώπινες μαριονέτες», νουβέλλα. Ἐκδοτικὰ καὶ Τυπογρ. καταστήματα Ἀδελφῶν Γεράρδων. Ἀθήνα 1929.

Ἀγγέλου Κασιόνη: Ἡ ἀπλὴ ζωὴ (Μελέτη). Ἐκδοτικὸς οἶκος Α. Κασιόνη Ἀθῆναι-Ἀλεξάνδρεια. (Περιοδικὸ «Ἐρευνα», Δεκέμβριος 1929).

Μαρίας Πολυδούρη: «Ἥχῳ στὸ χάος». (Ποιήματα). Ἀθῆναι. Τυπογραφεῖον Γ. Η. Καλέργη 1929.

Π. Ὀνητοῦ. «Ἐλευθεροὶ ξερζωμένοι». (Ποιήματα). Ἀθήνα. Τύπωνμα Γ. Η. Καλέργη.

Δελφικὲς ἑορτὲς (1-15 Μαῖου 1930). Πανελλήνιος Ἐκθεσις λαϊκῆς χειροτεχνίας. Ὁργανωταὶ Ἐταιρεία Φιλοτέχνων (προγραμματικὸ φυλλάδιον). Στρατῆ Δούκα: «Εἰς ἑαυτόν». Ἀθήνα 1930.

Θωμᾶ Π. Λαλαπάνου: «Βῆματα στὴ χλόη»

(ποιήματα). Μ' ένα γράμμα του Κωστή Παλαμά. 1930.

Γεράσιμος Σπαταλάς: «Ο βίος μιᾶς ψυχῆς» (ποιήματα). Ἐκδότης Ἀριστείδης Ν. Μαυρίδης. Ἀθήναι 1930.

Κ. Ταχιντζή: Ἡ ἐπιστήμη τῆς εὐτυχίας. Δοκίμιον. Ἐπιμέλεια «Γραμμάτων». Ἀλεξάνδρεια—Ἀθήναι 1929.

Πέτρον Ν. Πετροπούλου. «Ἡ μαύρη ἀκρογιαλιά» (ποιήματα). Ἐκδόται ἀδελφοὶ Παπακωνσταντίνου. Ἀθήναι—Θεσσαλονίκη. 1929.

Παῦλον Νιρβάνα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. «Ο tempora, ο mores!» Ἐκδοτικός οἶκος Α. Κασσιγόνη. (Περιοδικό «Ἐρευνα». Ἰανουάριος 1930).

Γ. Χρήστου. «Μακεδονικὲς ἱστορίαι». (Διηγήματα). Ἐκδότης Α. Ι. Ράλλης. Ἐριπίδου 6. Ἀθήναι.

Λέων Δεμάς. Κριτικὴ τῆς «ἐπιτυχίας» τῆς Χάγης. Ἀθήναι 1930.

Μιχαὴλ Ε. Χρυσάφη. Ἀρχαῖα σκαοπτικὰ ἐπιγράμματα περὶ λατρῶν. (Διάλεξις γενομένη ἐν τῷ Ἐντευκτηρίῳ τοῦ Ἰατρικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν τὴν 22αν Νοεμβρίου 1928). Ἀνατύψεις ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Κλινικὴ». Ἀθήναι 1929.

—Περιοδικά.

«Μουσικὰ χρονικά». Ἴδρυτής—Διευθυντής, Ἰωσήφ Παπαδόπουλος. Ἀθήναι. Τεύχος 130 (Ἰανουάριος 1930).

«Ὁ Νουμάς». Ἐκδίδεται κάθε μῆνα. Διευθυντής Πάνος Δ. Ταγκόπουλος. Ἀθήνα Φλεβάρης 1930 (τεύχος 5).

«Ἑλληνίς». Μηνιαῖον περιοδικὸν τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἑλληνίδων. Ἰανουάριος 1930 (τεύχος 1).

«Ἐβδομάς». Εἰκονογραφημένη ἐπιθεώρηση. Ἀρχισυντάκτης Ντόλης Νίκας. Ἀθήναι. 30 Ἰανουαρίου (ἀρ. 121), 6 Φεβρουαρίου (122), 13 Φεβρουαρίου (123), 20 Φεβρουαρίου (124) καὶ 27 Φεβρουαρίου (125).

«Ἐθνικὴ Ἐπιθεώρησις τῆς Ἑλλάδος». 15ῆμέρος ἑκδόσις. Γεν. διευθυντὴς Δώρης Κουβαράς. 16 Φλεβάρη 1930 (ἀριθ. 10).

«Σοσιαλιστικὴ ζωή». Μηνιαῖο ὄργανο τῆς Ἐνώσεως Σοσιαλ. σπουδῶν καὶ τοῦ Σοσιαλ. ὀμίλου γυναικῶν. Φλεβάρης 1930 (ἀριθ. 17).

«Νέοι ἄνθρωποι». Βγαίνει κάθε μῆνα. Φλεβάρης 1930 (ἀριθ. 1).

«Γυμνασιόπαιδο». Μηνιαῖο μθητικὸν περιοδικό. Θεσσαλονίκη. Γενάρης 1930 (τεύχος 3).

«Ἴόνιος Ἀνθολογία». Ζάκυθος. Διευθύντρια Μαρλέττα Μινώτου. Γενάρης—Φλεβάρης 1930. (ἀριθ. 34—35).

«Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη». Διευθύντρια Ρίκα Σεγκοπούλου. Ἀλεξάνδρεια. Δεκέμβριος 1929.

«Αἱ Μοῦσαι». Φιλολογ. καὶ ἱστορικὸν περιοδικὸν 15ῆμηρον. Ἴδρυτής—διευθ. Α. Χ. Ζώης. Ζάκυνθος. 1 Ἰανουαρίου (ἀρ. 847), 22 Ἰανουαρίου (848—9).

«ΡΑΦ» (RLF—Front littéraire ouvrier). Sofia. (Βουλγαρίας). Νο 7 (25 Γενάρη 1930).

«Der Sturm». Monatsschrift. Berlin. Herausgeber: Herwarth Walden. Dezember 1929—Januar 1930 (4).

Σημ. Αναγγέλλομε ὅσα βιβλία καὶ περιοδικὰ λαβαίνουμε. Κρίνομε ὅμως ὅποια θέλομε.

Ἡ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΣ

Τὸ σημεῖωμα γιὰ τὰ προσχέδια μνημείων τοῦ Πικασσό, πού τὸ δημοσιεύομε μέσα στὰ «Σταράτα» μας αὐτοῦ τοῦ φυλλάδιου, τῶχει γράψῃ ὁ συνεργάτης μας κ. Ἀναστάσιος Δρίβας.

Παν. Παπασωτ. Ἐδῶ. Αὐτὸ πού μᾶς στείλατε εἶναι λογικὰ γραμμένο, μὰ δὲν προσθέτει τίποτε στὴ συζήτηση. Γι' αὐτὸ δὲν τὸ δημοσιεύομε.—Κ. Δήμιαν, Ἀλεξάνδρεια. «Ὁ κασταναῖς» ἀκατάλληλος γιὰ τὴν «Πρωτοπορία». Γιὰ χρονογράφημα φημερίδας καλὸ.—Ν. Σ. Πατρ. Μαρκ. Φισκόρδο. Σὰς φχαριστοῦμε γιὰ τὰ καλὰ σας λόγια. «Ὅλα τὰ προηγούμενα φυλλάδια ὑπάρχουν πρὸς ὄρ. 5 καθένα. Τὸ διήγημα καλογραμμένο στὴ γλῶσσα, μὰ ὁ τρόπος τοῦ παλιὸς κ' ἤ ἐκτασὴ του μεγάλῃ γιὰ τὴν «Πρωτοπορία».—Γ. Ζάροκον. Ριά ν' ἀπλοποιηθῇ ἡ ὀρθογραφία, ὁ καλλίτερος τρόπος εἶναι τὸ Λατινικὸ ἀλφάβητο. Τ' ἄλλα εἶναι μπαλώματα. Τὸ διήγημά σας, καὶ ἂν ἦταν πολὺ καλὸ, θὰ δυσκολευόμαστε νὰ τὸ τυπώσωμε ἔτσι γραμμένο.—Ι. Βαμβ. Καλλιθέα. Οἱ στίχοι σας δὲν ἀξίζουν νὰ δημοσιευτοῦν.—Α. Παπαδ. Θεσσαλονίκη. Ἐυχαριστοῦμε. Τὰ σταίλαμε. Στείλτε τὸ διήγημα νὰ τὸ ἰδοῦμε.

Κον Μ. Κουρμούλην. Ἐδῶ. Τὰ ποιήματά σας εἶναι καλογραμμένα, μὲ σωστοὺς στίχους καὶ μ' ὄρατα γλῶσσα, μὰ δὲν ἔχουν τὴν πρωτοτυπία καὶ καινούργια ἀτομικὴ κατεύθυνση, ὅπως ζητᾶται ἢ «Πρωτοπορία». Ὡστόσο δημοσιεύομε ἔδῶ ἕνα ἀπ' αὐτά:

Ἡ ΠΛΑΝΗ

Ἀπόψε πῶς καρτέρεσα κ' ἐγὼ νὰ πλανηθῶ
μέσα βαθεῖα σ' ἀπέραντο τῆς λησμονιάς μεθῶς
καὶ πῶς ἐγύρεφα ὁ φτωχὸς γλυκὰ νὰ ξεχαστῶ
μέσ' στὴ βαθεῖα τῆ σιωπῆ πού ἢ νύχτα ἔχει σκορ-
πίσει.

Εἶν' ἡ βραδυὰ μεθυστικὴ καὶ πλάνο τ' ὄνειρό
[μου.

Ἄνθια χλωμά, παντέρημα, ἐλπίδες σὰς προ-
[σμένω

κ' ἔτσι στοχάζομαι ὁ φτωχὸς καὶ μέσα στὸ
[μυαλό μου

κάποια ἀγάπη νᾶρχεται σ' ὄνειρο μαγεμένο.

Κι' ἀκόμα σὰ δὲν ἔφρασε θὲ νᾶρθῃ, δὲ θ'
[ἀργήσῃ

μὲ τὰ ὀλάσπρα τῆς φτερά, νεράϊδα ζηλεμένη
καὶ μέσ' στὴν ὄρια τῆ βραδυὰ γλυκὰ θὰ μὲ
[κουμήσῃ.

Ὡ! τί κ' ἂν εἶνε ψεύτικη κ' ἀπ' τῆ ζωῆ μου
[ξένῃ.

Μιχ. Ν. Κουρμούλης

Παν. Γ. Γιανν. Μαροῦσι. Τὸ ποιήμά σας
χωρὶς λυρικὴ πνοή.—Γιάννη Προβατῶν. Λαϊκί.
Τὰ χειρόγραφα σας κατὰ δυστυχία ἤρθαν τὴν
τελευταία στιγμῇ, πού ἐκκλίνει τὸ φυλλάδιο.

ΒΙΒΛΙΑ ΔΙΑΛΕΧΤΑ ΚΑΙ ΦΤΗΝΑ ΠΟΥ ΠΟΤΛΙΩΝΤΑΙ ΣΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΜΑΣ

Τὰ βιβλία αὐτὰ πουλιῶνται στὸ γραφεῖο τῆς «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΣ» (Στοῦ Φέξη, ἀρ. 59) καὶ στέλονται σ' ὅσους μᾶς ἐμβάσουν τὸ ἀντίτιμο. Τὰ ταχυδρομικὰ ἔξοδα τὰ πληρώνομε ἐμεῖς.

Ψυχάρη. Κωστῆς Παλαμᾶς (Μελέτη)	15.—
Φώτον Γιοφύλλη. Ἄνησυχίαι (Ποιήματα)	15.—
» Τὸ τραγοῦδι τῆς κοντέσσας (Ποίημα)	10.—
» Μοντέρνες ἀγάπες (Ποιήματα)	10.—
» Τὸ ἄμοιρο τὸ Λολάκι (Μυθιστόρημα)	15.—
» Ἡ Φαρμακωμένη (Δράμα)	10.—
» Μαύρη κληρονομιά (Δράμα)	10.—
» Συνθέματα (Ποιήματα)	15.—
» Ἡ τελευταία ὥρα τοῦ σονέτου (Ποιήματα)	10.—
» Καινούργες τερστίνες (Ποιήματα)	15.—
» Διηγήματα	15.—
» Ὁ βίος μιᾶς ψυχῆς (ποιήματα)	20.—
Γεράσ. Σπαταλά. Μιά πληγὴ δίχως αἷμα (μυθιστόρημα	25.—
Ν. Ι. Σαράβα. Ἡ ἀπλὴ ζωὴ (Μελέτη)	10.—
» Ἡ εὐτυχία. (Μελέτη)	10.—
Β. Μεσολογγίτη. Ὁ Ἀκούμας (Διηγήματα)	15.—
» Σποραδικὰ (Ποιήματα)	10.—
Χρίστου Βαρελένη. Θροῖλοι (Ποιήματα)	20.—
» Τὸ κρυφὸ στρατί. (Ποιήματα)	10.—
» Σκέρτσσο (Ποιήματα)	5.—
Ἀναστάσιου-Μιλάνου Στρατηγοπούλου. Τζελίκα (Ποίημα)	15.—
Γ. Σημηριώτη. Ἡ κόκκινη πρωτομαγιά (Δράμα)	15.—
» Στὴ φίλη μου. (Ποιήματα)	15.—
Ντίνου Α. Μαυρεπῆ. Ὁδηγὸς ποιητικῆς (διὰ νὰ κάνῃ ὁ καθένας ποιήματα)	20.—
Ἀνθολογία τῶν νέων ποιητῶν μας (1900-1920)	15.—
Περιοδικὸ «ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ» (Ἐγκυκλοπαιδικὸ καὶ οἰκογενειακὸ πε- ριοδικὸ μὲ εἰκόνες). Τόμος 1ος. 1921-1922.	50.—
Ἀκατάλληλο ἡμερολόγιο.	10.—

*

Ὁ ΤΟΜΟΣ ΤΗΣ «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΣ» τοῦ 1929 χαρτὸδ. 60.—

Ἡ σειρὰ τῶν φυλλαδίων τῆς «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΣ» τοῦ 1929. 50.—

Κάθε προηγούμενο φυλλάδιο τῆς «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΣ»... 5.—

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ

Ἐπίσημον Γραφεῖον Συνοικεσίων

ΟΔΟΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 4^Α

ΑΘΗΝΑΙ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ ΣΑΦΕΙΣ

ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΙΣ ΣΟΒΑΡΑ

ΑΥΣΤΗΡΩΣ ΗΘΙΚΑΙ ΒΑΣΕΙΣ

Ἀποταθῆτε : Γράψατε :

Τηλέφωνον 52-63

ῶραι γραφείου 3-8 μ.μ.